

Samvirke

NR. 21 . 1968 . 1. DECEMBER

Dadelhost

Med legende lethed er den barbede, tunesiske bonde entret til tops i en af de 400.000 dadelpalmer i oasen Nefta i det sydlige Tunis. De gule frugter, han rækker ud imod, bliver ved en eftermodning til den klæbrige, mørkebrune delikatesse, som hører til det traditionelle, danske juletraktament. Se artiklen om dadel-oasen inde i bladet.

Lynghy-Parkens
Kommunes Bibliotek

brug
SMØR
det gør vi

Kylling på en anden måde: smørsauteret!

Kyllingen flækkes og kvar-
tes. Krydres med salt og
peber. Brunes i en tykbun-
det pande i rigeligt smør.
Tilsættes 1/4 kg fintsnit-
tede champignons, 2 fint-
hakkede skalotteløg samt
kødet af 4 fløde tomater.
Lad dette småsnurre til

kyllingen er mør - ca. 30
minutter.

Tag kødet op, og tilsæt
fyldt lidt delikatessapa-
rika samt piskefløde. Lad
det hele koge til det jæv-
ner. Smag til med salt, pa-
rika og peber. Server med
flute eller løse ris.

KUPON Conrad Bjerre-Christensen har
skrevet en festlig folder med
mange gode opskrifter.
Har Deres handlende den ikke, så skriv tydeligt
med blokbogstaver på kupo-
nen - og De får folderen tilsendt **GRATIS!**

Navn _____

Adresse _____

Sendes som tryksag til Mejerbrugets Hjemmemarkeds-
kontor, Postbox 54, 8100 Århus C

Smør smager dobbelt så godt!

GAVE IDEEER FRA BRUGSEN

Varme gi'r lindring – og Brugsens el-varmepude (35 07 30) koster så lidt, at far og mor kan få en hver! Den har af-tageligt, vaskbart overtræk, 3-trins afbryder (max. effekt 65 watt) og tilsluttes 220 volt jævn- eller vekselstrøm. Str. 38×30 cm, incl. ledning ....

25⁷⁵

Varedeklarede personvægte med gennemført rustbeskyttelse! GUNDA FAMILIE har forzinket mekanik, forzinket og hvidlakeret overdel, bærehåndtag og stort skalaglas – let aflæsning.

29 20 80, rødtribet måtte .....
29 20 81, blåtribet måtte .....

29⁸⁵

De kan også få vægten i forkromet luksusudførelse med sort skumgummitrædeplade (29 20 65) **49,85**

35 04 27. MAJOR håndmixer – den effektive køkkenhjælp med masser af kræfter – ælter, rører, moser og pisker alt. 1 års garanti. Incl. 2 piskeris, 2 dejkroge og ophæng samt opskriftsbog .....

112,50

Stort udvalg i kvalitets-tilbehør, bl. a.: Rå-kostmaskine .....

70,00

Lækre, lune plaider er velkomne gaver! Her viser vi Dem 2 eksempler:

67 07 90, dejlig, blød plaid i varme farver. Str. 130×170 cm .....

68,75

67 07 82, i størrelsen 150×200 cm, med elegant mønster i smukt afstemte farver .....

52,75

Det vrimler med gode gaveideer i

BRUGSEN

VITA HJEMMEFRYSERFILM og VITA WRAP

beskytter den dyre julemad

JULEMADEN, der skal i dybfryseren, pakkes ind i VITA HJEMMEFRYSERFILM, den gennemsigtige indpakning, der beskytter mod frostsvidning og udtørring.

JULELÆKKERIERNE til koldt bord o. l. tilberedes i god tid og dækkes med VITA WRAP, før de sættes i køleskabet, så er alt lige så frisk og lækkert ved serveringen.

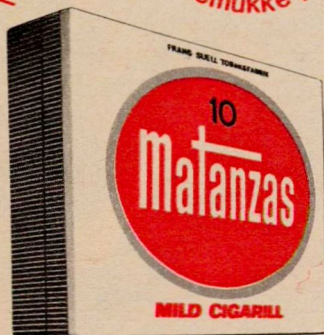
VITA HJEMMEFRYSERFILM og VITA WRAP er to uundværlige hjælpemidler i den moderne hus-holdning - selvhæftende, klart og beskyttende »låg« til alle madvarer, bevarer aroma og saft.

VITA WRAP - smidig - klar - appetitlig

nu også i 30 m økonomiruller

PAUL FISCHER . NYHOLMS ALLE 19 . 2610 RØDOVRE . TELEFON (01) 70 88 00

Matanzas i sin nye smukke pakning

Det er lidt af en luksusfølelse, når man åbner den

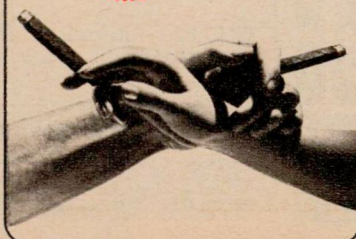
Matanzas har det samme elegante udseende - hver gang!

Nøjagtig den samme glædelige oplevelse - hver gang!

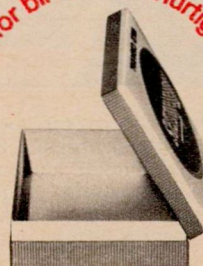
Matanzas - er mild og fyldig i smagen!

- og så holder den asken!

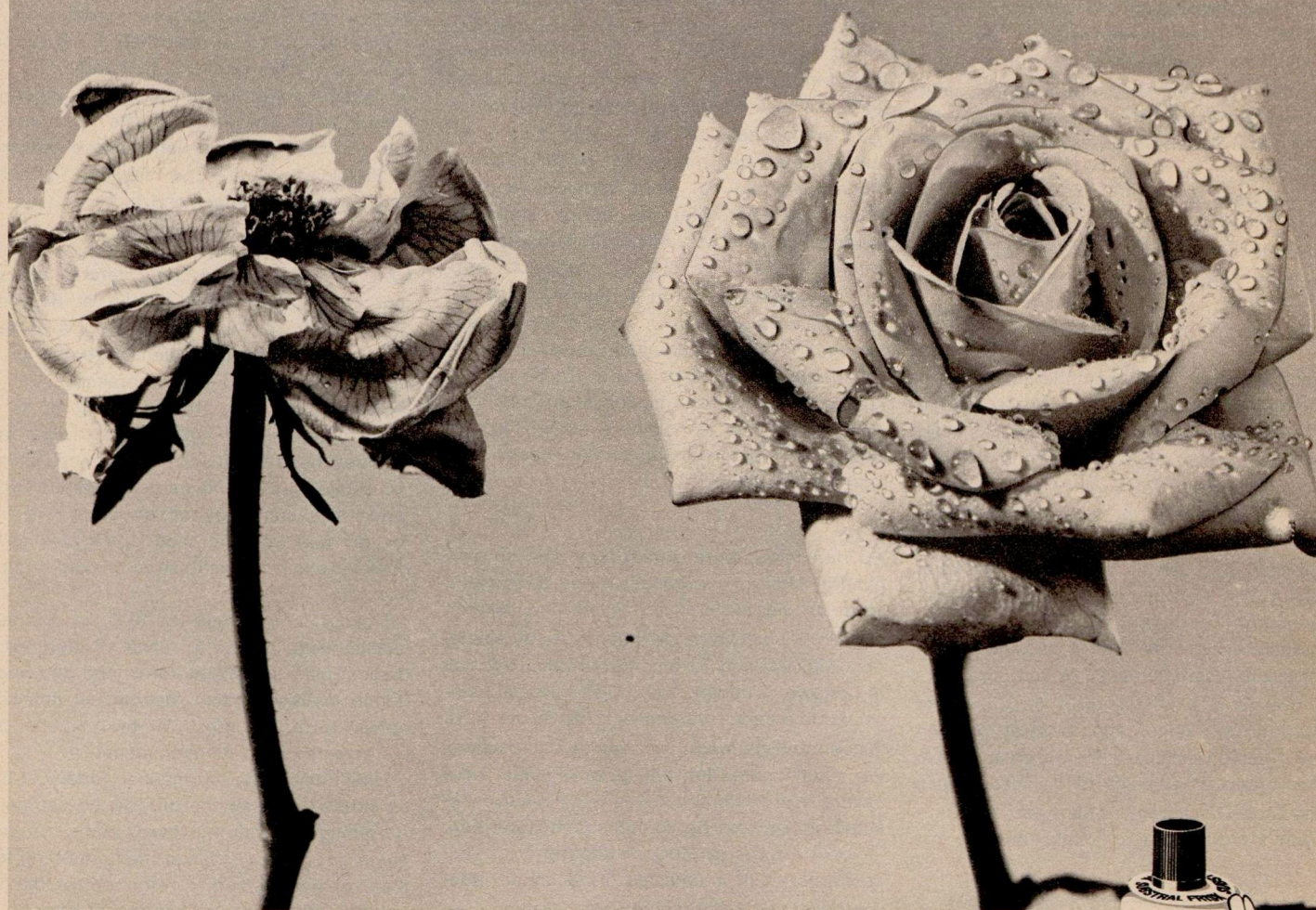
Matanzas er bedre end nogensinde. Derfor bli'r æsken hurtigt tom.

Men det er der råd for - en ny koster kun kr. 5,50.

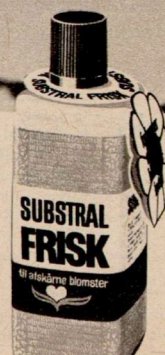

**Nyt! Substral Frisk
forlænger afskårne
blomsters levetid...**

Med SUBSTRAL FRISK får De meget mere glæde af Deres afskårne blomster. SUBSTRAL FRISK forlænger blomsternes levetid, får knopperne til at folde sig ud og holder vasevandet rent og friskt. Indeholder alle de næringsstoffer, blomsterne har brug for. Desinficerer blomstervandet og hindrer farlige bakterieangreb, så blomsterne holder sig friske meget længere end ellers. Brug SUBSTRAL FRISK til alle afskårne blomster - kun ca. 15 øre pr. buket! GRATIS brochure om afskårne blomster med hver flaske!

**SUBSTRAL®
FRISK**

MÆLKEN FRI - OG BILLIGERE

Organisationer, der repræsenterer en overvældende del af den danske forbrugerbefolkning, går ind for at ophæve den eksisterende monopolordning af mælkehandelen i byerne. Efter en overgangsperiode på et års tid eller så skal det være tilladt enhver forretning at handle med mælk, såfremt den opfylder de sundhedsmæssige forskrifter.

Således kan man sammenfatte det, der må forventes at blive hovedresultatet af arbejdet i handelsministeriets mælkeudvalg. Denne kommission er, for at anvende det olympiske års sprogbrug, netop gået ind i opløbssvinget. Det er efter alt at dømme kun et spørgsmål om dage eller uger, inden den er fremme ved mållinien, det vil sige i stand til at aflevere en betænkning med forslag til den fremtidige ordning af detail-mælkehandelen i Danmark.

Nogen hastighedsrekord bliver der ikke lejlighed til at notere. Kommissionen har allerede været tre år undervejs, og den har dermed holdt et noget adstadigere tempo, end man håbede på, da den daværende handelsminister Lars P. Jensen affyrede startskuddet i 1965.

Det vigtigste nu er dog naturligvis, hvad der kom ud af anstrengelserne, og det lader sig allerede så nogenlunde overse, skønt betænkningen først senere vil foreligge i sin endelige form.

Fuld enighed mellem alle kommissionens medlemmer opnås sikkert ikke. Det var der næppe heller mange, der havde ventet. Kommissionen omfatter jo blandt andet repræsentanter for Husholdningsrådet, Forbrugerrådet, brugsforeningsbevægelsen og De samv. Købmandsforeninger, der alle er gået ind for en liberalisering af mælkehandelen – og på den anden fløj talsmænd for detailmejerierne (også kaldet ismejerierne) og andre af mælkehandelens organisationer, der har haft hver sine forretningsmæssige særinteresser at varetage.

En overgang blev der gjort forsøg på at tilvejebringe et kompromis, baseret på den idé, at mælkehandelens liberalisering skulle ske ved hjælp af en slags lovgivningsmæssig tretrinsrakete. Disse bestræbelser løb ud i sandet, hvad vi ikke beklager. „Raketten“ var for-

synet med så mange forsinkelsesansordninger i tændingssystemet, at den næppe ville have nået fast jord igen før langt hen i 1970'erne.

Ud fra et forbrugersynspunkt var dette ikke antageligt. De gældende regler, som lader det afhænge af stive lovparagraffer og kommunale myndigheder, i hvilken butik, størstedelen af Danmarks befolkning må købe en så vigtig dagligvare som mælk, har allerede længe været forældede. En yderligere bevarelse af denne monopolordning for en årrække ville betyde en voldsom forøgelse af de gener, systemet påfører flere og flere forbrugere – ikke mindst udearbejdende kvinder og familier med småbørn.

Det er derfor med glæde, man kan konstatere, at kommissionens arbejde synes at skulle munde ud i en langt bredere tilslutning end ventet til det standpunkt, at mælkehandelen bør liberaliseres så hurtigt, det kan lade sig gøre under iagttagelse af rimelige hensyn.

Tilsyneladende er det i virkeligheden nu kun detaljer, der hindrer en enighed omfattende i alt fald det store flertal af kommissionsmedlemmer. Det må derfor anses for sandsynligt, at betænkningen konkluderer i en indstilling, som ikke blot knæsetter det princip, at adgangen til at forhandle mælk og fløde skal være fri, men også giver fri bane for *priskonkurrence*. Samtidig med, at det bliver *nemmere* at købe mælk, fordi den vil kunne fås i flere forretninger, skulle der altså være en chance for *billigere* mælk, fordi de mest effektive forretningsformer nu kan deltage i distributionen.

At den fulde liberalisering først tænkes gennemført efter en overgangsperiode på formentlig et års tid, skyldes navnlig et menneskeligt hensyn til de nuværende indehavere af ismejerier. Allerede ved lovens ikrafttræden foreslås at ophæve de regler, som i øjeblikket begrænser ismejeriernes vareudvalg, og de får altså i overgangsperioden en særlig favørstilling, der skulle gøre det muligt for mange indehavere at indstille sig på den nye konkurrencesituation. Dersom de ikke er interesseret heri, får de i overgangsperioden adgang til at sælge deres ret til mælkesalg til en anden fødevareforretning i nabolaget – for eksempel en brugs eller en købmandsforretning.

I denne periode er der imidlertid ikke blot mulighed for, at mælkesalget kan gå fra én forretning over til en anden. Kommunalbestyrelserne får samtidig adgang til at *forøge* antallet af mælkesalgssteder med en vis procentdel og under alle omstændigheder så mange, at der bliver et mælkesalgssted for hver 800 indbyggere. Ved denne tildeling af

ret til mælkesalg skal opmærksomheden ganske naturligt være rettet specielt mod lokale „tomrum“ for eksempel i nybyggede forstads-kvarterer eller spredt bebyggede områder.

Endvidere skal alle bagerforretninger straks fra lovens ikrafttræden have lov at forhandle mælk på søn- og helligdage. I øjeblikket kræves en særlig tilladelse hertil, og den har ikke nær alle bagerforretninger kunnet opnå.

Det foreslås endelig, at pligten til udbringning og pligten til at åbne forretningen også på søndage skal bortfalde både for gamle og nye mælkeudsalg. Det er en uundgåelig konsekvens af liberaliseringen, og den gældende ordning er jo allerede nu så stærkt gennemhullet på dette område, at udbringnings- og åbningspligten næppe ville kunne sikres overholdt under nogen omstændigheder.

Eksistensen af et køleskab i næsten alle hjem og mælkenes større holdbarhed har ve- også gjort dette spørgsmål mindre afgørende i vore dage. For de allerfleste husstande vil det i alt fald være af meget større betydning at få adgang til at købe mælk og lignende langt flere forretninger end hidtil.

Det bliver nu *handelsministeren*, der skal tage det næste skridt, nemlig at udarbejde og fremsætte et *lovforslag*, og det skal derpå gennem *folketinget*, inden forbrugerne vil mærke nogen ændringer i praksis.

Hvornår det sker, afhænger altså af de lovgivende instansers hurtighed – hvilket attet vil sige: deres interesse i denne sag. Men loven skulle i alt fald meget gerne være i kraft 1. januar 1970 samtidig med, at den nye næringslov får fuld virkning med ophævelse af én butik-systemet og slettelse af diverse brancheskel.

I øvrigt er det også fra 1970, at kommuner sammenlægningerne for alvor vil tage fart, og dersom man til den tid kører med den nugældende mælkeordning i *byerne*, vil det skabe betydelige problemer, hvor bykommuner slutes sammen med landkommuner.

Uden for byerne har mælken forlængst holdt sit indtog i en mængde brugere og købmandsforretninger. Omkring hver tredje brugsforretning handler i øjeblikket med mælk, og tæve man for længe med lovreformen, er det simpelt hen muligt, at udviklingen vil løbe de hidtidige regler over ende, så man kommer ud for rent kaotiske mælkesalgstilstande inder for adskillige nye storkommuner.

Men først og fremmest er et rask tempo reformens videre gang nødvendigt, fordi forbrugerne allerede har ventet længe nok på mere bekvemme indkøbsmuligheder og på den øgede *konkurrence*, som jo er et af hovedfor målene med enhver liberalisering.

Samvirke 41. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen og Ole Meisner. Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund, tlf.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger.

Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus. Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes.

Ny forbrugerrepræsentant i Statens Husholdningsråd

Husholdningskonsulent *Mette Sandahl*, FDB, er udnævnt til at repræsentere Brugsforeningernes Husmoderudvalg i Statens Husholdningsråd for en ny fire-års periode. Hun afløser på denne post fru *Carla Poulsen*, Silkeborg.

Et meget betydeligt antal forbrugere, nemlig samtlige medlemmer af brugsforeningerne landet over, har hermed fået repræsentation i husholdningsrådet. Brugsforeningernes Husmoderudvalg blev nemlig resultatet af den omorganisering, som undergik De kooperative Husmoderforeninger for nogen tid siden. Det er derfor første gang, Brugsforeningernes Husmoderudvalg udpeger en repræsentant til rådet.

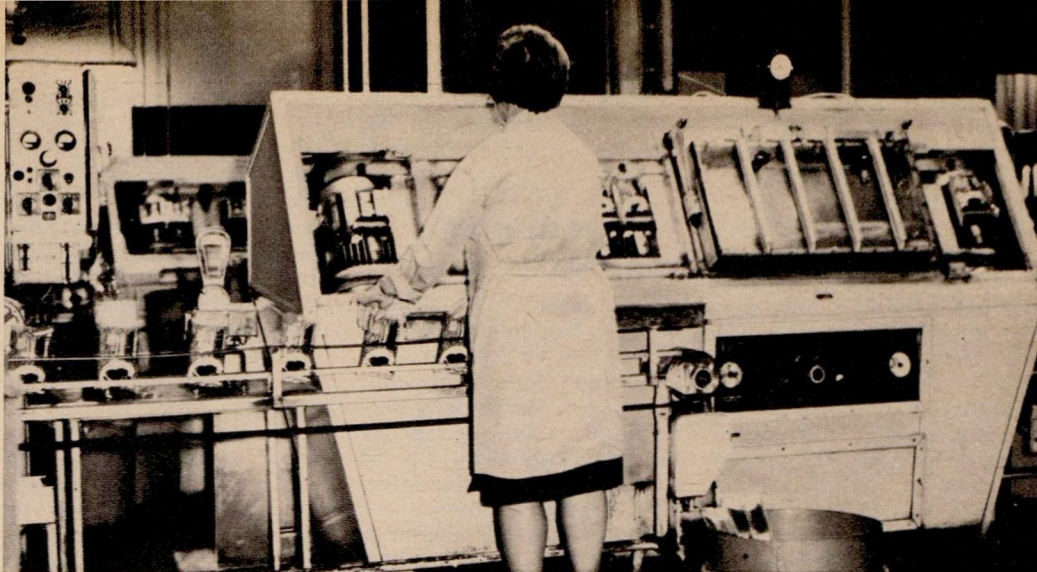
Handelsminister *Knud Thomsen* (K), hvorunder Statens Husholdningsråd nu sorterer, understregede nylig rådets store betydning både for forbrugere og erhvervene i en tid, da udviklingen på begge disse fronter er meget omfattende.

Fin placering

Brugsens *Super-Blenda* blev for nylig i *Informations* forbrugerrubrik fremhævet som markedets billigste lavtskummende vaskemiddel. I samme artikel blev *Super Nu-hvid* betegnet som allerbilligste lavtskummende sæbesyndet-vaskemiddel.

Nyt mødested for FDBs generalforsamling

Esbjerg skal næste år være værtsby for FDBs generalforsamling. Begivenheden, der plejer at samle mere end to tusinde brugsforeningsdelegerede foruden indbudte, finder sted tirsdag den 3. juni.

Kafferisteriet i Albertslund forsyner brugerne øst for Storebælt med omkring 4 millioner kg kaffe om året, pakket i 1/2, 1/4 og 1/2 kg poser.

Millioner af pakninger sparer millioner af kroner

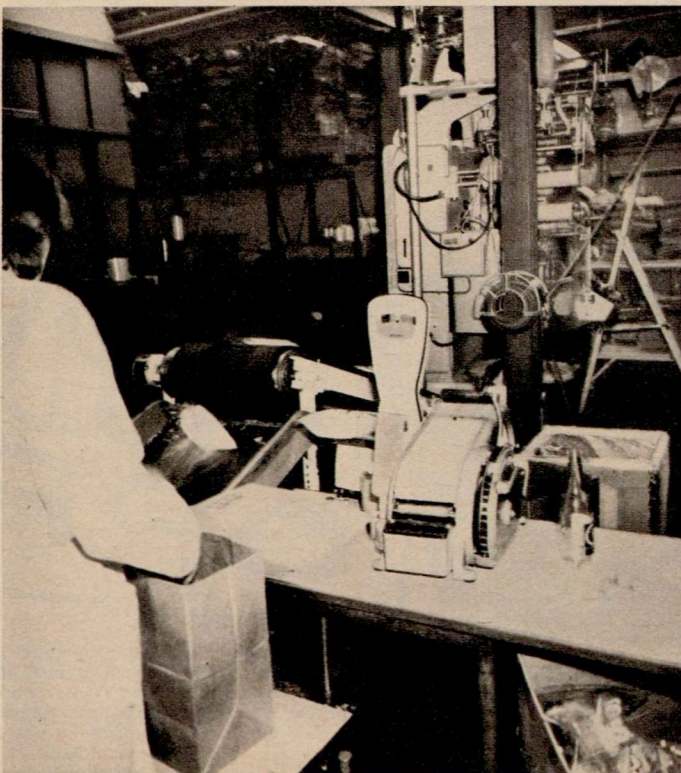
Boghvedegryn og visse typer sukker er snart de eneste varer, en kunde i en moderne brugs endnu kan komme ud for at få afvejet i pose af ekspedienten.

Alle de andre kolonialvarer kommer i færdige detailpakninger enten fra FDBs leverandører eller fra FDBs fabrikker og pakkerier. En stor del af importerede varer som nødder, ris, kokosmel m. m. pakkes centralt til hele landet i Albertslund. Kolonialpakkeriet sender omkring 8 millioner pakninger ud om året, hovedparten er dato- og prismærket, lige til at stille op på hylderne i butikken. Og

det sparer forbrugere for store beløb hver dag, at personalet ikke skal foretage afvejninger i baglokalet; selv den rappeste kommis kan ikke arbejde så hurtigt som en moderne pakkemaskine, der kan lave op til 90 poser pr. minut.

Frukt, grøntsager og ost pakkes ved alle centralafdelingerne, og hele fødevarerområdet er således nu helt dækket ind med færdige detailpakninger, men også ikke-fødevarer kan i mange tilfælde leveres „afvejet“. Vi kan få manufakturvarer, som, skruer, beslag og andre isenkramvarer i portionspakker,

blandt de sidst tilkomne er batterier og el-sikringer. Her udformes emballagen, så varerne kan anbringes mere synligt, for eksempel ved ophæng på hylterne, og gør det muligt for butikken at have et større udvalg, som kunden nemt kan finde rundt i. Disse detailpakninger leveres som regel færdige fra fabrikkerne, men også her kan Albertslundpakkeriet bistå FDBs indkøbsafdelinger ved vurdering af priser og udførelse – og også på denne måde spare penge.

Pakningen sker i stærke, lufttætte poser, som beskytter indholdet godt. Kontrolvægten er i stadig brug til stikprøver.

De politiske partier besøger FDB

Repræsentanter for de politiske partiers folketingsgrupper vil i den kommende tid deltage i besøg på FDBs hovedkontor i Albertslund. En række folketingsmedlemmer fra landets største parti, Socialdemokratiet, indledte i november besøgsrækken.

Baggrunden for besøgene er et ønske om at orientere de politiske partier om brugsforeningsbevægelsens særlige rolle og helt specielle opgaver i det danske samfund. Desuden berettes der om FDBs syn på nogle aktuelle, forbrugerpolitiske lovgivningsanliggender.

Omkring 8-9 procent af byggefagenes lærlinge (murere, blikkenslagere, malere etc.) afbryder i utide læreforholdet. Inden for andre brancher ombestemmer helt op til 15-20 procent sig. Selv om det i dag ikke mere er et privilegium at få en læreplads - det var det for få år siden - kniber det øjensynlig alligevel for mange unge at træffe deres endelige erhvervsvalg.

Mange lærlinge når at blive helt færdige med deres uddannelse, før det går op for dem, at muligheden for at komme i erhverv inden for den pågældende branche måske er yderst ringe. For alle disse er der kun én udvej, når den grumme sandhed dæmrer: at begynde forfra. De foregående år er spildt - og dyrt betalt!

En voksende bekymring for, om uddannelsen er tilpasset fremtidens efterspørgsel på arbejdskraft, har nu ført til krav om en kommissionsundersøgelse af lærlingenes muligheder i erhvervslivet. Forbundsformand E. Pemann Jensen, Dansk Slakteriarbejderforbund, siger til Samvirke, at hele lærlingeuddannelsen snart trænger til en kritisk gennemgang.

- 18 års medvirken i lærlingeudvalg har givet mig en fornemmelse af, at vi i Danmark faglærer en masse mennesker uden at vide, om vi kan bruge dem til noget, siger forbundsformanden. Man nedsætter så mange kommissioner, så hvorfor ikke lade undervisningsministeriet nedsætte en hurtigt arbejdende lærlingekommis-

sion? Dens hovedopgave kunne passende blive at udarbejde en langtidsprognose over, hvilke uddannelser, der bliver brug for i de kommende år.

Svendene må ændre mentalitet

Danmarks 120.000 lærlinge er også begyndt at røre på sig, og det er ikke fordi, de er nogle utaknemmelige skarn. Når det endelig skal være, er de nu engang landets lavestlønnede. Og på mange måder stiller samfundet lærlingene ringere end for eksempel studenterne, hvis krav og problemer er kendt af hvert et barn, der kan åbne en avis.

Denne skævhed må det være slut med nu, siger lærlingene, der også har rejst krav om mere demokrati på arbejdspladsen.

Tilsyneladende petitesser er blevet til blodig alvor i mange lærlinges øjne. Hvorfor, spørger de, skal der være rygeforbud for os i arbejdstiden, når svendene gerne må dampe løs? Men lærlingene mener noget mere med kravet om medindflydelse.

- For eksempel er det et rimeligt forlangende, at lærlingene får lov at deltage i virksomhedernes samarbejdsudvalgsmøder, siger kasserer i Faglig Ungdom, Henrik Jacobsen, København. Det bør accepteres, at lærlingene vælger deres egne talsmænd, som kan gøre lærlingenes særlige problemer til genstand for debat, når det er påkrævet.

- Det egner de „voksne“

tillidsmænd sig altså ikke til?

- Jeg skal sige det diplomatisk: Ofte vil de kunne tale på lærlingenes vegne, men i almindelighed har de sjældent mulighed for at sætte sig ind i lærlingenes forhold. Af grunde, som på en måde er forståelige, vil de som regel være mere nøjsomme i deres fordringer, end lærlingene selv.

Faglig Ungdoms næstformand, Ib Jørgensen:

- Jeg er da ikke bange for at be' svendene om en mentalitetsændring med hensyn til deres holdning over for lærlingene. De værste er meget ofte netop yngre svende, som selv lige har overstået læretidens trængsler. Og mange af de ældre, som har måttet finde sig i endnu ringere forhold, da de selv stod i lære, kan måske heller ikke helt forstå lærlingenes krav i dag. De betragter lærlingetiden som en af livets barske skoler, der som militærtiden bare skal overstås.

Må stadig være bydreng for svendene - og hjælpe mesters kone med rengøringen

Kravet om en mentalitetsændring har adresse til videre kredse end lærlingenes kommende kolleger på arbejdspladserne. Det er også et krav om en uddannelsesreform.

Lærlingenes uddannelse ønskes først og fremmest ændret, så der går mindre tid til spilde, og her er der tilsyneladende en del at rette på.

Det er en udbredt fejltagelse, at lærlinges rolle som opvartere for svendene hører en svunden tid til. Det er endog sket, at en lærelysten ungersvend blev sat til at assistere sin mesters kone med forårsrengøringen, diverse byårinder m. v.

- Navnlig er det vist slemt inden for byggefagene, fortæller Henrik Jacobsen. Her er det stadig sådan, at lærlingene må hente øl o. l. til svendene. Og hvad der er værre: De sættes ofte til det arbejde, svendene ikke bryder sig om, måske fordi det akkordmæssigt er mindre attraktivt. Lærlinge beskæftiges også i et ikke ringe omfang ved serieproduktion, som jo ikke just byder på det mest lærerige, spændende arbejde.

- I mange tilfælde må lærlinge udføre rent arbejdsmandsarbejde, i autobranschen f. eks. som chauffører, siger Jes Nielsen, der er formand for smedebbranchens forenede lærlingeafdelinger. Det er svært at sige, hvor stor en del af læretiden, som gennemsnitligt går til spilde med den slags, men at spildtiden stadig er et alvorligt problem, kan vist ikke bortforklares.

Bedre kontrol med mestrene

- Det er en misforståelse, når det hævdes, at lærlingene vil have hele uddannelsen til at foregå på fagskoler, siger Faglig Ungdoms næstformand. Men ca. halvdelen af uddannelsesperioden kunne meget vel foregå på en skole. Og så kunne vi tænke

os, at lærlingeuddannelsen – som så mange andre uddannelser – var et offentligt anliggende. Det ville igen betyde, at kontrollen med mestrene var strengere, så lærlinge ikke som nu kommer til at uddanne lærlinge. Hvis endvidere de udprægede rutinefunktioner, som ikke rigtig har noget med oplæring at gøre, kunne tages ud af uddannelsen, ville der være basis for at nedsætte læretiden.

Faglig Ungdoms tanker om fremtidens faglige uddannelse går i hovedlinien ud på en for de fleste brancher fælles grundskoling, udbygget med „ringe udefter“, så det egentlige speciale først vælges i uddannelsens sidste faser.

I dette forslag afspejles to hovedsvagheder, som lærlingene ser i den nuværende uddannelse. Dels faren for at blive hægtet fast til brancher, tiden måske er ved at løbe fra, dels savnet af en virkelig specialisering.

Udelukket fra eget kollegium

Muligheden for at afslutte en påbegyndt faglig uddannelse hænger i høj grad sammen med lærlingenes boligforhold og økonomi.

Højest ti procent af alle landets ugifte lærlinge bor uden for hjemmet, mens procentdelen for de studerendes vedkommende ligger omkring 40. Denne omstændighed beror naturligvis bl. a. på de studerendes højere alder, længere uddannelse osv., men lærlingene henviser til, at deres boligbehov desuden er stigende efterhånden som en stadig større del af uddannelsen kommer til at foregå på skole.

Løsningen på dette problem er et kollegieværelse. Hvis man kan betale, hvad det koster. Og hvis der ellers er adgang for lærlinge. Til Stor-Københavns ca. 16.000 lærlinge findes blot 850 kollegieværelser, men kun halvdelen af dem er beboet af lærlinge. Mange af disse værelser er indrettet som sovesale, mens de egentlige værelser bebos af studenter, som kan betale for opholdet i kraft af legater fra Ungdommens Uddannelsesfond. Dem er lærlinge afskåret fra, når de ikke går i skole.

Selv i et nyere udpræget lærlingekollegiebyggeri på Københavns-kanten, blev værelserne så dyre, at kun en tredjedel af beboerne i dag er lærlinge. Kun hvis forældrene kan træde hjælpende til, kan en lærling klare sig i dette boligkapløb, hvor en husleje på over 300 kroner pr. måned er almindeligt.

Adskillige unge, som drømmer om en læreplads, må opgive på forhånd. Det er dem, hvis boligforhold hjemme er så trange, at de er nødt til at søge ud på arbejdsmarkedet, hvor de eksempelvis som arbejdsdreng kan tjene penge nok til at forsørge sig selv. Det kan de nemlig umuligt med en lærlingeløn på et halvt hundrede kroner om ugen.

Helt galt ser det ud for de lærlinge, som gifter sig, fordi de skal være familiefædre. Ingen kan hjælpe dem. Parolen fra socialkontorerne lyder: – De har jo selv valgt Deres uddannelse. Afbryd den og bliv arbejdsmand. Glipper det, kan vi vende tilbage til spørgsmålet om understøttelse. – Det er næsten overflødigt at tilføje, at lærlingene også gerne vil have noget mere i løn. Det er særlig påkrævet, fordi lærlinge ikke må følge andre unges eksempel og sup-

plere den ugentlige indtægt ved for eksempel at tage et sommerferiejob.

Ikke alle lærlingeoprørers krav er lige håndgribelige. Men det er heller ikke fagpolitisk skolede, tværtimod

ofte utålmodige, forbitrede og skuffede unge, der står bag dem. Så meget mere oprigtigt og spontant er dette „ungdomsoprør“, som endnu ikke har fundet sin melodi.

Ole Meisner. ●

SPECIALISERING

Udgangspunktet for Faglig Ungdoms forslag: En tiårig, tilvalgspræget folkeskoleuddannelse efterfulgt af

En elementær, erhvervsbetonet uddannelse forinden endeligt erhvervsvalg træffes. Derefter

En branchemæssig uddannelse, som orienterer om det enkelte fag, før der afsluttes med

En grundigere, stærkt fagbetonet, uddannelse som en egentlig specialisering.

I denne dalsænkning udspringer en af Neftas 100 kilder, der giver det livsvigtige vand til oasens 400.000 dadelpalmer. I baggrunden, uden for det egentlige frugtbare område, ligger selve byen.

TEKST OG FOTOS:
HANNE LILLIEBJERG,
CLAUS BENTHIEN
OG ERIK WICHMANN

Hver enkelt af de store dadelklaser, som sidder på hårde, gule stængler, kan veje op til 35 kg.

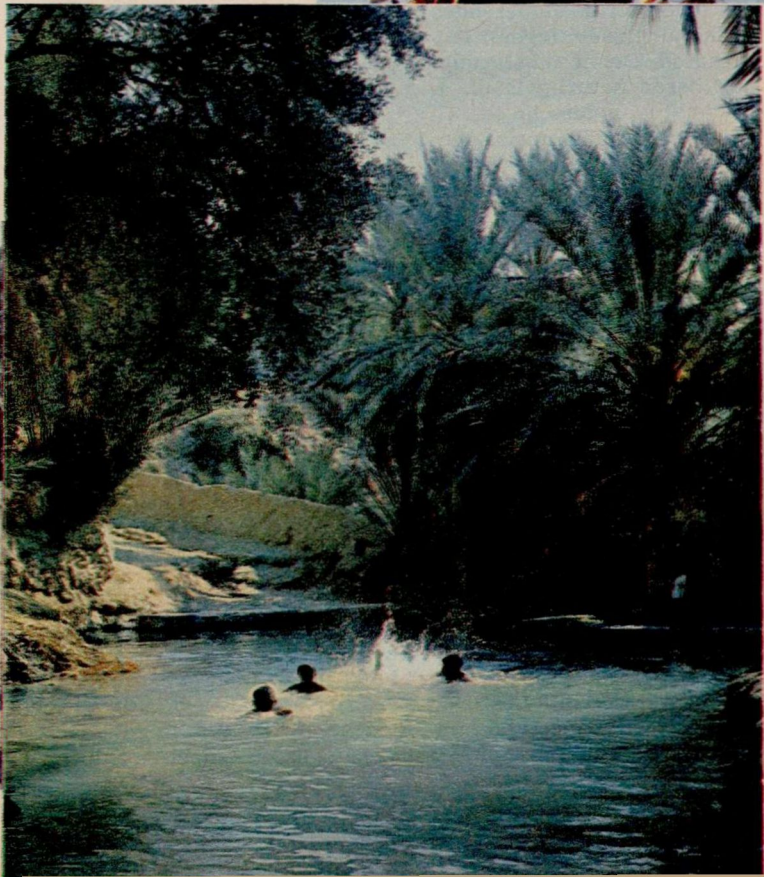
En oase i Sahara

For beboerne i oasen Nefta i udkanten af Sahara-ørkenen er dadelen af mindst lige så stor betydning som husdyrholdet for dansk landbrug. Dadelpalmen sikrer menneskeføde, foder til kamelerne, pengeindtægter, bygningstømmer og tagdækningsmateriale. På denne og de følgende sider skildres det daglige liv i Nefta i dadelhøstens tid.

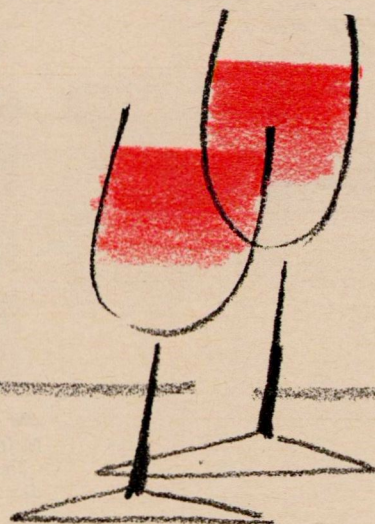

▲ Dadelhøsten er begyndt, og de tålmodige æsler, som endnu ikke er afløst af traktorer, må

De mange små søer i oasen gør det ud for svømmebassiner og udnyttes i rigt mål af oasesamfundets beboere.

PETER F. HEERING
150 ÅR

1818 1.DECEMBER 1968

◀ Under høsten bliver dadlerne samlet sammen i depoter ude ved landevejen, for at blive afhentet af store lastbiler, der transporterer de endnu gule frugter den lange vej til Tunis by.

▶ Nefta og Tozeur, som er de vigtigste dadeloaser i Tunesien, ligger i den sydlige del af landet ved den store saltso.

▲ Alle de dadler, der går til eksport, bliver først oplagret på statsorganisationen „Stil's“ kolehuse i Tunis by. Her bliver de eftermodnede og gennemgår en behandling mod skadedyr.

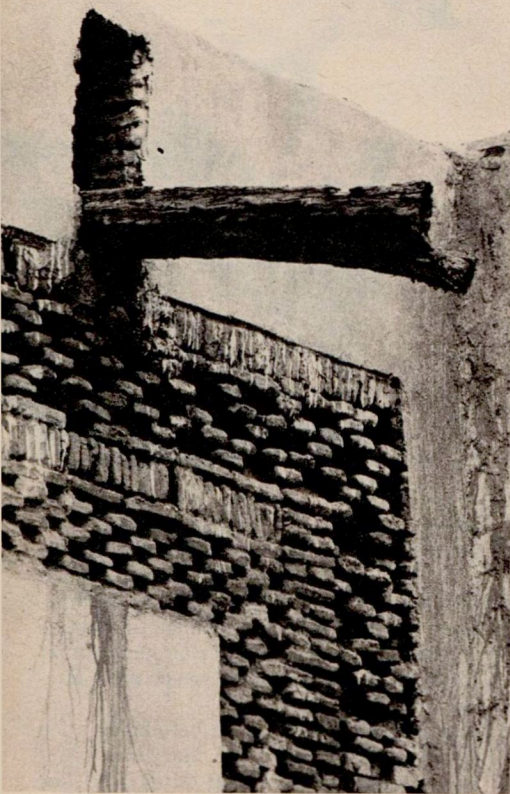
◀ Oasebyen har sine gamle traditionelle danse. Her danser to mænd en geværdans med bragende skud. Dragterne er et tydeligt levn fra den tid, hvor Tunesien var et tyrkisk protektorat.

Fortsat fra forrige side

100 kilder og 400.000 palmer er livets grundlag

FORESTILLINGEN om en oase som en klynge palmer, malerisk placeret omkring en lille sø, hvor beduinerne vander deres snehvide heste efter ridtet i den vældige sandørken, får et alvorligt grundskud, når man efter timers kørsel gennem et fladt og stenet landskab når frem til *Tunesiens* to vigtigste oasebyer, *Tozeur* og *Nefta*, der ligger 30 km fra hinanden, ved den store saltsø, *Chott Djerid*.

Et tydeligt eksempel på byggemåden i Nefta, med murstensornamentik og en flækket og udhulet palmestamme, der fungerer som afløbsrør fra husets flade tag.

Som så ofte før konstaterer man, at éns forestillingsbillede ikke har så meget med virkeligheden at gøre. Men der er ikke grund til at være ked af det, for i dette tilfælde er virkeligheden langt mere interessant og nuanceret, end det glansbillede af en oase, vi på forhånd havde forestillet os.

Tunesiens dadelområde er koncentreret omkring den store *Chott Djerid*, som lig-

og figentræer. Bunden er dækket af alle slags grøntsager.

Det virker overvældende efter de mange timers kørsel gennem ørkenagtige landskaber at nå ind i skyggen af palmerne og for en stund bare sidde og se sig mæt på al den grønne frodighed. Højt oppe under palmebladene lyser solen gult i de mægtige klynger af dadler.

ger i den sydlige del af landet. En „chott“ er et stort, fladt område, der til dels ligger under havets overflade. Chott'en afgiver sit vand hver sommer, dels til de stenede flodlejer, og dels ved fordampning i den stærke varme. På den måde er der i tidens løb blevet inddampet meget salt, som forbliver i jorden under den tørre periode, og gør vandet til saltvand, når lavningen igen forvandler sig til en sø.

VI KOM til Nefta i slutningen af oktober, netop på den tid, hvor *Chott Djerid* igen er ved at fylde med vand.

Endnu kunne man vove sig ud i chott'en til fods, og kamelkaravanerne trak stadig deres spor henover den store livløse flade. Men vore fodspor blev hurtigt fyldt med vand, der sivede op gennem sandet, og det var tungt og sejt at få fødderne med sig, så vi vendte om og gik tilbage til vognen, der holdt på mere fast grund i udkanten af chott'en.

Men vi havde set, hvad vi skulle. Langt ude i horisonten havde vi fået øje på en kilometerlang grøn stribe langs den gråbrune sandflade. Det var Neftas 400.000 dadelpalmer, disse giganter, som befinder sig bedst med hovedet i solens brand og fødderne i vand. Over 100 underjordiske kilder springer frem i Nefta og giver livsbetingelser til den eksplosionsagtige plantevækst, som her på tærskelen til Sahara bryder det tørre, trøstesløse landskab. Under palmerne vokser bananer, granatæbler

De mange moske-kupler i Nefta vidner om, at den fra gammel tid har været et mål for karavanerne, der søgte ind for at handle og besøge moskeerne.

På afstand ser oasen mennesketom ud, men på de små stier som gennemkrydser den, arbejdes der flittigt af oasens indbyggere med primitive redskaber. Små æsler, der næsten er gemt af deres kæmpebyrde af afhuggede palmegrene, tripper forbi.

En oase ligger ikke bare og passer sig selv. Den er som andet landbrug en arbejdsplads, der kræver en indsats for at give udbytte. Vandingskanalerne skal passes og oprenses, grøntsagsparcellerne skal tilplantes og luges og frugterne plukkes.

OASEBOERNE udnytter dadelpalmen til det yderste. Foruden selve dadelfrugten, der sælges på hjemmemarkedet og til eksport, benyttes de afhuggede blade til mange formål, smukke flette- og kurvemagerarbejder, som tagmaterialer og til hegn, hvor de sylspidse blade fungerer som naturlig pigtråd. Stammen fra de udgåede palmer bruges som et byggemateriale, der er højt i kurs i det træfattige Tunesien.

Ingen ville drømme om at opføre huse på brugbare pletter, hvor der kan gro planter, så selve byen med sine 15.000 indbyggere ligger i den tørre del af oasen. Selv i denne fjerne forpost, på grænsen til Sahara og ikke langt fra *Algeriets* grænse, har den vågnende turisme sat sine spor. På hovedgaden mangler end ikke et turistkontor.

Nefta består hovedsagelig af lave, gule

huse, der i modsætning til sædvane i den øvrige dele af landet ikke er pudsede, men med udkradsede fuger og smukke murstensornamenteringer. Den har mange moskéer, fordi den gennem tiderne har været mål for de store kamelkaravaner, der krydsede Sahara.

DADELPALMER støder man på i hele Tunesien fra nord til syd. Men langt den største part af disse dadler er af ringe kvalitet og anvendes hovedsagelig som foder til kameler. De dadler, der eksporteres og bruges som spisedadler på hjemmemarkedet, er af sorten *deglet* og kommer fra oaserne ved Chott Djerid. Dadelhøsten begynder de første dage i november, og afsluttes med store folkefester med musik og dans. Her i Nefta opføres de traditionelle sabeldanse og geværdanse til lyden af drønende trommer og *retah'er* – en obotype, der er meget udbredt i de arabiske lande. Det er male- riske fester, hvor mændene danser med gamle forladegeværer, der af og til affyres.

„Stil's“ store dadelpakkerier i Tunis by har givet beskæftigelse til et stort antal kvinder – de fleste af dem berbere – som har om- byttet nomadetilværelsen med fast arbejde i den store by. Kvinderne arbejder ved pakke- maskinerne og med sortering af dadlerne.

Tidligere har oaserne været udstykket i mange parceller, hver med sin ejer. Disse parceller gik i arv fra far til søn – eller rettere, sønner, for tuneserne har mange børn. Efterhånden som tiden gik, blev parcellerne mindre og mindre, da flere og flere skulle dele dem. I nogle tilfælde var det så galt, at der var mange ejere om en enkelt palme.

I betragtning af, at en god palme højst bærer omkring 200 kg dadler om året, og i dårlige år kun 100 kg, kunne det ikke kaste meget af sig at være andelshaver i en enkelt palme. Det beskedne høstudbytte til den enkelte virkede naturligvis ikke særligt fremmende for en god og rationel drift af oaserne. Som et led i de store landbrugs- reformer, der under ledelse af præsident *Habib Bourguiba* er gennemført i Tunesien i de senere år, har man derfor nu, med staten som parthaver, indført en vis form for kooperativ drift af oaserne.

BOURGUIBAS Tunesien er et socialistisk land med ét parti, *Neo-Destour*. Al eksport og import af fødevarer er centraliseret under statsorganisationen *Stil*, som også leder de store – tidligere privatejede – dadelpakke- rier i Tunis by, hvortil de plukkede dadler transporteres i lastvogne fra sydens oaser. Under dadelhøsten er hele landet præget af disse frugter, som spiller en stor rolle i tunesernes husholdning. På landevejene går en stadig strøm af store lastbiler, læsset til randen med dadler. På de farvestrålende grøntsagsmarkeder på land og i by hæn-

ger kæmpeklaeser af dadler i farveskalaer. Når dadlerne høstes, er de endnu hårde, og gule som æggeblommer. En af dadel- plukkerne, der med legende lethed og bare ben entrar op ad de høje stammer, forærede os en klase af de smukke, gule frugter. Det var fristende at sætte tænderne i nyhøstede dadler, men det gør man kun én gang. Hvis De nogen sinde har spist slåenbær, som endnu ikke har fået frost, kender De fornemmelsen.

Vi hængte klasen op inde i vognen og i løbet af nogen tid begyndte dadlerne, efter- hånden som sukkerstoffet dannedes, at an- tage den brune farve og glinsende overfla- de, som vi kender fra dadelpakkerne på de hjemlige juleborde. En fornyet smagsprøve faldt heldige ud. Dadlerne var nu efter- modnede og smagte vidunderligt.

NÅR dadlerne kommer ind til pakkerier- ne i Tunis by, bliver de først udsat for en behandling i store beholdere, som skal dræ- be de mange skadedyr, der angriber dad- lerne. Efter denne renselsesproces lægges hele høsten på kølehus – i øvrigt leveret af det danske firma *Atlas* – og herfra udtages dadlerne i løbet af sæsonen, efterhånden som de bliver solgt til ind- og udland.

300 kvinder, de fleste af dem berbere, arbejder med sorteringen og pakningen af kølehusdadlerne. Det er et mærkeligt syn at se den moderne fabrikshal befolket med kvinder med tatoverede ansigter og kæmpe- store sølvringe i ørerne. Mange af dem er vokset op i nomadefamilier og har vandret rundt i ørkenen og i bjergene med fåre- flokke og kameler.

Store dele af den fattige befolkning i den sydlige del af landet, som har levet på et eksistensminimum, er med udsigten til fast arbejde trukket mod nord, og nu har fa- brikshallerne og pakkemaskinerne for disse berberkvinders vedkommende afløst de bru- ne telte og ørkensandet. ●

Dette er det sidste synsindtryk af jorden, en sovjetkosmonaut tager med sig ud i rummet. Elevatoren med kosmonauten er på vej op langs rumrakettens støttetårn – hilst farvel af den lille skare teknikere og ledere, som har adgang til affyrringsrampen ved sådan en lejlighed.

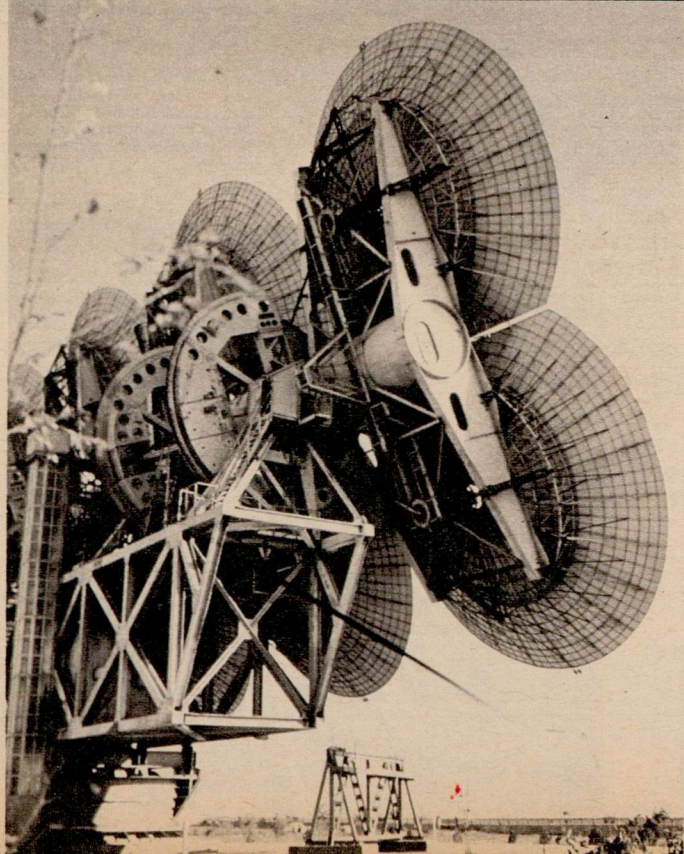
Sidste og næstsidste station

før månen

HVILKE kosmonauter, den sovjetiske rumfartsledelse vil udvalge (eller har udvalgt) til den første bemandede måneraket, er endnu en dyb hemmelighed. Men man ved i alt fald én ting om dem – nemlig hvor de bor.

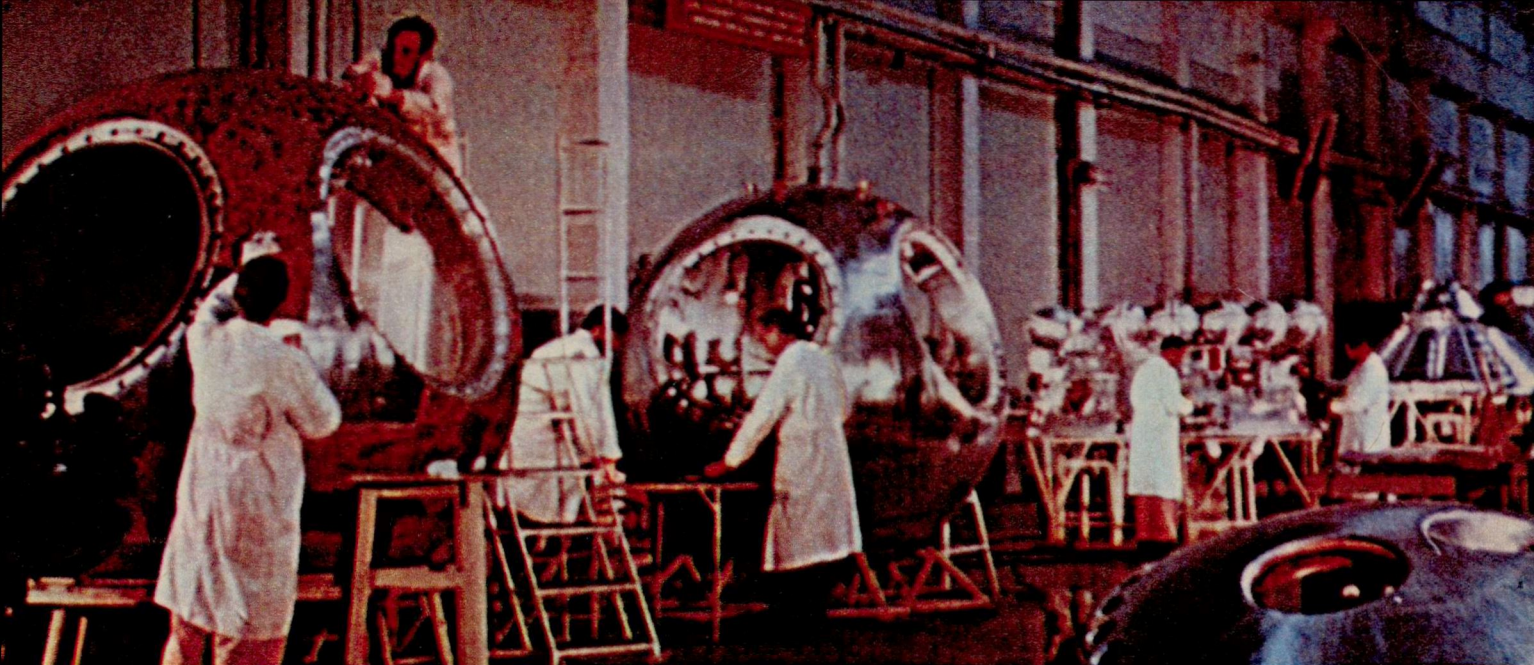
Alle de sovjetiske rumfarere og rumaspiranter er samlet i en lille by i et skovområde i nærheden af Moskva. Her bor de „gamle“ berømtedder som *Titov*, *Leonov*, *Bykovsky*, og verdens første rumkvinde *Valentina Teresjkova* dør om dør med „fremtidens mænd“.

Det er forsvåid et temmelig ordinær
(Artiklens tekst fortsættes side 18)

Så snart rumskibet er godt på vej, hviler ansvaret for den videre forbindelse på et net af sporingstationer og radiotelemetriske centre, hvori radio-teleskopet til venstre er et afgørende led. Det står i EUPATORIA-området på KRIM – tæt ved Sortehavets kyst. Hvert enkelt af de vældige parabolspejle, som opfanger radiosignalerne fra rummet er cirka 25 meter i diameter og nogle af antennerne vejer hundreder af tons. De er i stand til at opfange tv-impulser som er hundrede millioner gange svagere end normale tv-signaler. Det var ad denne vej, russerne i 1959 modtog de første fotos af månens bagside. De opfangede data viderebehandles af en hel serie elektronhjern, men det er desuden muligt at videretransmittere tv-reportager fra rummet til det normale sovjetiske tv-net – hvorfra jo også det danske fjernsyn lejlighedsvis modtager udsendelser.

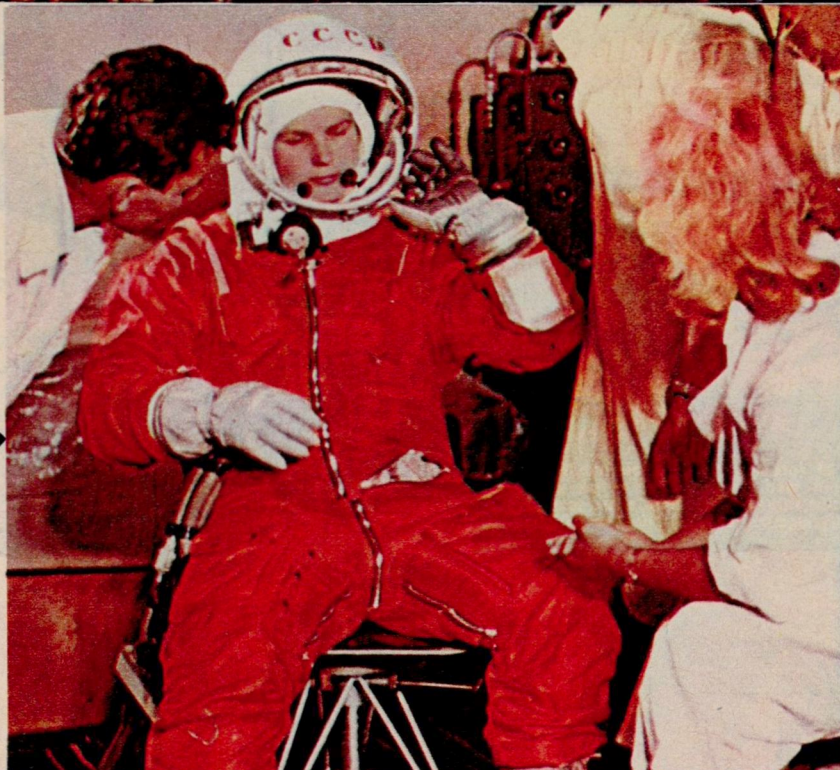

▲ Rumkapsler under montering i Zvezdograd. De er af den type, de første russiske kosmonauter benyttede – men den rumkapsel, man vil anvende for eksempel til en månerejse bliver væsentlig større.

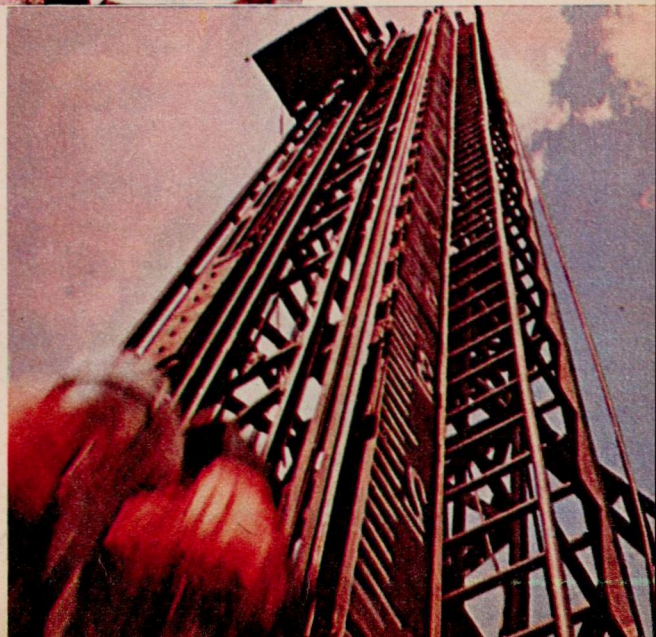
De sidste forberedelser. Det er Valentina Teresjkova, som her demonstrerer, hvordan en sovjet-kosmonaut ser ud i fuld krigsmaling.

▼ To kosmonauter fra Lesnyi afprøver et nyt pilotsæde til et rumskib.

På vej til månen ?

Kosmonauternes evne til at modstå det voldsomme pres ved afyiringen prøves blandt andet ved hjælp af dette apparat. Kosmonauten anbringes på et katapultsæde og slynges i vejret ved hjælp af de raketter, som netop er antændt. Når katapultsædet når tårnets top, kastes kosmonauten videre opad – og lander til sidst med faldskærm.

Gadebillede fra Zvezdograd. Forretningen hedder Do-Re-Mi og handler – som navnet antyder – med musikinstrumenter og gram-mofonplader. ▶

Alverdens fjern-seere så for et par år siden kos-monauten Leonov forlade et rum-skib og „gå i rum-met“. Her er Leo-nov med familie ved morgenbor-det i Lesnyi. ▶

▶ Børnehave-legeplads. Også her mindes man om, at man befinder sig i en rumfartsby.

COPYRIGHT FOR ALLE BILLEDER:
APN og OPERA MUNDI

TV-optagelse i fjernsynsstudiet i Zvezdo-grad. ▶

soveby, men den er omgivet af lige så skarpe sikkerhedsforanstaltninger som den anden sovjetiske rumfartsby, *Zvezdograd* ved det sovjetiske modstykke til *Cape Canaveral*, raketkosmodromen *Baikonur* i Centralasien.

I en årrække var disse steder absolut lukket land for pressefotografer og journalister, men for nylig løftede sovjetmyndighederne sløret en smule og gav offentligheden et lille indblik i de to bysamfund, som for det udvalgte mandskab vil blive næstsidste og sidste station på vejen til månen. Blandt andet offentliggjorde man de fotografier, vi bringer sammen med denne artikel. De giver et vist indtryk af livet i kosmonautbyerne. Nyheder om forberedelserne til månerejsen skal man derimod ikke vente, at de afslører. Så åbenhjertige er russerne heller ikke blevet, at de ikke stadig holder trumfesserne gemt et godt stykke oppe i ærmet.

Den lille by, hvor kosmonauterne bor til daglig, har af „sikkerhedsgrunde“ end ikke fået et navn. Uofficielt kaldes den undertiden *Lesnyi* (byen i skoven). Den består ikke af stort mere end en enkelt gade og et par rækker af beboelseskompleser, og nogle steder vokser vældige fyrre- og birketræer helt op til gaderne.

Lesnyi er med vilje placeret længst muligt fra hovedveje og jernbaner. Forbindelsen til Moskva består i en særlig vej, som fører tværs gennem en udstrakt nåleskov. I en atmosfære, der er præget af skovens ro og rene luft, hviler rummændene ud fra det anspændende arbejde med at forberede sig til kommende togter.

De fleste af disse forberedelser foregår i nabobyen *Zvezdnyi* eller i Moskva. Men fra klokken 18 til klokken 8 næste morgen og hele søndagen kan man træffe kosmonauterne i Lesnyi, hvis de da ikke er udsendt på en faglig eller repræsentativ opgave. Blandt dem, der venter ved børnehavens dør, når den lukker, vil man for eksempel ofte se *Andrian Nikolajev*, som for cirka fem år siden kredsed 65 gange rundt om jorden og dengang var dagens helt.

Han kommer for at hente sin fire år gamle datter *Aljonka*, som også har være forsidestof i alverdens aviser. Da hun blev født, udråbtes hun til verdens første „rum-baby“, idet ikke blot hendes far, men også hendes mor er kosmonaut – *Valentina Teresjkova*. Hun fløj i 1963 49 gange rundt om jorden i *Vostok VI*. Kort tid derefter ægtede hun kollegaen *Andrian*, og seks måneder efter fødtes *Aljonka*. Nogen skadelige

følger for arveanlæggene synes rumflyvningen ikke at forvolde – hvis man skal dømme ud fra dette ene, praktiske eksempel. *Aljonka* er en både velskabt, sød og kvik pige.

Familien *Nikolajev* bor i en elleve etagers boligblok i Lesnyi, hvor den råder over en 4½ værelses lejlighed. Både i størrelse og udstyr ligger den langt over, hvad en normal sovjetborger kan tillade sig – men det er jo altså også tre verdensberømt heder, som bebor den.

Byen har i alt ca. 1200 indbyggere – kosmonauter, læger, instruktører etc. med deres familier. De fleste er yngre mennesker, og det vrimler med børn.

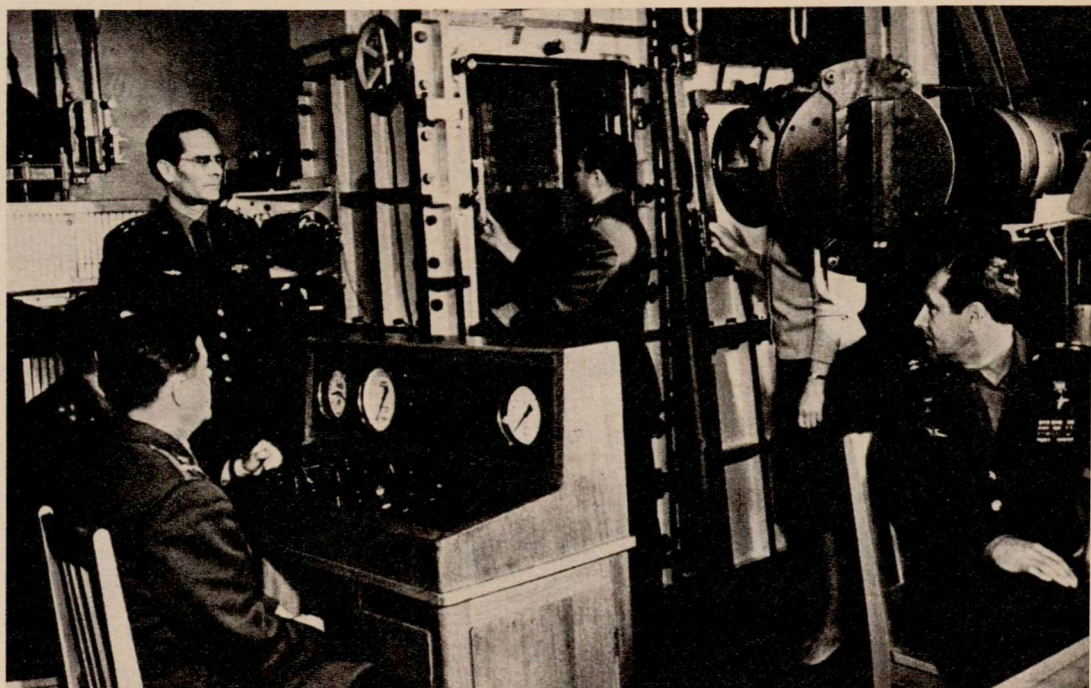
dre børn vil de følge i deres fars fodspor – også selv om de fører til månen.

I øvrigt har kosmonauterne et så hårdt trænings- og studieprogram, at det ikke er noget problem for dem at slå tiden ihjel. *Valentina Teresjkova*, som oprindeligt var tekstilarbejder, er nu langt henne i et femårigt studium, hvis endemål er en doktorgrad i aeronautik. *Akademiet kræver så meget, at der bliver alt for lidt tid til det huslige, klager hun.*

Fra klokken 8 til 18 følger kosmonauternes dag en nøje fastlagt timeplan: laboratorieøvelser, forelæsninger, afprøvning af nyt udstyr, træning med de mest mo-

I dag er *Zvezdograd* en by af betydelig størrelse med butikker, restauranter, biografteater, højere læreanstalter, biblioteker og førsteklasse hoteller. Byen har sin egen avis, sit eget litterære tidsskrift, sit eget teater (hvor stjerner fra Moskva og Leningrad gæsteoptræder) og en tv-station med optagelsesstudier.

Alt liv i *Zvezdograd* drejer sig om rumfart. Hver morgen drager indbyggerne pr. bus eller egen bil ud til kosmodromen. Det er ikke blot herfra selve affyringen foregår. Her samles, prøveopstilles og gennemkontrolleres løfteraketter, satellitkomponenter, interplanetariske stationer og rumskibe. I en stribet af laboratorier, eksperimen-

Kosmonauter under en time i et laboratorium på Jukovsky Akademiet i Moskva – den røde hærs læreanstalt for flyveingeniører. Gagarin er ved at anbringe en model af et jettfly i en vindtunnel. Siddende ses (fra venstre) tre andre rumfartsberømt heder: *Bykovsky*, *Nikolajev* og *Titov*. Billedet er taget kort før Gagarin omkom ved en ulykke under jet-flyvning.

Titov (verdens rummand nr. 2) og *Bykovsky* (82 jordomflyvninger) er endnu så nybagte familiefædre, at deres børn befinder sig i sandkassealderen. *Gagarin* derimod var kommet så langt, at han ved sin død var medlem af bestyrelsen for den lokale skoles forældreforening.

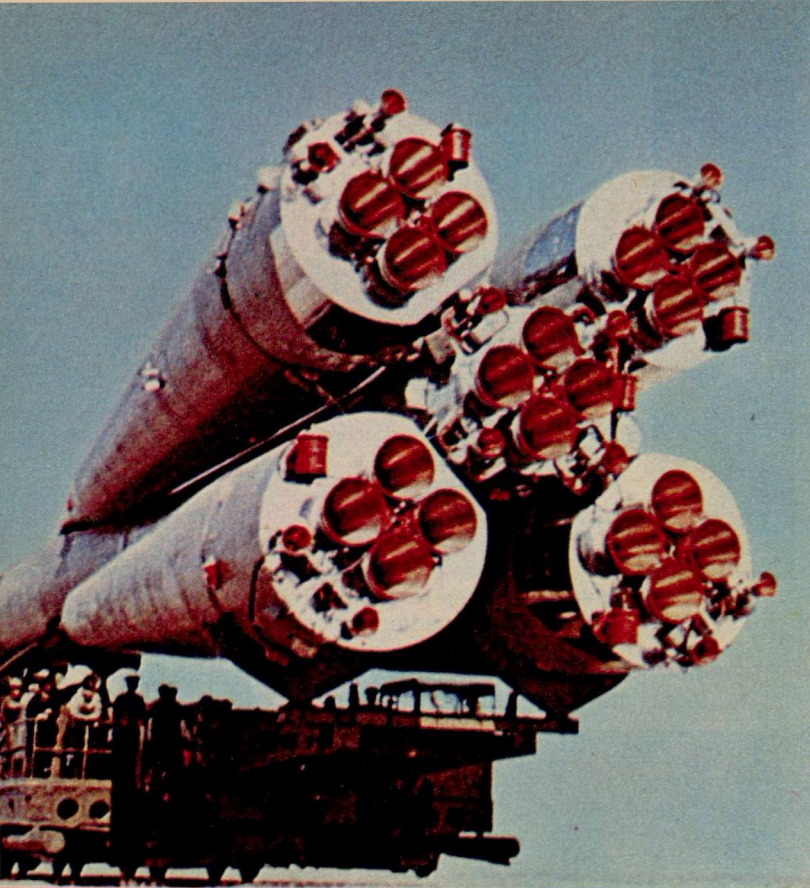
Mange steder at gå hen om aftenen er der naturligvis ikke i et bysamfund af denne størrelse. Familiehytte og hobby-sysler udfylder fritiden. *Leonov* (det første menneske, som „gik i rummet“) er amatør-kunstmaler, men den mest populære hobby er utvivlsomt foto og smalfilm. Adskillige af kosmonauterne er desuden frivillige medarbejdere i børneskolens modelklub. Det er – hvad vel ikke kan undre – raket-modeller, børnene tumler med at bygge. Som så mange an-

derne jettfly o.s.v. Rummandens job kræver ikke blot mod og en perfekt fysik, men også en videnskabsmands indsigt. Uden den vil han ikke være i stand til at drage nytte af de data, som under en rumflyvning uafbrudt indsamles af det automatiske udstyr. Og det bliver stadig mere indviklet.

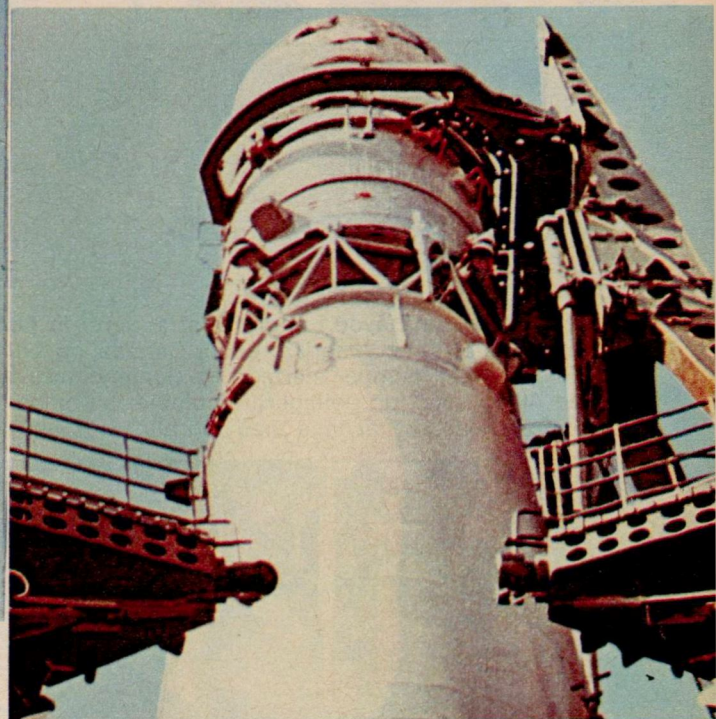
Den anden af de hidtil så hemmelige rumfartsbyer, *Zvezdograd*, ligger i et område, som var absolut øde steppe, da rumalderen begyndte. Det var nærmest en ørken, bevokset med totter af brunligt græs og kaktus. Folk i nærheden sagde, at steppen lignede et krokodilleskind med skønhedspletter. De første arbejdere boede i jordhytter, og mange af byens nuværende indbyggere har gjort hele udviklingen med siden dengang.

mentalcentre, elektron-regnecentraler og sporigsstationer arbejder man med alle de små og store specialproblemer, som skal løses, for at man kan holde tempoet i det store kapløb med USA. Og når et bemanded rumskib en dag sendes op, påvirker det hele byens livsrytme. Praktisk talt alle dens indbyggere føler, at de har en del af ansvaret for, at også det nye „skud“ bliver vellykket. Den dag, målet er månen, vil spændingen være større end nogen sinde både i Lesnyi og *Zvezdograd*.

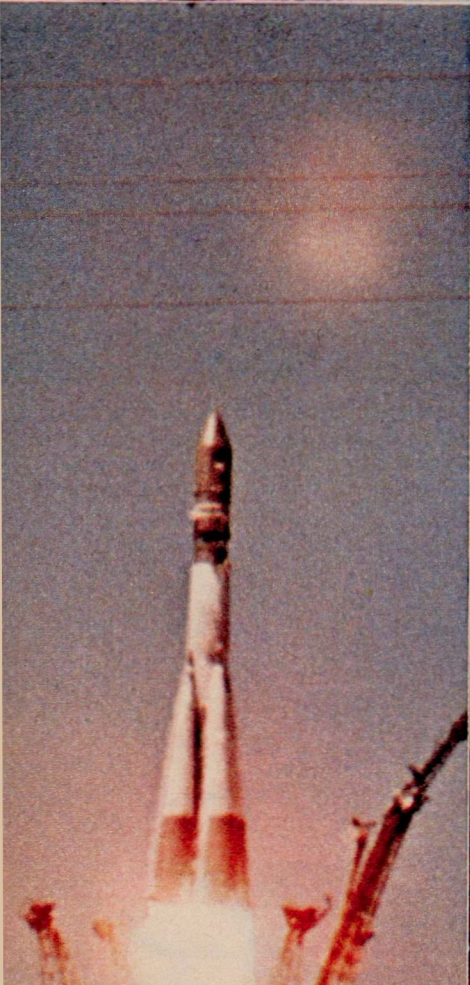

◀ Løfteraket på vej til affyringsrampen. Raketten er fotograferet "fra neden", så man ser raketmotorernes udstødningsrør.

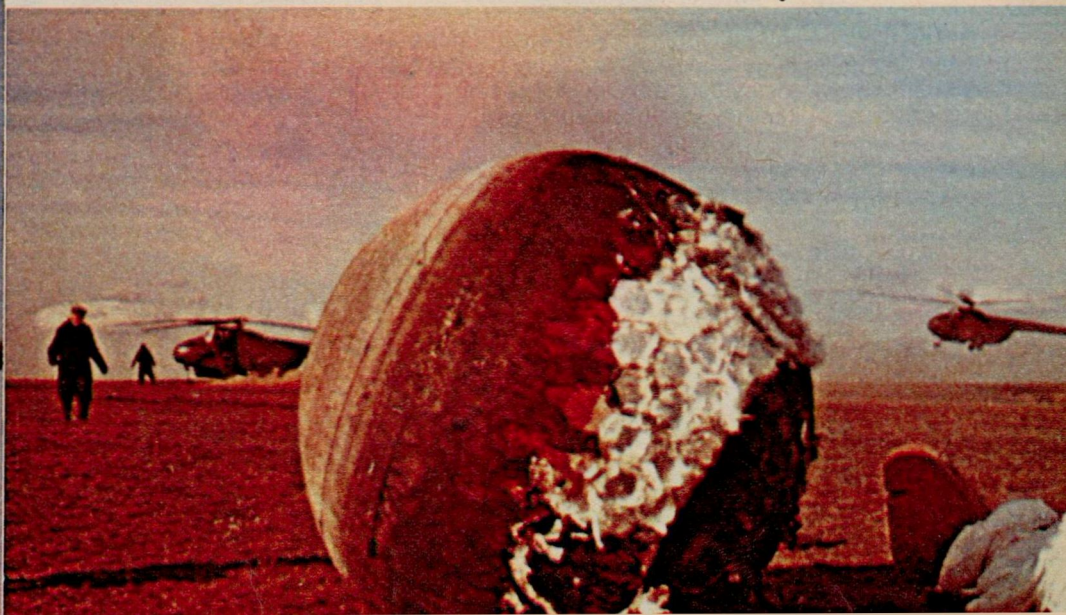

▲ Raketten med rumkapslen på toppen er rejst på affyringsrampen.

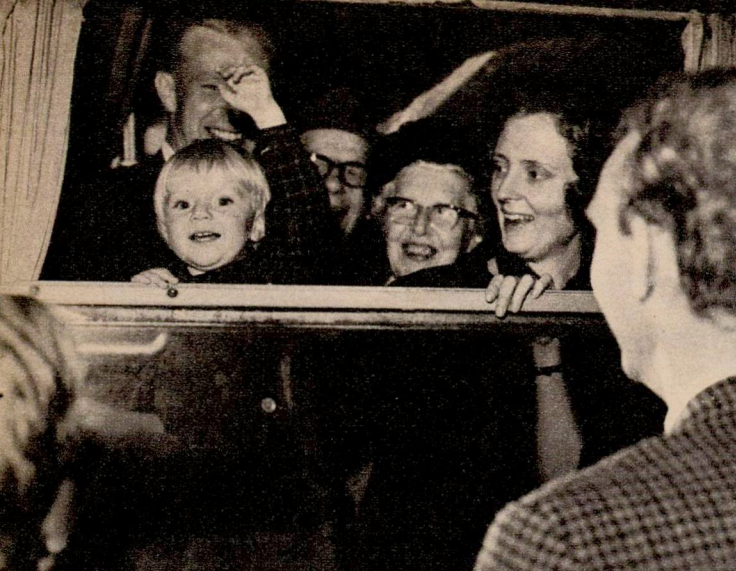

◀ Affyringsøjeblikket fotograferet ved en tidligere opsendelse af et bemandet rumskib.

Rumrejsen er endt og rumkapslen er ved hjælp af en faldskærm bragt velbeholdent tilbage til jorden. Varmeskjoldet er, som man ser, stærkt forbrændt, men det var forudberegnet. Inden landingen forlod piloten sit rumskib og landede i sin egen faldskærm. I den seneste tid har russerne som bekendt også vist, at de behersker teknikken med at lade et rumskib lande i havet.

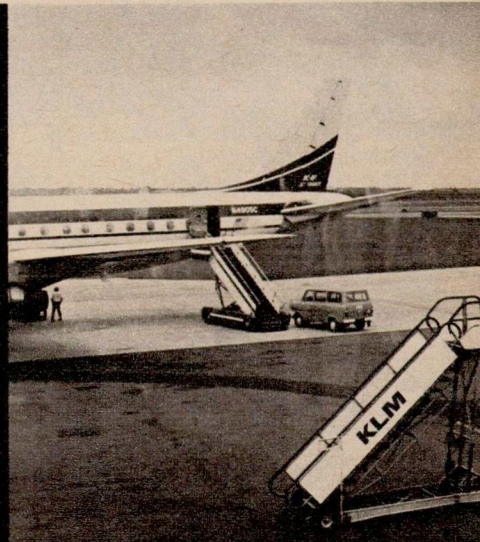
Kontaktbrugsen havde i efteråret arrangeret to familiebesøgsrejser til Amerika, én til Canada og én til USA. Begge flyvninger startede fra Schiphol lufthavn ved Amsterdam, og deltagerne indledte derfor deres Amerikarejse ved at tage med tog eller bus til Hol-

land. I billedreportagen følger vi to af de over to hundrede brugsforeningsmedlemmer, som deltog i familiebesøgsrejserne til Amerika. Den unge mand i vinduet på billedet til venstre var alleryngste rejsedeltager (halvandet år gammel).

Afgangshallen i Schiphol lufthavn kan også kaldes et stort, moderne marked. Der er utallige boder og butikker, og der sælges alt fra abenødder til whisky (det sidste som selvbetjening), inklusive røde oste, blomsterløg og dukkerne, som her beundres.

Ventesalen i Schiphol er af glas og beton, og da den ligger højt, ser man godt ud over den store lufthavn, hvor maskiner lander og starter. Capitols store jet-

Endelig i Amerika. Flyveturen varede kun godt 3 timer, når uret var stillet om til amerikansk tid efter ankomsten til New York. Capitol havde sørget for, at de danske i maskinen blev betjent af stewardesser, der talte norsk

eller svensk. Lidt svært var det at komme ind i USA, for pas- og toldkontrol tog omstændelig lang tid. På billederne ser vi hr. og fru Gollatz Christensen i hr. Kenneth Christiansens hyggelige hjem i Florida.

Rejsen til Amerika

Med Kontaktbrugsen
fra København til familien
i Amerika

FOTOS: RT-FOTO,
ASSOCIATED PRESS FOTO
AMSTERDAM OG NEW YORK

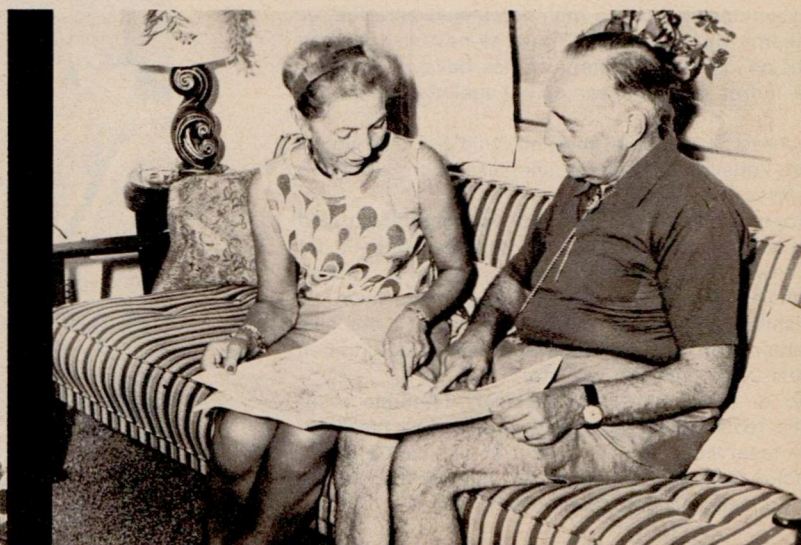
Efter liggevojsrejse gennem Vesttyskland og Holland kom de USA-rejsende til Schiphol lufthavn ved Amsterdam, Europas mest moderne. En af Capitol-flyveselskabets unge damer betjener hr. og fru Gollatz Christensen, som vi på disse sider følger på rejsen til Amerika.

maskine er ved at blive klargjort, 183 passagerers bagage indlades sammen med forplejningen, der skal serveres under flyvningen.

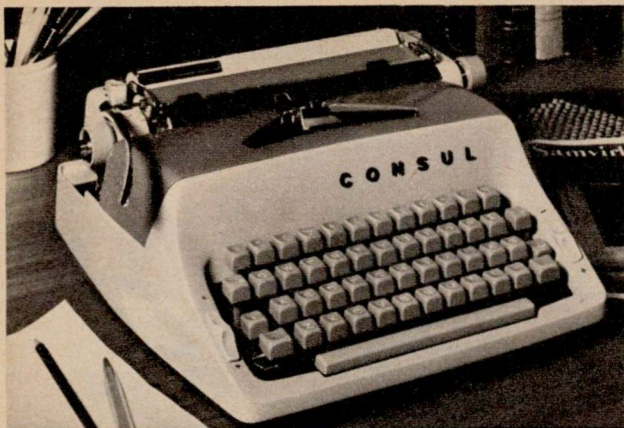
Det var godt at finde siddepladserne i den store flyvemaskine. Der er i Schiphol kun én indgang til hvert fly, for man går fra ventesalen gennem en sluse lige ind i flyvemaskinen. Det er meget praktisk, når vejret er dårligt.

Som alle andre, der rejste til Amerika med Kontaktbrugsen, var også Gollatz Christensen på familiebesøg i USA, men selvfølgelig skulle en hel del af staterne ses

herover sidder de i Florida og studerer Amerikakortet. Sidst i oktober skete hjemrejsen med fly til Schiphol og videre med tog til Danmark. Jyder befordredes i bus-

Consulmaskinen er i to velafstemte farver, en lys og en mørkere grå.

Consul skrivemaskine

I Brugsen er der nu tre skrivemaskiner at vælge imellem, *Major* til 310 kr., *Major 100* til 398 kr. og *Consul* til 565 kr. Hvilken maskine, man vil vælge, afhænger af, hvad den mest skal bruges til. Skal man ofte være ude med skrivemaskine, vil en af de to Majormaskiner dække behovet, men skal der skrives meget hjemme, og af hele familien, vil den større *Consul* være værd at overveje.

Og det er en maskine, som også kan tåle, at børnene bruger den. Fremover vil flere og flere hjemmeopgaver til skolen blive skrevet på maskine til letelse for elever og lærere. De store salgstal i Brugsen alene gennem de sidste fem år (over 10.000 stk.) viser, at skrivemaskinen har vundet indpas i hjemmet. Mange skoler har undervisning i maskinskrivning, og de unge melder sig hvert år i et meget stort antal til aftenskolernes kurser.

Consul er udstyret med flere funktioner end de små rejsemaskiner og er i hele sin konstruktion bygget som en „rigtig“ kontormaskine, men både vægten (med kuffert 10 kg) og kuffertens mål 40×39×16 cm gør det nemt at flytte den og stille den bort.

Maskinen og dens forgænger, der mekanisk var af samme konstruktion, om end knap så strømlinet i det ydre, har været på det danske marked i godt fire år. Den er helt lukket i bunden og med gummiophæng, som dæmper støj og vibrationer. Med Consulmaskinen, der har anslagsregulering, kan der skrives op til syv gennemslag, og kan man nøjes med bare fire, er de skarpe og letlæselige. Tasterne bevæges næsten lodret op og ned, fingerspidsernes bevægelse bliver også lodret, hvilket giver et behageligt præcist anslag.

Kufferten er firkantet med en solid hank og udført i sort kunstlæder med to snaplås, der yderligere kan låses med nøgle.

Bruges skrivemaskinen meget, kan et eftersyn med cirka et års mellemrum betale sig, men ofte er det blot farvebåndet, der er brugt op, og giver „uldne“ bogstaver. Farvebånd holder længe nu, hvor de fremstilles af nylon, til almindeligt brug vil det give en smuk, klar skrift i et halvt til et helt år og udgiften til dets udskiftning er ikke stor.

Der er fuld garanti på maskinen de første to år (gratis reservedele og arbejdsløn), og de næste to år er reservedele gratis, hvilket er sjældent i denne branche. Køberen kan tage det som udtryk for tilliden til den gennemprøvede konstruktion.

BÅDE KØBENHAVN OG BRÆDSTRUP ER LOKALCENTRE

Til vejledning for brugsforeningsbevægelsens tilpasning til den fremtidige butiksudvikling har FDBs konsulenttjeneste for nogle år siden foretaget en *landsanalyse*, en kortlægning af Danmark og angivet beliggenheden af *centre* i de tre oplandskategorier: *lokalcentre* (ofte købstæder), *mellemcentre* (større stationsbyer), *undercentre* (større landsbyer, mindre stationsbyer).

Ud fra dette materiale har adskillige brugsforeninger i de seneste år udvidet bestående butikker eller anlagt helt nye (i mange tilfælde supermarkeder), således at de passer ind i den pågældende egns centerstruktur.

Som eksempel herpå kan man tage åbningen for nylig af et brugsforenings-supermarked i *Brædstrup* i Østjylland. Byen, der i landsanalysen klassificeres som lokalcenter, har ikke før haft brugsforeningsbutik. Den blev åbnet med

succes, efter at en del lokale brugsforeninger havde sluttet sig sammen i en egnsbrugsforening og dermed skaffet bedre betingelser for betjeningen af egnens forbrugere.

Man er nu nået så vidt i anlægget af de respektive centerbutikker, at man har kunnet foretage en opgørelse over, i hvor høj grad anlægsplanerne til dato er opfyldt, og hvor meget, der mangler, før den totale dækning af de i alt 219 centre ud over hele landet er fuldført.

Af de 219 centre er (efter ovennævnte skala) 123 lokalcentre (i alle størrelser fra København til Brædstrup), 63 mellemcentre (f. eks. Vrå i Nordjylland), og 33 undercentre (f. eks. Klemensker på Bornholm).

Det viser sig nu, at der i 122 af disse centre er etableret ombygninger og nybygninger af butikker, som tilfredsstiller kravet til effektiv betjening af

brugsforeningernes medlemmer. Dertil kommer, at der er planlagt butikker (eller udvidelser af eksisterende) i 61 centre, mens der endnu ikke er etableret centre i 46 tilfælde (også her er der som regel brugsforeninger, men deres standard bør efter landsanalysen forbedres). Tallet på sidstnævnte er i løbet af det sidste halve år faldet fra 51 til 46.

Bornholm er længst fremme med hensyn til opfyldelse af landsanalysen. Alle fem centre er etableret eller planlagt. *Fyen* er tæt på. Af tyve centeretableringer er 14 gennemført, 5 er planlagt og kun ét tilfælde resteret. Det er i øvrigt en understregning af Fyens særlige struktur, at der i alle tilfælde er tale om lokalcentre, altså centre af højeste klassifikation. Hovedstadsområdet og det østlige Sjælland, der betjenes af FDBs afdeling i Albertslund, har kun 14 lokalcentre, men

OTTE LANDE I SAMARBEJDE

Specialister fra fællesforeningerne i England, Finland, Norge, Schweiz, Sverige, Vesttyskland, Østrig, foruden Danmark har i en serie møder i FDBs hovedkontor besluttet sig til at foretage fællesindkøb af en række varer. Det var blandt andet fritidsartikler og haveredskaber der stod på dagsordenen. Samarbejdet betyder store ordrer og lavere priser, hvad vil kunne konstateres, når de nye varer næste forår kommer frem i brugsforeningerne.

Otte lande om samme bord i FDBs hovedkontor med direktør Poul Jensen (i skjorteærmer for bordenden) som vært. Til stede var også repræsentation for både Nordisk Andelsforbund og Den internationale kooperative engroshandelskomité.

heraf er det ene intet mindre en hele København. Til gengæld er der i området hele 20 mellemcentre (eksempel: Hundested).

I Nordjylland, hvor der i følge landsanalysen er 37 centre, resterer 15 tilfælde.

ANNONCE STOP OVER FOR BRUGSEN

Med overvældende flertal har handelsforeningen i *Vamdrup* vedtaget, at den lokale brugsforening ikke må avertere i byens ugeblad.

Hvad kommer det egentlig handelsforeningen ved?

Jo, det er en initiativrig forening, der også udgiver det lokale annonceblad.

Det er nu en mærkelig handelsforening. Den har nemlig optaget brugsens uddeler som medlem. Han troede, at det betød ophævelse af annoncestoppet. Men da han fik dette problem sat til debat på foreningens generalforsamling, fik han en anden opfattelse. Ikke desto mindre fandt handelsforeningen derefter på at indbyde brugsen til at deltage i foreningens årlige julemesse. Brugsen regnede dog ud, at den ene af alle udstillere ikke kunne avertere sin deltagelse i messen – og sagde høfligt nej tak.

De penge, brugsen skulle have anvendt til messe-deltagelse, anvendtes i stedet til en festlig julemesse i egne lokaler.

PENGE AT SPARE?

Kan en bil (i mellemklassen) blive to-tre tusinde kroner billigere? Ja, hvis bilsalget effektiviseres og afbetalingsvilkårene forbedres.

BILLIGERE BILER * Bilejernes kooperative indkøbsforening i Stockholm har effektiviseret salget og sat bilpriserne ned med omkring ti procent. Foreningen sælger biler i et ekspedientløst varehus. Bilerne står udstillet, de kan beses på alle leder og kanter. Takket være varedeklarationer kan typer og modeller sammenlignes. Hvis der så opstår købelyst, må man selv opsøge en ekspedient. Hans opgave er kun at bringe salgspapirerne i orden. Salget er kontant – med køberens egne penge eller nogle, han har lånt.

Hvis dette salgssystem var reglen i bilhandelen, ville svenske bilkøbere på et år spare en halv milliard (svenske) kroner.

Bilfabrikkerne har imidlertid tydeligt tilkendegivet modvilje over for en billigsgørelse af deres vogne. Indtil nu har tre store bilfabrikker på stribe afslået at levere biler til det kooperative bilvarehus. Dets lager må derfor – nu som før – forsynes gennem indkøb hos de „autoriserede“ forhandlere, sommetider på trods af deres forhandlerkontrakter, sommetider ved salg „ad bagdøren“. **BILLIGERE RENTER** * For nylig har Forenede Danske Motorejere gjort angreb på afbetalingsrenterne, der kan forhøje bilens samlede pris betydeligt. Det er sket i samarbejde med sparekasser, og for at bilkøbere kan opnå besparelserne, må en række opstillede betingelser opfyldes.

Der har været nævnt besparelser på to-tre tusinde kroner ved køb af en bil i mellemklassen. Og hvis man dertil yderligere kunne spare fem hundrede kroner på selve bilen foruden mindst lige så meget i omsætningsafgift, begynder besparelserne føleligt at kunne mærkes.

Men hvem skal løbe i spidsen? Forudsætningen for at forbrugerne kan opnå disse besparelser er jo, at FDM-initiativet (eller noget tilsvarende) kombineres med kooperativt bilsalg. Det enkleste ville være, om FDM tog navneforandring til Forenede Danske *Kooperative* Motorejere og blev bilsælger ganske som den svenske, kooperative forening.

Man kunne fristes til med Tordenskjold (og for 117. gang) at spørge: Hvad dølen nøler I efter?

KONKURRENCE PÅ PRISEN, IKKE PÅ LOTTERIER

Om butiksbranchens „kaffekrig“ skriver dagbladet *Politiken*, at „brugsforeningerne vil bruge rabatter, men ellers ser det ud til at være de gammelkendte lotterier, der skal holde for“.

Trods den megen kritik af reklamelotterierne – påpeger bladet – vil branchen altså påny med brugsforeningerne som undtagelse „have os til at samle kuponer og dippedutter. Irma har oven i købet arrangeret sig med byttecentraler, hvor man kan bytte dubletter – dog indgår de dippedutter, der giver adgang til de største gevinster ikke i byttehandelen“.

Videre i bladets artikel hedder det, at De samvirkende Købmandsforeninger – som også er gået ind i lotterikapløbet – henviser til forbrugerreaktionen på benzinlotterierne.

– En rabat trækker ikke i samme omfang, siger underdirektør Preben Nielsen til bladet, og det er vanskeligt for købmændene at gennemføre generelle prisnedsættelser, fordi de fører forskellige kvaliteter afpasset efter de lokale forhold.

Artiklen slutter:

Ikke mærkeligt, at brugsforeningerne imødeser kampagnens resultat med spænding. Kooperationen er principielt imod reklamelotterier. Og uanset, hvad udfaldet af kaffekrigen bliver, vil man stå fast på, at konkurrencen må foregå på priser og besparelser, der skal komme forbrugerne til gode. Derfor har man valgt rabatordningen, som skal gælde brugsens dyreste kaffe. Der er foreløbig afsat en halv million kroner til formålet, og giver det gode erfaringer, vil man fortsætte med nye rabatordninger efter nytår.

Hollandsk brugsforenings- reform efter dansk mønster

En ny enhedsorganisation omfattende hele Holland bør snarest muligt dannes ved en sammen-smeltning af den hollandske brugsforeningsbevægelses fællesforening, Co-op Nederland, og de 18 selvstændige hollandske regionsforeninger, mener en kommission, som i to år har arbejdet med de hollandske brugers strukturspørgsmål. Det er ikke mere end en halv snes år siden, 300 hollandske brugser sluttede sig sammen til de nuværende 18.

Kommissionens afgørelse, som skal til afstemning ved en ekstraordinær kongres i Amsterdam den 20.-21. marts 1969, er dog ikke enstemmig. To af kommissionens ti medlemmer går imod tanken, fordi de ikke mener, den hollandske brugsforeningsbevægelses fremtidsopgaver forudsætter en strukturforandring, snarere en ledelsesmæssig omlægning. Mindretallet finder også, at en „Hollands Brugsforening“ vil forringe medlemmernes indflydelse.

I flertallets rapport, som i de kommende måneder inden kongressen vil blive grundigt studeret, foreslås ledelsesstrukturen indrettet, så enhedsorganisationen dirigeres af direktørerne for den hollandske brugsforeningsbevægelses tre vigtigste brancher, levnedsmidler, bagerier og ikke-fødevarer samt direktører for salg, finansforhold og produktion og i spidsen for disse en førstedirektør.

Den ny kommissionsbetænkningens hovedlinier følger væsentligt det materiale, som er udarbejdet af Det internationale Andelsforbund (ICA). Det fremgår også, at kommissionens flertal har holdt sig FDBs strukturbetænkning, „Vejen til Danmarks Brugsforening“, for øje.

Brugsforenings-jubilæer: 50 år: Landel L. Brugsforening, 1. januar 1969.

Farvel til GUTENBERG

Trods alle fremskridt i trykteknikken er det dog stadig arven fra bogtrykkunstens opfinder, gamle *Gutenberg*, som danner grundlag for fremstilling af blade, bøger og andre publikationer.

Men nu ser det ud til, at *elektronikken*, vor tids store vidunder, i de kommende år vil reformere fremstillingsmetoderne. De store trykkerianlæg vil lidt efter lidt blive overflødige. Og en anden følgevirkning af udviklingen: bibliotekerne i deres nuværende form bliver engang i fremtiden en slags museer.

Som eksempel på den nye teknik, der vil komme, kan nævnes, at man allerede er i stand til at koncentrere indholdet i et par hundrede leksikonbind i en „hukommelse“ på størrelse med et stykke sukker. Og vel at mærke: man kan trække oplysninger ud af „hukommelsen“ til nærmere studium.

Som et andet eksempel: man kan overføre tekst og farvebilleder til en hvilken som helst flade eller substans – ved en elektronisk proces. Se billedet af betrykningen af æggeblommen foroven på siden.

Disse to – og en snes andre – nye ideer vil i de kommende årtier revolutionere de metoder, ved hvis brug der nu spredes information, i form af aviser, blade, bøger, radio eller tv.

– Trykte bøger vil forsvinde. I stedet vil man tilbyde læseren „en pakke med vi-

den“. Den er sammenpakket, så indholdet bedst muligt svarer til læserens behov og opfattelsesniveau.

Denne tanke om en ny informationsteknologis indflydelse på menneskets tilværelse er fremsat af den canadiske filosof *McLuhan*. Han anses oftest som en „filosofisk provo“, men i dette tilfælde er hans påstand ikke særligt udfordrende. Allerede nu er så mange nye ideer fremme, at man kan skimte afløserne til de mangfoldiggørelsesmetoder, der bruges i dag.

Maskin-redaktion

Det nye vil kræve *Gutenberg* som et af sine første ofre. I dag trykkes blade, aviser og magasiner (med få undtagelser) i princippet ganske som det skete ved århundredskiftet. Sættemaskiner fremstiller linjer. Af løse bogstaver sammensættes overskrifter. Det hele sammenstilles til sider, som trykkes i presser. Sådan har man altid gjort.

Men nu trænger elektronik under en eller anden form revolutionerende ind i bladindustri. Elektronisk fremstilles kodebånd, der får en sættemaskine til at levere støbte blylinjer flere gange hurtigere end den rappeste maskinsætter kan gøre det. Dette fremskridt kendes allerede i flere danske bladhuse.

Men mere endnu: Samtidig med, at et kodebånd forsynes med annoncens tekst, læser det elektroniske maskineri annoncens navn og adresse, bemærker sig an-

noncens størrelse og alt andet. Så kan bladet føre sit annonceregenskab elektronisk – i tilgift til sætningen. Selvsamme anlæg kan rumme abonnementskartoteket. Regningsudskrivning, udsendelse af rykkerbreve og andet kontorarbejde bliver kun et spørgsmål om rigtig indstilling af maskineriet, den såkaldte „programmering“. Bladets administration bliver elektronisk samtidig med bladfremstillingen.

Også *redaktionen* står for tur. Alle artikler, et blads medarbejdere skriver, kan en efter en indskrives på én og samme skrivemaskine. På kommando, og med lynets fart, leverer den afskrift af en ønsket artikel. Heri kan der så på skrivemaskinen foretages rettelser, og efter en serie tryk på taster vil maskinen afskrive alle artikler, der skal i samme nummer af bladet. Den vil afskrive med de typer, som redaktionen ønsker brugt og endog i bladets spalteformat. Dette produkt bruger bladets tekniske tilrettelæggere, der i fagsproget betegnes ombrydere eller lay-out-folk, til sammensætning af bladsider. Den derefter følgende trykteknik kan frit vælges. Den såkaldte „offset-teknik“ anses for tiden som mest fordelagtig.

Det er ikke fantasi. Maskinen kan leveres her i landet atten måneder efter at der er skrevet under på en kontrakt, i hvilken man indgår på at betale omkring 50.000 kroner i årlig leje.

Leksikonnet fornyes stadig

Til avisfremstilling er den omtalte maskine, som skriver fjorten bogstaver i sekundet, imidlertid for langsom.

En mere udviklet redaktionsmaskine, hvis skrivehastighed er omkring 300 bogstaver pr. sekund, giver mulighed for, at hver eneste artikel, der er i maskinen, kan kaldes frem på en billedskærm. Her kan der rettes med en „lysblyant“. Der kan påføres kodebetegnelser, som angiver de typer, der skal bruges til overskrifter og til tekst. Efter en ny serie tryk på knapper og nogle processer inde i maskinen, fremkommer hele bladsiden på billedskærmen. Heraf tages fotoaftryk, og så har man grundlag for den følgende trykning.

Fra manuskript til trykplade er der et tidsforløb, som måles i minutter.

Heller ikke her er der tale om fantasi. Maskinen sælges i USA for et beløb, som svarer til godt otte millioner kroner. Maskinen har den „hage“, at dens „hukommelse“ i mange virksomheder vil være for lille. Der kan ikke oplagres nok i den, men herpå er allerede rådet bod. Man kan få „lagerrum“, i hvilke der gemmes lige så megen tekst, som kan udtrykkes med tre millioner ord.

Et sådant „lager“ kan bruges til hvad som helst. Men hvis vi tænker os, at de tre millioner ord er indholdet i et helt leksikon, kan dets redaktion på løbende bånd tilføje

i artikler, omskrive, når ny viden fremkommer, forbedre, uddybe, forkorte eller slette.

Hvis nu leksikonnet omfattede nogle hundrede hæfter (i stedet for som nu sædvanligt 24 digre bind), ville dets abonnenter løbende få udskiftet hæfter, hvis indhold tiden var løbet fra.

Heller ikke her er vi nået særligt langt ind i det 21. århundrede. Flere af disse fremstillingstræk vil blive anvendt, når man går i gang med nyudgivelse af det ansete *Salmonsens leksikon*, hvis seneste udgave udkom for fyrré år siden.

TV-avisens nyhedsmonopol i farezonen

Indtil nu er vi gået ud fra, at al information skal trykkes i den hidtidige opfattelse af dette begreb. Men elektronikken er på vej ind i trykkerierne. Se bare på *Samvirke*. Visse steder i bladet findes nogle farvede skråstreger. De er led i en elektronisk styringsfunktion, hvis resultat er, at farvetrykket altid står præcist. Efterhånden kommer der endnu mere elektronik i trykpresserne. Indtil de bladspydende stålkolossal er dag helt forsvinder. En ny trykproces er på vej. Med den kan man trykke på alt.

– Og jeg mener alt! siger processens opfinder James Flax, som på det amerikanske Stanford universitet har bevist sin påstand ved at trykke på æbler, sand, kuglelejer og – æggeblommer.

Processen går i grove træk ud på, at farvestof opsamles i et væv, arrangeres i et mønster og nedfældes derefter på genstanden, som betrykkes. Det elektriske fænomen, som lader farvestoffet slippe igennem i mønstrets tegning, holder det også på plads, indtil en kemisk eller en varmeproces binder farvestoffet fast på genstanden.

Flax' metode er allerede i kommercielt brug. Han trykker på frugter, grøntsager og drikkeglas. Længere vil han ikke selv gå. Andre teknikere, der kender processen, er klar over, at den kan udvikles til at gælde betrykning af bog- eller bladsider.

Disse teknikere ved også, at når trykprocessens hastighed sammenkøbes med den elektronisk styrede satsfremstilling, er der mulighed for de-centraliseret udgivelse af aviser og illustrerede blade, hvorved forstås, at mens alt indhold i et givet nummer i et blad fremstilles ét sted, kan hele indholdet trykklart fordeles til mange, spredte trykkerier. Tempoet i denne fremstillingsform vil være sådan, at selv tv-avisens nyhedsmonopol kommer i farezonen.

Papiroceanet oversvømmer

Elektronik kan måske redde bladindustrien i konkurrencen med tv. Men vigtigere er det dog, at den også kan redde samfundet fra at drukne i en informationsflod. Samfundet oversvømmes af papir. Papir til administration. Papir med viden. Mere og

mere viden. I halvtredsåret 1918-68 er opsamlet så megen viden, at den udgør 90 procent af alt, hvad der er præsteret siden *Pythagoras'* og *Archimedes'* dage. Og den viden, verdenssamfundet råder over i dag, vil være fordoblet om tyve år. Hvordan kan borgerne klare sig i denne strøm?

– Fyld det hele på elektronmaskiner, lad borgerne med brug af trykknapper udvælge det, som vedkommer hver enkelt i det givne øjeblik.

Elektronteknikerne, som er vore dages troldmænd, anviser dene vej som farbar til at hjælpe borgerne gennem informationsflommen.

Der fantaseres ikke. Den amerikanske rumforskning har allerede et alvidende bibliotekskatalog af denne art. Her er hver eneste nyhed i rumforskningen, smånotiser såvel som digre værker opnoteret med et resumé af indholdet. Syv hundrede forskere og teknikere kan til enhver tid spørge kataloget – hver ud fra sit speciale og sit forståelsesniveau – og få svar, rigtige svar, hver gang.

Uden dette katalog var amerikansk rumforskning måske gået i stå i afmægtig kamp for at bane sig vej gennem strømmen af ny viden om rumproblemer.

Springet herfra og til et anlæg, der betjener alle i et universitets-fakultet, alle i en højskole, eller såmænd alle i alle højskoler, er i den elektroniske tidsalder ikke særlig langt. De tekniske muligheder foreligger inden længe. Det vil højst være et spørgsmål om, hvordan der skaffes midler til anlæggenes oprettelse og drift.

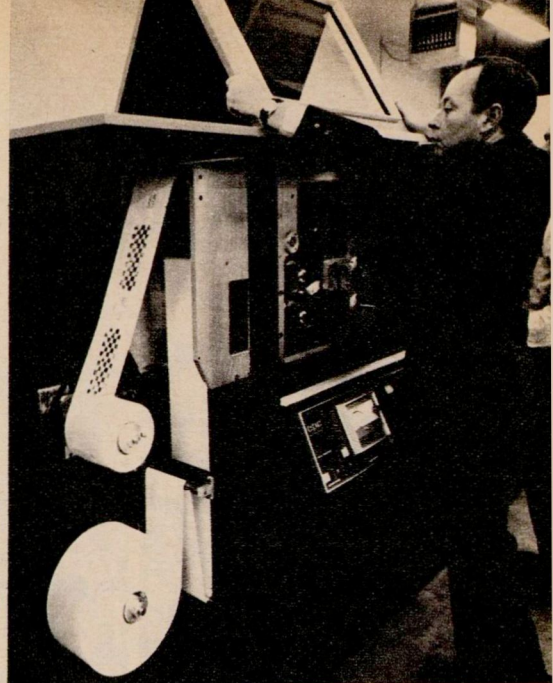
Maskiner i stedet for biblioteker

Men man har allerede nu fornemmelsen af, at „hukommelses-centre“, som selv de mest omfattende elektroniske anlæg råder over, er for små. I løbet af tyve år er enhederne i elektroniske anlæg ganske vist skrumpet ind fra rør i radiatorstørrelse til noget i knappenålshovedformat. Men de skal være endnu mindre og det er lykkedes at gennemføre.

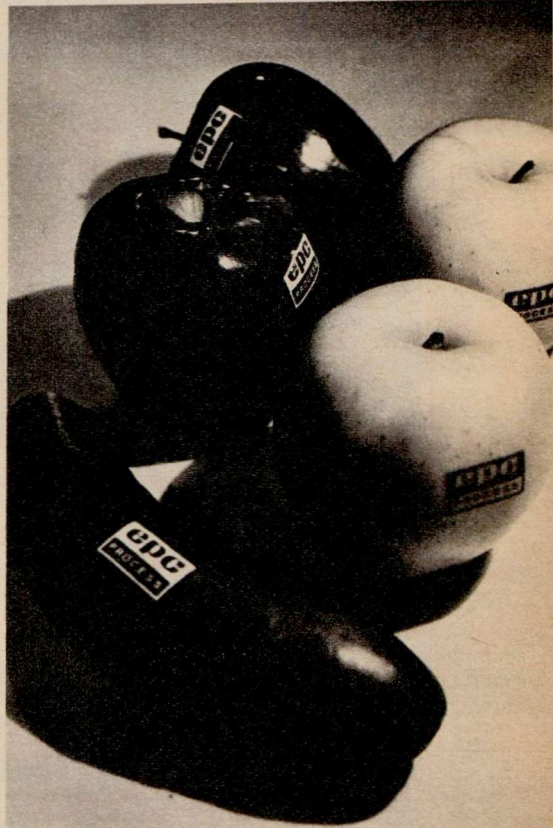
I et elektronisk foretagende i USA er grundforskningen endt med, at man nu ved, hvordan mikroskopiske krystaller kan „fyldes“ med viden ved hjælp af dirigerede lysbølger i forskellige bølgelængder. Denne viden kan i omvendt orden „tappes“ på kommando. En samling krystaller på størrelse med et stykke hugget sukker, skal kunne rumme lige så mange ord, som kan trykkes i et par hundrede leksikonbind.

Overfor et sådant anlæg bliver et bibliotek med bøger på hylder det rene raritetskabinet.

Man kan i anlægget samle indholdet i alle på dansk udgivne bøger fra Saxes krønike til Rifsbjergs sidste do. Man kan gøre noget ligende i andre lande. Man kan forene anlæggene. Man kan forbinde læserne til et anlæg og via dette til alle an-

Opfinderen James Flax ved sin „trykkemaskine“, der kan påføre billeder eller tekst på hvad som helst. Frisk frugt med varemærke påtrykt? Det ses herunder. Og på venstre artikelside ses en æggeblomme, på hvilken maskinen har trykt et navnemærke.

dre. Så sidder man bare derhjemme i lænestolen, trykker på nogle knapper, og hvad man ønsker at læse, toner frem på billedskærmen. Man skal blot trykke rigtigt og bagefter betale for brugen af anlægget, ligesom man betaler for at bruge telefonen.

Endnu er disse forsøgsresultater ikke omsat i praktiske muligheder. Men man ved, at anlægget lader sig indrette. Og en skønne dag kommer det. ●

hvorsomhelst
nårsomhelst
allerhelst

iskold **jolly**

FØDSELSDAGEN, MAN ALDRIG MÅ GLEMME

Om godt en uges tid er vi (allerede) igen ved „Fandens fødselsdag“ – den ordinære terminsdag den 11. december. Det er en af de mærkedage, det kan være mest skæbnesvangert at glemme, navnlig for de hundredtusinder af familier, som sidder i eget hus og skylder enhver sit på pantebreve. Med den aktuelle anledning giver Anders Tycho her en række eksempler på, hvad en sådan skyldner kan, og navnlig hvad han IKKE kan tillade sig, hvis han vil være helt sikker på at holde jul i sit eget hjem.

DET VAR den 16. december. Mens husmødrene hjemme i Danmark var i gang med juleforberedelserne, kørte en dansk statsborger til lufthavnen i Dakar. i Vestafrika. Han skulle sende et luftpostbrev til København, og for at være helt sikker på, at det blev rigtigt afsendt, besøgte han det selv til lufthavnens postkontor.

Det var ikke et julebrev, men et forsinket fødselsdagsbrev. Anledningen var fandens fødselsdag den 11. december, og brevet indeholdt en check på terminsydelsen på et pantebrev.

Sådanne ydelser skal som hovedregel betales senest syv dage efter terminsdag, altså normalt den 18. I dette tilfælde skulle brevet nå frem til en københavnsk bank senest om eftermiddagen den 18. december.

Hele gælden på ét brædt

AFSENDEREN havde gode erfaringer med luftposten mellem Dakar og København. Han følte sig sikker på at brevet ville være banken i hænde om morgenen den 18. Skulle der endelig indtræde en mindre forsinkelse, ville banken i hvert fald have checken den 18. inden lukketid, og det var tids nok.

Den dag i dag er det uopklaret, hvorfor regnestykket ikke kom til at passe. Flyet lettede rettidigt fra Dakar og nåede til Marseille uden at møde uvejr eller andre forhindringer. Ankomsten til Paris skete også planmæssigt, og der indtrådte heller ikke forstyrrelser for det postførende fly, der skulle bringe brevet videre til København. Alligevel nåede brevet først frem til banken flere dage over tiden.

Når en terminsydelse først bliver betalt efter den sidste løbedag, kan panthaveren kræve hele gælden betalt, og det var netop, hvad han gjorde i dette tilfælde. Det nyttede ikke brevet afsender, at han gik helt til Højesteret. Pengene skulle falde, eller ejendommen gik til tvangsauktion.

Den lille, sørgelige julehistorie er blot et enkelt eksempel på, hvor strengt betalingsfrister på pantebreve skal overholdes. For de fleste vil det være en alvorlig sag at blive stillet over for krav om øjeblikkelig indfrielse af restgælden på et pantebrev.

I værste fald kan kravet blive endnu større, fordi forsinket terminsbetaling til en panthaver kan berettigede sideordnede og efterfølgende panthavere til også at opsiges deres lån.

Traf ingen hjemme sidste dags aften

FOR DE fleste grundejere i en sådan situation vil den eneste mulighed for at undgå tvangsauktion være at skaffe et nyt lån. Hvis skyldneren er heldig at få ordnet sagen hurtigt nok, bliver han altså påført ny låneomkost-

ninger. Først og fremmest lider han et føleligt kurstab.

Katastrofen kan udløses af en forsinkelse, der er langt mindre end i tilfældet med luftpostbrevet fra Dakar. Nogle få timer kan være nok.

En muremester henvendte sig den sidste løbedag kl. 20.30 på panthaverens bopæl for at betale terminsydelsen, men der var ingen hjemme. De følgende dage ringede han forgæves til panthaveren, men først den 23. traf han ham og forsøgte at betale. Det var for sent. Allerede den 19. havde panthaveren bedt sin advokat om at kræve hele gælden indfriet.

Domstolene ville ikke hjælpe muremesteren. Når han indfandt sig på så sent et tidspunkt, måtte han være forberedt på ikke at træffe nogen hjemme. Det var derfor hans egen skyld, at terminsydelsen ikke blev betalt til tiden. Måske har dommerne tillagt det en vis betydning, at de to herrer kun boede få minutter fra hinanden, så muremesteren uden besvær kunne være kommet rettidigt.

Sygdommen var ikke undskyldning nok

HELLER ikke det gamle ord om, at sygdom er hver mands herre, har sin uindskrænkede gyldighed over for den strenge betalingsfrist.

Da en terminsydelse ikke var faldet den 18., ringede den kvindelige panthaver og meddelte, at hun krævede restgælden indfriet. Skyldneren, der lå syg sendte straks pengene med bud. Da budet ingen traf hjemme, blev beløbet sendt næste dag pr. post.

Domstolene gav damen medhold. Nok forelå der lægeerklæring om, at skyldneren havde ligget syg med gentagne feberanfald, men det var ikke tilstrækkelig bevist, at han havde været så syg, at han ikke havde kunnet sørge for, at beløbet blev betalt rettidigt.

Det er intet under, at erfarne grundejere taler med ærefrygt om fandens fødselsdag, den alvorligste fødselsdag at glemme. For folk, der ikke tidligere har haft med pantebreve at gøre, kan denne følge af forsinket betaling synes umådelig streng. Den er endnu strengere, end den kendes fra for eksempel huslejebetaling.

Hvis husleje betales for sent, kan lejeren sættes ud af sin lejlighed, men lejeloven bestemmer, at dette ikke kan ske, hvis der er

tale om en uvæsentlig forsinkelse, især hvis lejeren både har villet og kunnet betale. En undskyldelig sjuskefejl fører altså ikke til, at en lejer bliver sat på gaden.

Fælles for de tre eksempler, der er givet på forsinket terminsbetaling, er, at skyldneren havde pengene og gerne ville betale. Han fik bare ved „sjuskeri“ ikke gjort det til tiden. Mange vil formentlig synes, at der var tale om tilgivelige fejl, måske især for manden, der sendte brevet fra Dakar. Domstolene fandt imidlertid, at det var sjuskeri at sende en terminsydelse af sted i sidste øjeblik fra et fjert land, hvor man måtte regne med, at der kunne opstå forsinkelser undervejs.

Juristerne forklarer denne strenghed med, at hensynet til lånemarkedet kræver den. En panthaver skal kunne stole på, at han får renter og afdrag til tiden, så han selv kan disponere i tillid hertil.

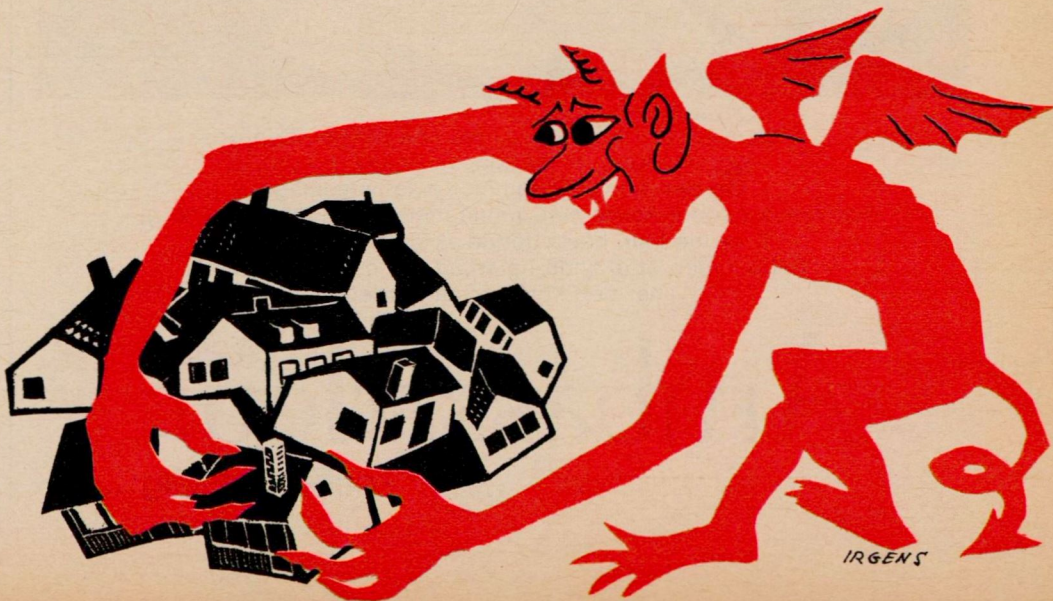
I nogle af tilfældene har panthaveren måske stået og manglet de forsinkede penge for selv at kunne overholde sine forpligtelser. I andre tilfælde har det nok været ønsket om at inkassere en betydelig kursgevinst, der har fået panthaveren til at kræve hele gælden indfriet.

Man kunne mene, at panthaver i det sidste tilfælde ikke havde helt den samme brug for domstolens beskyttelse, som den panthaver, der selv er kommet i økonomisk knibe som følge af forsinkelsen. Officielt tager domstolene ikke hensyn hertil. Forklaringen er blandt andet, at det ville være urimeligt, om en panthaver ligefrem skulle bevise, at han var i pengevanskeligheder for at kunne påberåbe sig den ret, der tydeligt tilkommer ham efter pantebrevet.

Bevidste fælder

MAN MÅ ikke lade sig narre af, at der er en række afgørelser fra overordnede domstole, som går ud på, at skyldneren trods forsinket terminsbetaling ikke skal indfri restgælden. Sådanne tilfælde er absolut undtagelser. Hvis det kan se anderledes ud, er det, fordi de fleste sager er så oplagte, at den uheldige skyldner må opgive at gå til domstolene med dem.

Som tilfælde, hvor skyldneren er sluppet for de strenge forsinkelsesfølger, kan nævnes sager, hvor panthaveren selv på en eller an-

Når hele familien enes er det om Ambassadeur fra Høng

Ambassadeur fra Høng er mild nok til lillebittebror -
og så pikant, at far ikke vil undvære den.

Og den har altid samme gode ostesmag.

For Ambassadeur køber man i små, hele oste (225 g og 450 g)
hver med sin beskyttende skrælle-let skorpe.

Det betyder, at al fylde og smag er i den gyldne ost,
når den kommer på bordet.

Ambassadeur

ESROM

- dejlig til daglig...

den måde er medansvarlig for, at han ikke har fået sine penge til tiden. Noget lignende gælder, hvis skyldneren har gjort alt, hvad man kunne forlange af ham i retning af omhu, men hvor et eller andet helt uforudseligt alligevel har medført forsinkelse. Hertil regnes tilfælde, hvor terminsydelsen i god tid er afleveret til indenlandsk postbesørgelse, men på grund af fejl fra postvæsenets side ikke er nået rettidigt frem.

Fandens fødselsdag er for de fleste skyldnere forbundet med så ubehagelige fornemmelser, at den sjældent glemmes. Derimod er der mange eksempler på, at folk har glemt terminsydelserne, når disse ifølge pantebrevet skulle falde på *andre* datoer end 11. juni og 11. december. Ydermere kan der i så fald være aftalt et mindre antal løbedage end syv.

Flere juridiske forfattere siger rent ud, at der er kreditorer, som fastsætter usædvanlige betalingsterminer netop for at få folk til at gå i vandet, så de enten kan indvinde et kurstab ved lånets indfrielse eller overtage ejendommen. En særlig fare er der, hvis forfaldstiderne er sat til 1. juni og 1. december, som let kan forveksles med 11. juni og 11. december.

Ikke postbetaling på sidste løbedag

DET ER ikke alle forsinkede skyldnere, der havner i den sorte gryde. Mange får hændelse med betalingen mod at betale ekstra forsinkelsesrente. Andre betaler simpelt hen for sent, uden at panthaveren foretager sig noget i den anledning. Det er blot noget, man gør klogt i ikke at løbe an på. Især ved privat ejede pantebrev kan man ikke være omhyggelig nok med betaling af renter og afdrag til tiden.

Den forsigtige skyldner sætter sig først og fremmest ind i pantebrevets bestemmelser om betalingsterminer. Hvis han betaler på panthaverens kontor, gør han det senest på sidste løbedag inden for kontortiden. Hvis sidste løbedag er lørdag eller søndag, er den efterfølgende mandag rettidig.

Hvis han sender pengene med post, er han på den sikre side, dersom han gør det så tidligt, at han kan nå at få kvittering sendt inden betalingsfristens udløb. Hvis kvitteringen udebliver, kan det være en advarsel om, at noget er galt, og han kan endnu nå at forhøre sig, om pengene er modtaget.

Så forsigtige får man nok ikke alle til at være, og mindre kan også gøre det, når det drejer sig om et pantebrev i en bank eller en ydelse til et anerkendt låneinstitut.

SÅDAN FIK FANDEN TO FØDSELSDAGE

Det var Christian den Fjerde, der bestemte, at den fjortende dag før jul, altså 11. december, skulle være terminsdag for Sjælland og Skåne.

Efterfølgeren Frederik den Tredje udvidede den sjællandske termin til at vare til 18. december og indførte dermed løbedagene. Senere flyttede han terminen fra december til juni, men praksis beholdt man samtidig december termin. Fanden havde fået to fødselsdage.

Man skal dog altid huske, at det aldrig er nok – som for eksempel med skatten – at indbetale pengene på posthuset den sidste løbedag. Pengene skal være panthaveren i hænde denne dag, så han kan disponere over dem.

En gårdejer sendte terminsydelsen på en panteobligation den 18. i terminsmåned, så den først den 19. nåede frem til kreditor, der krævede hele lånet indfriet. Da dette ikke skete, blev der gjort udlæg i ejendommen. Landsretten fandt, at den uvæsentlige forsinkelse ikke havde berettiget til dette skridt, men Højesteret gav panthaveren medhold.

Den mest anvendte betalingsform i dag er indbetaling på giro. Hvis der ikke foreligger en særlig aftale om, at indbetaling på posthuset en bestemt dato er rettidig, skal skyldneren sørge for, at betale, så postgirokontoret i *hvert fald* har ført beløbet ind på pant-haverens konto den sidste løbedag. De fremhævede ord stammer fra en landsretsdømme. Det er nemlig et spørgsmål, om panthaveren strengt taget ikke også *skal have at vide* inden fristens udløb, at pengene er indsat på hans konto, da han jo ikke kan disponere over dem før.

For tidligt er også galt

ET SPØRGSMÅL for sig er, hvad den forsigtige skyldner gør, hvis han for eksempel er på *Mallorca* i hele terminsperioden. Vi ved allerede, at han ikke skal sende pengene i sidste øjeblik pr. luftpost.

Det nemmeste ville være at betale penge, inden man rejser, og det kan man normalt også trygt gøre, hvis der er tale om et anerkendt låneinstitut eller en bank. Det kan derimod være farligt med private pantebrev.

Hvis man betaler før forfaldstiden til en privat panthaver, risikerer man at komme til at betale en gang til, nemlig hvis han inden forfaldsdagen sælger pantebrevet og stikker den allerede modtagne terminsydelse i lommen uden at fortælle køberen det.

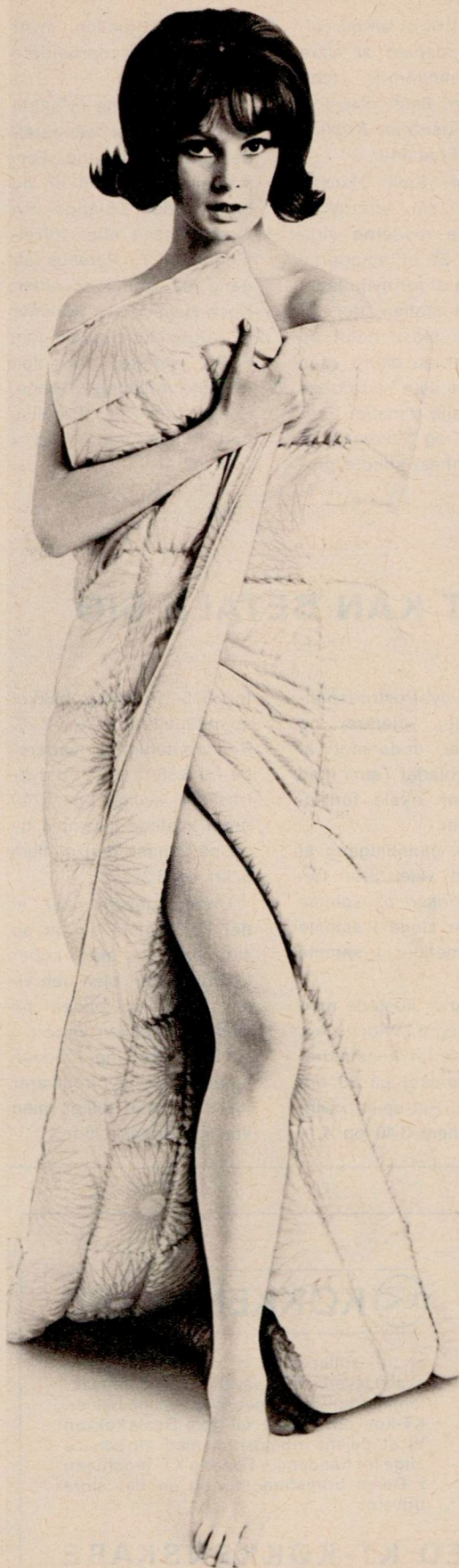
Den slags lumskeri kan man sikre sig mod ved at forlange afdragene noteret på det originale pantebrev. Eller man kan inden afrejsen bede sin bank eller sin advokat om at ordne sagen i terminen. Man kan derefter trygt nyde ferien i bevidstheden om, at banken har råd til at bære tabet ved en eventuel forglemmelse og advokaten vil være dækket af sin ansvarsforsikring.

Anders Tycho ●

Jyderne havde oprindelig termin om foråret. I 1778 fik de termin i juni, og helt op til omkring 1890 kendte de kun denne ene termin.

Siden 1873 har 11. juni og 11. december ikke været LOVBEEFALEDE forfaldsdage, men de holder sig sejlvet.

De særlige terminsperioder er et levn fra den tid, da man mødtes personligt ved terminsmarkederne for at ordne sine pengemellemværender. På grund af de begrænsede afstande har et sådant marked ikke været påkrævet på Bornholm, og dette er formentlig grunden til, at Bornholm heller ikke før 1873 havde nogen lovbealet termin.

elaston®

... et dejligt
stopningsmateriale

● til tæpper og soveposser.

● ELASTON – en ren, hvid kunstfiber med meget stor elasticitet.

● ELASTON omslutter en mængde isolerende luft – derfor vægtløs varme...

● ELASTON er fri for statisk elektricitet, gnistsikker, mølsikker og let at vaske...

Derfor ELASTON i tæpper og soveposser.

stopningsmaterialet

elaston

- vægtløs varme -

fås i Brugsen

NYE TOP-LEDERE

Efter knapt tyve år som leder af brugsforeningernes mel- og grynmølle: Vejle Dampmølle, har direktør *Emil Hansen* trukket sig tilbage på grund af alder. Direktørposten er derefter betroet den 42-årige civiløkonom *Martin Hansen*. Den nye direktør har i en årrække som disponent været *Emil Hansens* nærmeste medarbejder.

Vejle Dampmølle, der er en af landets allerældste erhvervsvirksomheder, blev i 1931 overtaget af FDB og

omdannet til et andelsselskab for derved at sikre brugsforeningernes melleverancer. Bestyrelsesformand er gårdejer *Kristian Nielsen*, Fredsted.

Direktør *Emil Hansen* overlader sin efterfølger en tip-top moderne virksomhed. Et ultramoderne siloanlæg er for nylig taget i brug af møllen, der for mange år siden holdt op med at bruge damp, men naturligvis ikke kan døbes om til Vejle elmølle. *Safir* hvedemel og *Davregryn* er to af de mest kendte pro-

dukter fra møllen, hvor omkring 100 medarbejdere er beskæftiget.

Samtidig skete et skifte på FDBs store centralafdeling i Albertslund. Forretningsførerposten er nu betroet den 56-årige *Sv. Koch-Hansen* efter forretningsfører *F. Parelus* af gang på grund af alder. *Koch-Hansen* kommer til Albertslund-afdelingen, FDBs største, fra den mindste afdeling: Rønne. Forretningsfører *Parelus* har trofast tjent FDB i over 42 år.

Nye storbutikker

Der er for nylig åbnet brugsforeningssupermarkeder i *Gilleleje*, *Jelling* og i *Æbeltoft*. En Kvikly, altså et dobbelt supermarked er åbnet i *Skive*.

To bliver til én

Brugsforeningerne i *Store Viby* og i *Måle* (på Kertemindeegnen) er sammen-sluttet efter at begge foreningers generalforsamlinger har vedtaget sammen-slutningen med stort flertal. Den nye forening vil i starten have en årsomsætning på godt en million kroner.

DET KAN BETALE SIG

Priser på dybfrostrødspætter, -ærter, -fjerkræ og -spinat er undersøgt af forbrugerbladet *Tænk* med bistand af lokale forbrugergrupper.

Bladets gennemgang af materialet viser stor forskel på prisen på samme vare, ikke alene i samme by, sommetider i samme butik.

Fine ærter kostede mellem 1,88 og 3,10 for 1/4 kg. På søde ærter konstateredes en forskel på 80 øre for 1/4 kg. Hel spinat svingede mellem 3,40 og 4,10

for 375 gram og hakket spinat mellem 1,48 og 2,28. Rødspættefiletter varierede fra 3,58 til 6,60. En dybfrossen kylling på 700 gram kostede i samme by og på samme dag mellem 6 kr. og 9,25.

Undersøgelsen viser, at det kan betale sig at se sig for, når man køber dybfrostvarer. Men den viser også, at prisen på samme vare kan variere i samme forretning. I mange tilfælde ses dybfrostvarer tilbudt særligt billigt, men kun i begrænset tid.

PILLEN

Kan et ganske almindeligt grundstof kurere sindssyge patienter og andre, der lider af psykiske sygdomme? Måske. En lang række forsøg med grundstoffet *lithium* har i hvert fald givet særdeles lovende resultater. Danske læger har bevist, at *lithium* er særdeles aktivt overfor den ene af vores to største sindssygdoms-grupper, de *manio-depressive*. Og nu er man også på forsøgsbasis begyndt at behandle kriminelle med *lithium-piller*.

På forvaringsanstalten og særfængslet i Horsens spiser en række af de indsatte dagligt en *lithiumpille*. Forsøgspersonerne er en lille gruppe tyve, pyromaner og andre kriminelle ude af sindsligevægt. Der arbejdes dog med et så lille forsøgsmateriale, at lægerne endnu ikke tør udtale sig sikkert om resultaterne. De har imidlertid en fornemmelse af, at pillerne virker forbavsende godt.

• 2000 patienter spiser • et ton lithium

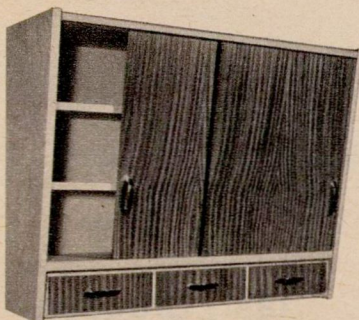
Der er allerede opnået store resultater ved behandling af den *manio-depressive* sindssygdom med *lithium*. Sidste år blev der brugt ca. et ton *lithium* (3 mill. piller), og ca. 2000 patienter går til behandling.

Man mener, at omkring en halv snes tusinde mennesker herhjemme lider af denne sindssygdom, der i hyppighed kun overgås af skizofreni. En stor procentdel bliver dog kun angrebet en eller to gange i løbet af livet.

Det interessantte ved *lithium-pillen* er, at den har revolutioneret behandlingen af den *manio-depressive*, lægerne kender ikke baggrunden, men det er bevist, at *lithium* virksomt forebygger såvel manien som depressionen. Det har ikke tidligere været muligt at forebygge sindssygdomme.

Den *manio-depressive* psykose (sindssygdom) kaldes også for stemningssygdommen. Der er to typiske faser. Manien giver sig udtryk i en sygelig overaktivitet og opstemthed, mens depressionen er en lige så sygelig nedtrykthed.

Manio-depressiv psykose er en lunefuld sygdom, hvis forløb hos den enkelte patient stort set er uforudsigeligt. Tidligere anså man sygdommen for uhelbredelig, og patienterne blev spændt fast i sengen, fordi de planlagde selvmord og søgte at gøre anden skade på sig selv. Behandling med

KØKKENSKABE

er fremstillet af 1. kl. materialer og alle skabe leveres med såvel råglas- som teaklaminatdøre samt med indstillelige hylder. KT-køkkenskabe vil gøre Deres køkken til et dejligt arbejdsrum med alt service »lige for hånden«. - Forlang KT-brochuren i Deres brugsforening og se det store udvalg.

MODERNISER MED KT-KØKKENSKABE

kurerer sindsyge men ingen ved

HVORDAN

elektrochok og forskellige stimulanser hjalp kun på det enkelte anfald.

Det var overlægerne *Mogens Schou* fra statshospitalet i Risskov og *Poul Christian Bastrup* fra statshospitalet i Glostrup, der optrådte som banebrydere ved at specialisere sig i lithium-pillen. Mogens Schou fik antaget en doktor-disputats om lithium-pillens egenskaber i 1958, hvorefter Poul Christian Bastrup fik interesse for sagen og kastede sig over det kliniske arbejde med lithiumpillerne.

Efter et lovende forsøgsarbejde i mindre omfang på statshospitalet i Vordingborg udvalgte overlæge Bastrup i Glostrup 150 manio-depressive patienter, der alle gik til lithium-behandling.

• Syge een uge i stedet • for tretten

Blandt de 150 patienter blev der udtaget 88, som havde gået til behandling i mindst et år, og som lægerne regnede med ville få nye manio-depressive anfald i løbet af det næste år. Det viste sig, at mens patienterne før lithium-behandlingen var sindsyge gennemsnitligt 13 uger om året, gik den gennemsnitlige sygdomsvarighed nu ned til ca. en uge. Kun ved to af de ialt 88 patienter kunne der ikke spores forebyggende virkning.

Lithium virker lige godt på ung som gammel, mand som kvinde. Bortset fra en let træthed er der ikke blevet iagttaget psykiske bivirkninger – selv efter indtagning af lithium i årevis. Behandlingen påvirkede hverken bevidsthed eller hukommelse, og den influerede ikke på den intellektuelle

ydeevne. Patienterne kunne også føle sorg og glæde i fuldt normalt omfang.

De gode resultater er blevet underbygget ved iagttagelse af 25 tilfælde, hvor patienter afbrød lithium-behandlingen trods lægens råd, eller fordi patienterne nu mente at kunne klare sig uden medicin. Hos 22 af disse patienter kom der tilbagefald efter perioder varierende fra få dage til 12 måneder.

Overlæge Bastrup har nu meddelt de sensationelle resultater i lægevidenskabelige tidsskrifter verden over, men han fortsætter med at følge patienterne. I hele undersøgelsesperioden, der strakte sig over seks år, har overlæge Bastrup været i kontakt med 400 lithium-patienter.

For at få endnu sikrere resultater, er der på det sidste blevet indledt et samarbejde mellem statshospitalerne i *Glostrup* og *Risskov* og universitetsklinikker i *Prag* og *Zürich*. Her arbejder man med lithium efter samme principper som i Danmark. 1000 patienter deltager i undersøgelsen, hvis resultater skal bearbejdes i en schweizisk elektronhjerne.

Den manio-depressive sindssygdom, der sidste år herhjemme var den væsentligste årsag til indlæggelse på statshospitalerne, hvor der befinder sig ca. 12.000 patienter, kan således snart bekæmpes effektivt. Derfor synes det dobbelt ejendommeligt, at lægerne er ved at bortjage en farlig sygdom uden at kende baggrunden.

– Vi ved ikke, hvor i de menneskelige systemer lithium fungerer, siger overlæge Bastrup. Det vides kun, at stoffet fordeler sig i kropsvæsken – ikke hvor det sætter ind.

Det gådefulde metal lithium har vist sig at kunne forebygge udbrud af den udbredte sygdom manio-depressiv psykose, og måske vil det også med held kunne anvendes overfor visse grupper af kriminelle. I artiklen her fortælles om danske lægers banebrydende indsats for denne behandlingsmetode og om forsøg, som måske vil åbne for hidtil ukendte områder af sindets verden.

• En nøgle • til nogle af hjernens hemmeligheder

Den biologiske baggrund for sindssygdommene er endnu lukket land for lægerne. Man anvender imidlertid lithium som en slags nøgle, der måske kan åbne døren ind til dette ukendte område.

– Vi forestiller os, at sindssygdomme sidder i hjernen – men hvor vides ikke, siger en anden af vores lithium-eksperter, overlæge Mogens Schou, der har medvirket som rådgiver ved forsøgene på forvaringsanstalten i Horsens. Vi undersøger nu hjernestofskiftet på rotter for måske herigennem at kunne fastslå, hvordan lithium virker.

Grundstoffet, der blev opdaget så sent som i 1838, kan imidlertid også virke giftigt, hvis det anvendes i for store mængder. Derfor er der forbud mod at anvende lithium til medicin i USA, mens vi herhjemme kan købe det på apoteket. Når man er gået så strengt til værks i USA, skyldes det et tidligere ukontrolleret brug, der medførte flere forgiftninger med dødelig udgang.

Før forbuddet dryssede amerikanerne simpelt hen lithium på maden i stedet for bordsalt. I det grundstoffet ikke virker så forstyrrende på blodtrykket. Mange fik imidlertid for store mængder og blev syge, men man har nu fundet frem til doser, som rigtig anvendt ikke medfører forgiftninger.

Grundstoffet med de forunderlige egenskaber er i ren form et metal. Det udstøbes i barrer, der er lette som kork – selv om der altså er tale om et metal, der tilmed ligner bly.

så go' - at
man sku'tro
den var dyr

CIGAR-CERUT
10 stk. kr. 7.10
pr. stk. **71** øre

ESPERANTO
CIGAR **Nr. 1** CERUT

Den fyldige

POUL PETERSEN • HORSENS

Køb dansk
når dansk er bedst
- køb Ferm

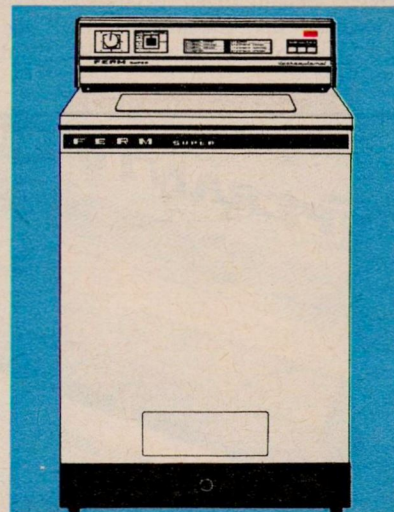

Vask hvad De vil
 FERM skal der til

FERM **SUPER**
vaskeautomat
 100% fuldautomatisk

■ Rigtig arbejdsøjde — bekvem arbejdsstilling	■ Rigtig programmering — alle stofarter kan vaskes
■ Rigtig vandmængde — aldrig mere gråt tøj	■ Rigtig for Dem, fordi FERM specielt er fremstillet til husmødre, der ønsker deres tøj vasket helt rent
■ Rigtigt vaskesystem — mindste vaskeslid	

5 ÅRS GARANTI

AKTIESELSKABET FERM . ULSTRUP

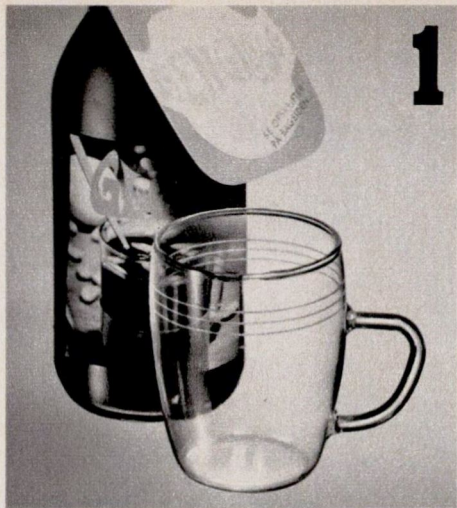

BRUGSEN

JULEN 1968

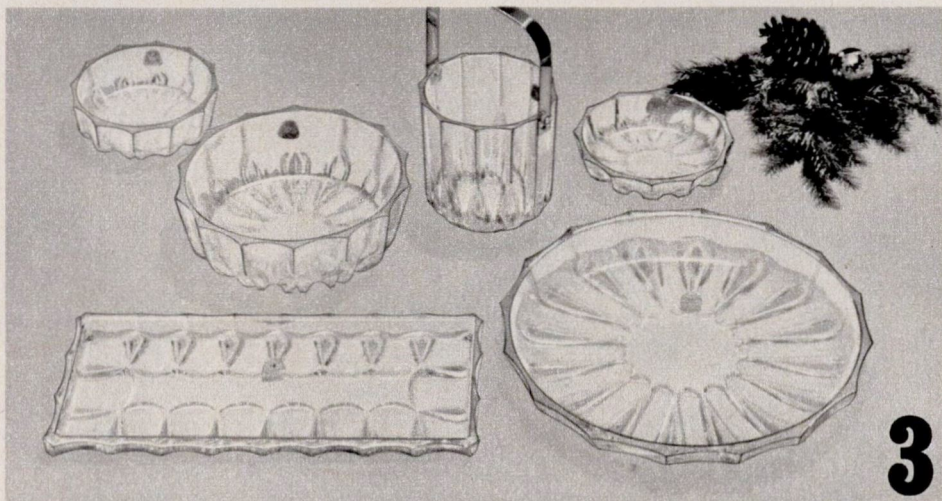

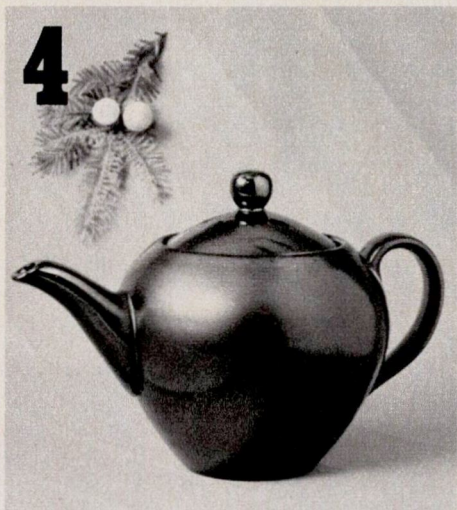
1

2

3

4

5

Dæk et festligt bord!

1 44 64 41, glögg-glas i den kendte „Jena“-kvalitet, der tåler næsten alt. De elegante klare glas rummer 20 cl og koster pr. æske à 6 stk. .... **kr. 12,50**

2 „Canada“ er festlige, nye is/ portionsglas fra Kastrup/Holme-gård. De fås 44 50 77 S, blå eller 44 50 78 S, hvide, i gaveæske à 6 stk. .... **kr. 34,80**

3 Ny serie: BEATRIX i det kendte Walther-Glas, press-krystal med smuk slibning. 44 47 10 S: glasskål, diam. 15 cm .. **kr. 7,85**
44 47 11 S: 21 cm glasskål **kr. 12,85**
44 47 12 S: 24 cm glasskål **kr. 17,85**
44 47 13 S, is/lagkagefad, diam. 31 cm ..... **kr. 25,75**
44 47 14 S: isassietter, 15 cm. Pris pr. stk. .... **kr. 4,25**
44 47 15 S sandkagefad .. **kr. 22,75**
44 47 16 S: lsspand m/bøjlehank. Pris ..... **kr. 34,75**

4 Sortglaserede tepotter i den hyggelige „buttede“ facon. De fås

i 2 størrelser, begge til fordelag-tige priser: 27 68 95, ca. $\frac{3}{4}$ liter **kr. 6,30**. 27 68 96, ca. $1\frac{1}{4}$ liter. Pris ..... **kr. 7,75**

5 27 73 33, kopper og 27 76 33, kagetallerkener i hvidt porcelæn, smukt dekoreret med efterårs-motiv og guldkant. 6 par kopper i gaveæske ..... **kr. 20,10**
6 stk. kagetallerkener i gave-æske ..... **kr. 16,20**

1 Stentøjsserien „OLAF“ med håndmalet dekor. på blå glasur.

43 84 18 S, saltkasse .... kr. 21,50

43 84 21 S, salt- og peberbøsse, højde ca. 6 cm, pr. sæt .. kr. 12,85

43 84 17 S, marmeladekrukke med låg og ske ..... kr. 11,50

43 84 20 S, kasserolle med skaft, diam. 16 cm ..... kr. 17,50

43 84 22 S, snapskrus ... kr. 4,85

43 84 23 S, ølkrus (ca. 1/2 l) kr. 12,50

43 84 19 S, smørkrukke .. kr. 12,85

2 MOR's og FAR's kopper har elegant gulddekoration på den

hvide porcelæn. 44 44 06 S: MOR, 44 44 07 S: FAR. Pr. par. ... kr. 4,85

3 44 44 40 S, porcelæns-mokkakopper, belagt med guld på hvid bund. Billeddekor. indv. i bunden. Æske à 6 par ..... kr. 42,10

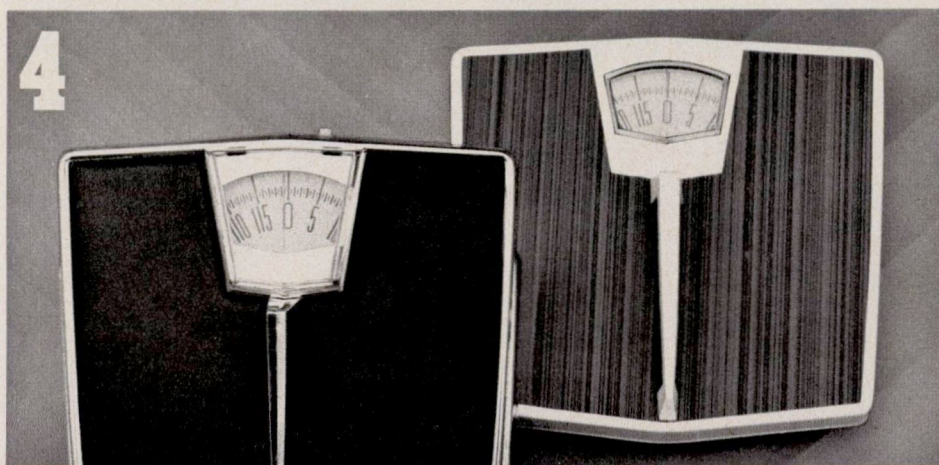
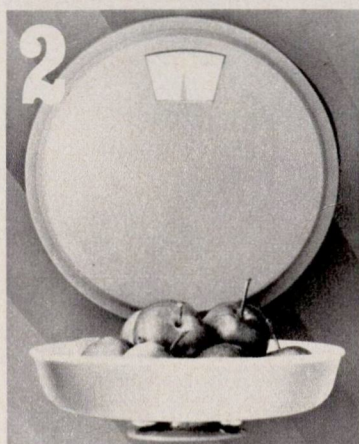
4 27 61 41, barnesæt i cremefarvet Stavangerflint med Walt Disney-figurer. Flad tallerken 21 cm, dyb tallerken i skålform 16 1/2 cm og krus. Hele sættet .... kr. 15,10

5 Cremefarvet Stavangerflint med nisser, gran og kristtjørn.

43 76 61 S, krus, højde 8 cm kr. 4,65

43 76 62 S, skål, diam. 17 cm kr. 4,15

Nyt i stue, køkken og bad

1 Klassiske skåle og vaser i håndslebet, ægte blykrystal – en fornem gave (der er billigere, end man tror)!

46 57 02 S, vægtig skål til frugt etc, 9 1/2 x 19 cm ..... kr. 58,50
46 40 89 S, 12 cm høj vase på fod. Pris ..... kr. 17,35

46 40 90 S, svær, svejftet vase, højde 12 cm ..... kr. 17,95

46 40 91 S, vase i svejftet facon m. takket kant. 18 cm høj .. kr. 42,35

2 Den praktiske „Gepo“ hus-holdningsvægt hænges på væggen og fylder næsten intet, når den ikke bruges. Kapacitet 5 kg. 27 31 34, hvid, 27 31 35, rød med hvid skål ..... kr. 44,50

3 27 01 74. Praktisk brødkasse i de moderne køkkenfarver: orange, rød eller mørkeblå med hvidt vippelåg. Str. 40 x 26 x 17 cm. Pris ..... kr. 16,50

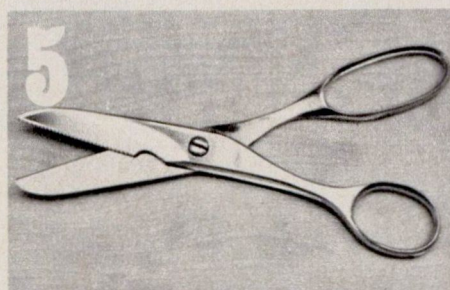
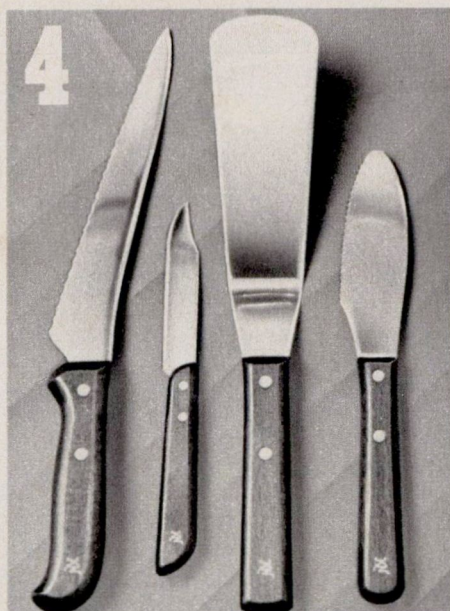
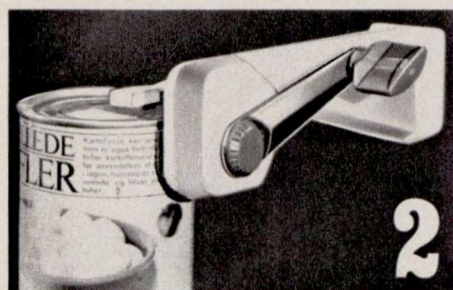
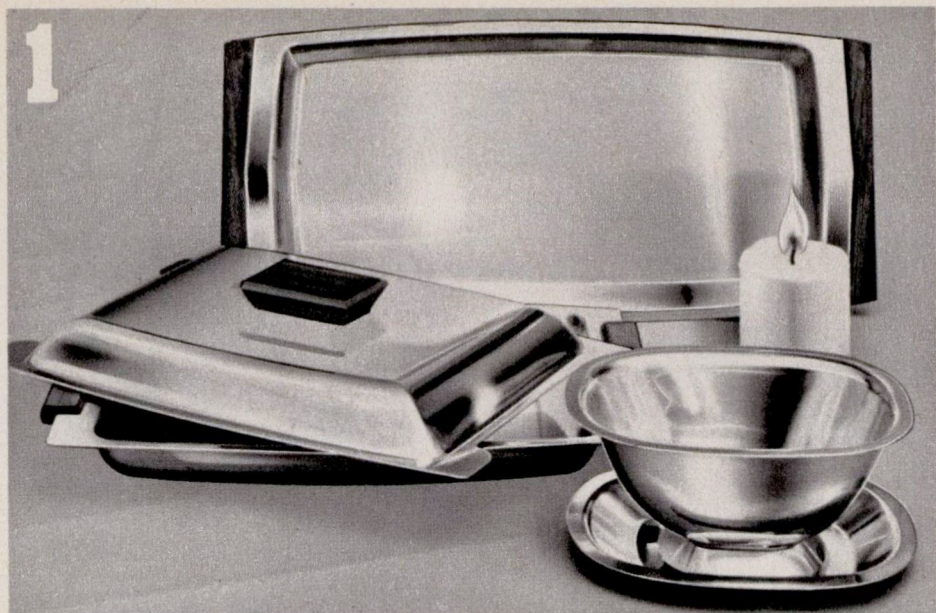
4 Personvægte i varedeklareret topkvalitet. Alle dele – også de vitale – er effektivt rustbeskyt-

tede. 10 års garanti for fabriktions- og materialefejl.

29 20 65, GUNDA ELEGANT luksus-model med forkromet overdel og kromplast-håndtag. Blød, sort plasticmåtte med skumgummiunderlag. Stort forstørrelses-skalglass. Pris ..... kr. 49,85

29 20 80, rødnistret måtte, 29 20 81, blånistret måtte. GUNDA FAMILIE har forzinket, hvidlakeret overdel og hvidt, slagfast plathåndtag. Stort skalglass – letlæselig. Pris ..... kr. 27,85

1 Rustfrit stål er smukt og praktisk. Her er 3 gode eksempler: 44 69 22 S, dejligt stort serveringsfad med palisandergreb, 39×18 cm kr. 20,85. 44 68 36 S, moderne lågfad, 33×21 cm, ligeledes med palisandergreb ..... kr. 37,85 44 71 74 S, sovseskål i stilrent design, rummer ca. 1/2 liter kr. 19,30

2 42 65 10 S, en virkelig effektiv væg-dåseåbner med lågmagnet. „Skræller“ alle dåser hurtigt og uden besvær ..... kr. 20,60

3 27 42 52 S, knivsættet i gaveæske har palisanderskafter med

messingnitter og rustfrie klinger. Forskærerkniv; universalkniv og tomat/polsekniv, begge med bølgeskær ..... kr. 14,30

4 43 26 92 S, knivsæt i svensk kvalitet, bestående af: smørekniv, universalkniv med bølgeskær, palletspade og skrællekniv. Alt i rustfrit, poleret stål med træskafter, der tåler varmt vand. Hele sættet på kort ..... kr. 29,85

5 43 32 52 S, forkrømet universalsaks til køkkenet – den er ideel som forskærersaks til f. eks. kyllinger. Anbefalet af FDBs prøvekøkken ..... kr. 14,85

1

2

3

4

moderne køkkennytt...

1 Smukke, moderne serverings-gryder til el og gas. Emaljerede, rød eller blå med hvid dekor. Rustfri stålkant på gryde og låg.
43 39 30 S, blå, 43 39 31 S, rød, 1 1/2 liter, diam. 16 cm .. kr. 32,50
43 39 32 S, blå, 43 39 33 S, rød, 2 liter, diam. 18 cm .... kr. 37,85
43 39 34 S, blå, 43 39 35 S, rød, 2 1/2 liter, diam. 20 cm .. kr. 43,85

2 De praktiske Handy Ware husholdningsskåle med „piftlåg“, nye modeller i smarte „Carnaby“-farver: rød, orange, blå og gul.
27 06 41, 1 liter ..... kr. 2,15
27 06 42, 2 liter ..... kr. 3,45

3 27 02 67. Hvid frugtpresser, diam. 12 cm – samt 10 cm høj Handy Ware kande med hank og hældetud, rød, orange, blå og gul. Til citroner, appelsiner, græpe m.m. Begge dele samlet, ialt ..... kr. 2,75

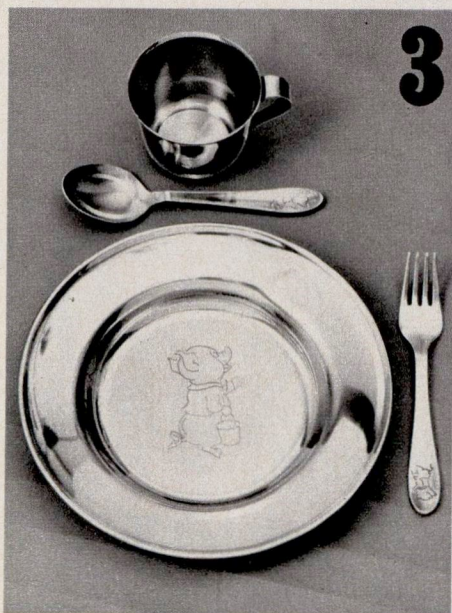
4 De ovnfaste „Pyrex“-skåle i hvidt opalglas. Nu med meget smuk hyben-dekor.: „Rosacea“ – kun i BRUGSEN!

Ovale:
44 50 14, 26 cm lang, m/låg ..... kr. 15,85
44 50 16, 30 cm lang, u/låg ..... kr. 14,85

Aflang:
44 50 15, 29×17 cm, m/låg kr. 29,85

Runde:
44 50 11, 18 cm, m/låg ... kr. 11,85
44 50 12, 21 cm, m/låg ... kr. 15,85
44 50 13, 22 cm, m/låg ... kr. 22,50

1 Maden brænder ikke på „Pyroflon“ gryder. Aluminium, fornem udførelse, „DU PONT TEFLON FINISH“, udvendig poleret. Bronzefarvede låg. Til el og gas.
 27 56 05: 1 liter, med skaft kr. 26,85
 27 56 06: 2 liter, med skaft kr. 30,85
 27 56 07: 3 liter, med ører kr. 35,85
 27 56 08: 4 liter, med ører kr. 39,50
 27 56 09: 6 liter, med ører kr. 47,50
 27 57 80, „Pyroflon“-pande med kradsefast belægning. Til el og gas. Firkantet, 28×28 cm, poleret aluminium ..... kr. 44,85
 27 57 77. Ovnfast glaslåg, der passer til den firkantede pande, men også er velegnet „solo“ til bag-

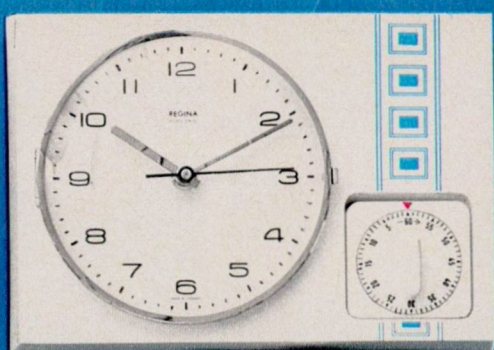
ning af gratiner m. m., 28×28 cm. Pris ..... kr. 27,50

2 27 15 05, „GUNDA“ termokanden, der er varedeklareret, er forkromet og rummer 1 liter. NB.: filtertragt kan anbringes direkte på kanden ..... kr. 32,25

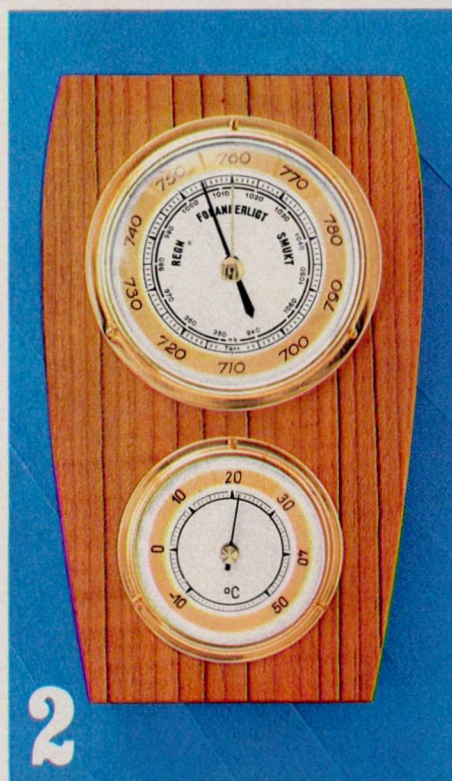
27 15 06, termokande i festlig lakeret udførelse, forskellige farver, der liver op på bordet. Rummer 0,85 liter ..... kr. 26,50

3 44 66 30 S, børneservicet er hygiejnisk, rustfrit stål, og består af dyb tallerken, krus, ske og gaffel – alle med festlig gris indgraveret. Hele sættet ..... kr. 24,85

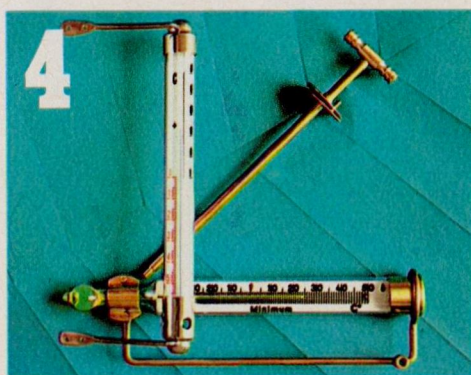

1

3

4

Vågent øje med tiden - og vejret ...

1 Hvidt, firkantet køkkenur med batteriværk. Fås med 45 60 42 S, rød eller 45 60 43 S, blå urskive. Pris ..... kr. 76,00

I det batteridrevne køkkenur er indbygget et udtageligt minutur, 1-60 min. 45 60 40 S, blå dekoration; 45 60 41 S, rød dekoration. Pris ..... kr. 107,00

32 51 35 S, „Regina“, det stabile vækkeur i forskellige smukke farver. Sekundviser, selvlysende tal og visere ..... kr. 23,40

32 51 02 S, er „Regina“s robuste hverdagsmodel i vækkeure. Den har selvlysende visere og effektiv vækker. Mange moderne farver. Pris ..... kr. 18,45

45 61 11 S, raffineret rejseur med datoværk. Flere farver. Visere og tal-punkter er naturligvis selvlysende! ..... kr. 29,85

32 50 69 S, det uundværlige minutur fås i muntre farver! Indstilleligt: 1-60 min. .... kr. 23,50

2 45 65 60 S, en 12x20 cm teakplade er ramme om såvel barometer som bimetall-termometer. Pris ..... kr. 58,50

3 45 65 51 S, barometer med synligt værk, monteret på smuk teaktræsplade ..... kr. 36,50

4 45 67 42 S. Termometeret i Wienermodel har vendbart beslag, så det kan anbringes enten i højre eller venstre side af vinduet. Pris ..... kr. 5,70

45 67 40 S. På dette termometer kan De se den øjeblikkelige og minimum-temperaturen. Med messingvippebeslag ..... kr. 16,30

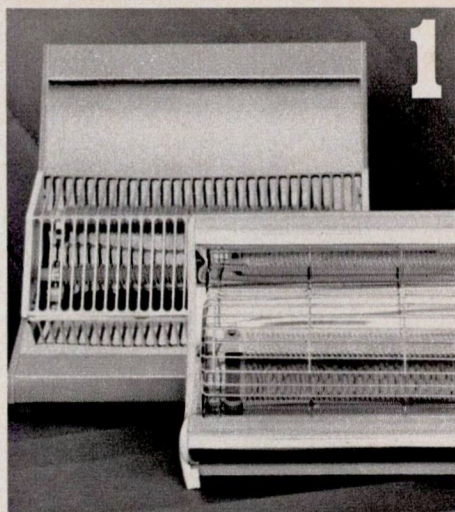
hendes store ønske....

1 MAJOR LETVÆGT el-symaskinen er et vidunder af teknik. Den har elegant letmetalkabinat og vejer – incl. den smukke teaktræssokkel – kun 11 kg. Den effektive, kraftige motor klarer alle opgaver – syning af zig-zag og ligesømme, i tykt og tyndt, knaphuller, stopning m. m. På grund

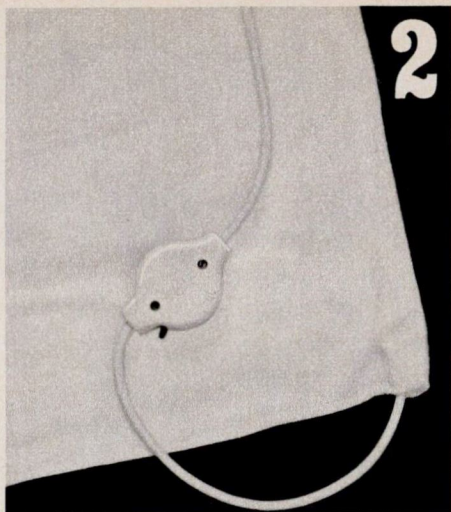
af den tværstillede griber kan dobbeltsømme sys i én arbejdsgang. Tilsluttes 220 volt jævn- eller vekselstrøm. Fuld garanti – 2 år for motor, 10 år for øvrige dele. Incl. tilbehør og smuk kuffert KUN ..... kr. 698,00

2 MAJOR FRIARM – en symaskine i topkvalitet! Den er nem at betjene, syr det hele (også benklæder og ærmer), broderer automatisk efter skabeloner. Tilsluttes 220 volt jævn- eller vekselstrøm. Fuld garanti som for Major letvægt ..... kr. 895,00

1

2

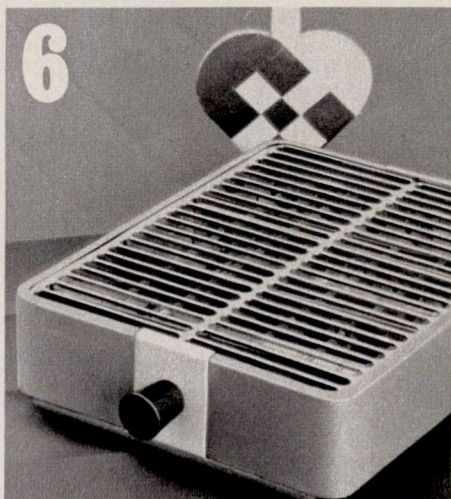
3

4

5

6

ideer til hele familien

1 35 07 05, pastelfarvet, effektiv el-varmeovn med forniklet gitter og 2-trins varmeregulering, henholdsvis 600 og 1200 watt. 30×27 cm, excl. ledning ..... **kr. 48,00**
35 07 10. Den lange lave model har forniklet reflektor og gitter.

Smarte farver. 1000 watt. 33×19 cm, excl. ledning ..... **kr. 37,00**

2 35 07 30, el-varmepude med aftageligt, vaskbart betræk. 3-trins afbryder – max. effekt 65 watt. 38×30 cm. 220 volt vekselstrøm. Incl. ledning ..... **kr. 25,75**

3 35 06 03. FLAMINGO strygejernet er væltefrit, har thermostat og kontrollampe. Vægt 800 g. 220 volt vekselstrøm ..... **kr. 59,50**

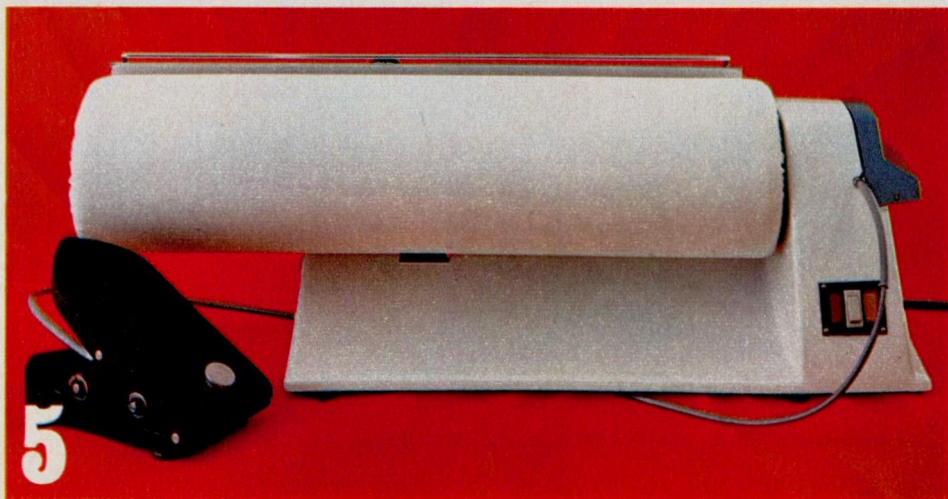
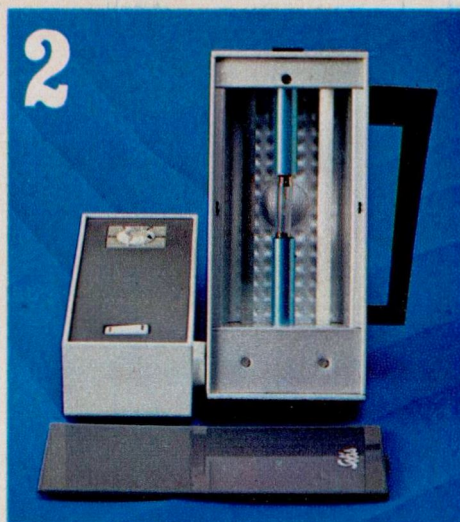
4 44 88 04 S, PHILISHAVE, 3 skær med mikroriller – tæt, hurtig og behagelig barbering. Langhårsklipper og afbryder. 1 års garanti ..... **kr. 145,00**

44 88 23 S. Den berømte BRAUN sextant-shaver har effektiv langhårsklipper og afbryder. I luxusetui m/spejl – 3 års gar. **kr. 169,00**

5 EVA brød- og pålægsmaskinen er nem at bruge – let at rengøre. Den aftagelige kniv er i rustfrit stål. 27 01 84: blå, 27 01 85: hvid ..... **kr. 127,00**

6 35 00 01. El-brødristeren MINI har plads til 4 store skiver brød ad gangen. Festlige farver: grøn, blå eller orange ..... **kr. 23,50**

1 35 06 93. Gaven til alle kvinder – og for resten også langhårede drenge! – er MAJOR tørrehjælmen med trinløs varm- og koldluftregulering. Indbygget parfumestift. Sammenklappelig - incl. bordstativ og 1 års gar. **kr. 124,00**

35 06 96, helforniklet, sammenklappeligt gulvstativ hertil .. **kr. 32,00**

2 46 03 00 S, den berømte schweiziske højjeldssol, SOLIS. Ultraviolette og infrarøde stråler, minuter og beslag til vægophæng. Smart, kompakt design i creme/koksgrå. Med 2 m ledning og beskyttelsesbriller ..... **kr. 185,00**

3 35 04 27, MAJOR, den nemme håndmixer med kraftig motor. Med 2 piskeris, 2 dejkroge og op-hæng. 1 års garanti .... **kr. 112,50**

35 04 37 S. Meget tilbehør, f. eks. råkostmaskinen ..... **kr. 70,00**

4 35 06 56, NILFISK, kvalitetsstøvsuger med indstillelig sugestyrke og stor effekt (500 watt). Incl. tilbehør ..... **kr. 405,00**

5 35 06 22, MAJOR strygerullen har termostat, indstillelig til strygning og rulning af alle stoffer. Fodkontakt – begge hænder fri! Med 2 års garanti .... **kr. 595,00**

49 29 06 S, BLAUPUNKT DERBY 681 – en fornem transistor-modtager med EUROPABAND, FM, LB, MB og KB. Tilslutning for udevendig antenne, grammofoon, båndoptager, ekstra-højttaler, minitelefons, netdel og autoholder. Elegant sort/lysegråt kabinet. Incl. batterier ..... **kr. 695,00**

49 29 07 S, autoholder til do. (12 volt akkumulator) ..... **kr. 91,50**

49 29 08 S, BLAUPUNKT RIO – en let og kompakt modtager med fin tone. Der er musik hele døgnet, for RIO har både FM, LB, MB og KB. Tilslutning for udevendig an-

tenne, minitelefons og netdel. Inclusive batterier ..... **kr. 485,00**

49 29 09 S, AKKORD MOTORETTE er den „fødte“ transportable autoradio. Ydelse i autoholder hele 4 watt. Tilslutning for ekstra-højttaler og lysnetdel. FM (musikradio), MB og LB. Inclusive batterier. Pris ..... **kr. 548,00**

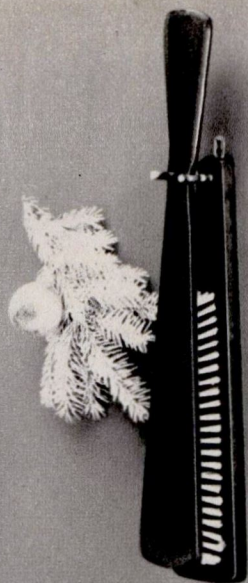
49 29 10 S, autoholder til do. (12 volt akkumulator) ..... **kr. 98,00**

49 29 02 S, netdel, der passer til alle 3 modeller (tilsluttes 220 v. vekselstrøm) ..... **kr. 95,00**

NB.: Fuld garanti – 6 mdr. – på alle nye radioer!

1

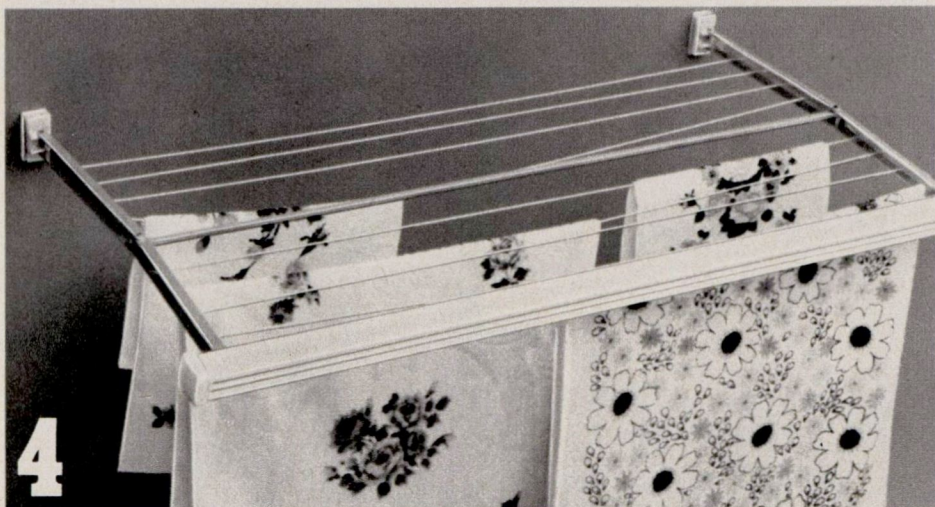
2

3

4

lettelser i hverdagen....

1 431601 S, moderne børstesæt med skohorn-skaft på børsten, der som vægpladen er i nøddetræ. Længde 43 cm .... kr. 15,85

2 Husholdningsstige med forkromet stel og skridsikre plastbelagte trin. Elegant – og nem at gøre ren.

271607, 3 trin, 135 cm høj kr. 56,40
271608, 4 trin, 160 cm høj kr. 71,40

271395, den praktiske stigeaburet er solidt udført med forniklet stel og røde linoleums-trin og -sæde. Højde 59 cm, siddeplads 28x28 cm ..... kr. 49,50

3 271627. „METTE“ tæppefejereren i ny model med trævalse og indstukne børster. Mange smarte farver. En effektiv hjælp i den daglige rengøring. KUN kr. 16,85

4 430901 S, det geniale „EVA“ tørrestativ er sammenklappet kun en letmetalskinne på væggen – i badeværelse eller bryggers. Udslået giver det 8 m tørreplads! Pris ..... kr. 52,00

Brugsens vinreoler er fulde af gode tilbud i vin og spirituos. Læg juleindkøbsturen forbi og fyld kurven i den festlige anledning.

Ambassador Portvin – en halvsød, kraftig tawny portvin med udsøgt bouquet og smag. 1/4 fl. kr. 25,20

Ambassador Madeira – en sødlig og fyldig madeira. 1/4 fl. kr. 25,20

Ambassador Sherry – en halvtør, lys sherry med fin bouquet og smag. 1/4 fl. kr. 25,20

Chateau Taillefer – en kraftig bordeaux med træffellignende bouquet og smag. 1/4 fl. kr. 24,95

Macon – en ret kraftig bourgogne med fin bouquet og smag.

1/4 fl. kr. 16,25

Beaujolais – en let bourgogne med elegant bouquet og smag.

1/4 fl. kr. 17,10

Chateaufort – en kraftig bourgogne med let krydret bouquet og smag. 1/4 fl. kr. 21,75

Côtes du Rhône – en kraftig fransk rhonevin. 1/4 fl. kr. 13,85

Liebfraumilch – en sødlig rhinskvin. 1/4 fl. kr. 14,95

Piesporter Michelsberg – en halvtør, let moselvin med elegant bouquet og smag. 1/4 fl. kr. 17,90

Nyhed

Nu kan De også få Ambassador vinene i den populære medium-serie.

1 Ambassador medium Portvin – en halvsød kraftig tawny portvin. 1/4 fl. .... kr. 19,95

Ambassador medium Sherry – en halvsød sherry med fin bouquet og smag. 1/4 fl. .... kr. 19,95

Ambassador medium Madeira – en sødlig, fyldig madeira. 1/4 fl. .... kr. 19,95

2 Ambassador Vin Mousseux – en tysk, halvsød sekt-grundvin, gjort mousserende her i landet. 1/4 fl. .... kr. 18,50

Ambassadeur Aperitif – en halvtør fransk aperitif. 1/4 fl. .... kr. 29,95

St. Raphael – en halvtør fransk aperitif. 1/4 fl. .... kr. 30,30

3 Prince of Denmark kirsebærvin – en udsøgt dansk frugtvin. 1/4 fl. .... kr. 13,95

Hine Cognac, 1/2 fl. .... kr. 36,60
1/4 fl. .... kr. 68,75

Huntly Whisky, 1/2 fl. .... kr. 29,85
1/4 fl. .... kr. 54,25

Ringmaster Dry Gin, 3/4 fl. .... kr. 37,40

Vladivar Vodka, 3/4 fl. .. kr. 37,40

Ambassador Cherry Brandy, 24 %o, 1/2 fl. .... kr. 21,55

Ambassador Cacao Likør, 28 %o, 1/2 fl. .... kr. 23,15

Ambassador Solbærrom, 28 %o, 1/2 fl. .... kr. 23,20

En gaveæske med Brugsens fine fyldte chokolader er altid en sikker tolver under juletræet – og så er æskerne i sig selv så festlige, at De sparer julepapiret!

Spinet – rene chokolader, fløde, bitter og mokka m. v. Gaveæske à 220 g ..... kr. 11,00

Kirsebær i rom – moderne danske kirsebær i ægte jamaicarom, overtrukket med fin, let bitter chokolade. Æske à 140 g kr. 6,00

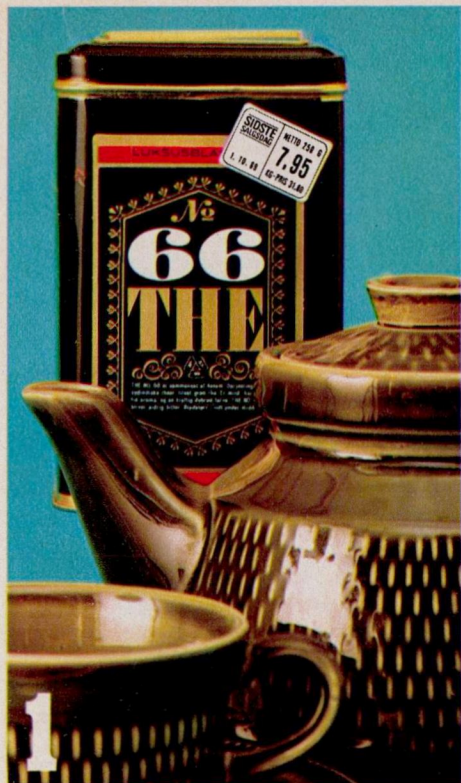
Bacchus – kirsebær i rom, vindruer i fransk cognac samt kringler og pastiller i let bitter chokolade. Gaveæske à 225 g kr. 13,00

Serenade – fineste dessertchokolader med lækker fyld. Gaveæske à 250 g ..... kr. 14,00

Fagot – luksuskonfektblanding med et righoldigt udvalg af lækre fyldte chokolader. Flot gaveæske à 375 g ..... kr. 20,00

Present – luksuskonfektblanding med blød nougat, marzipan, kirsebær i rom o. s. v. Gaveæske à 125 g ..... kr. 7,00

1

2

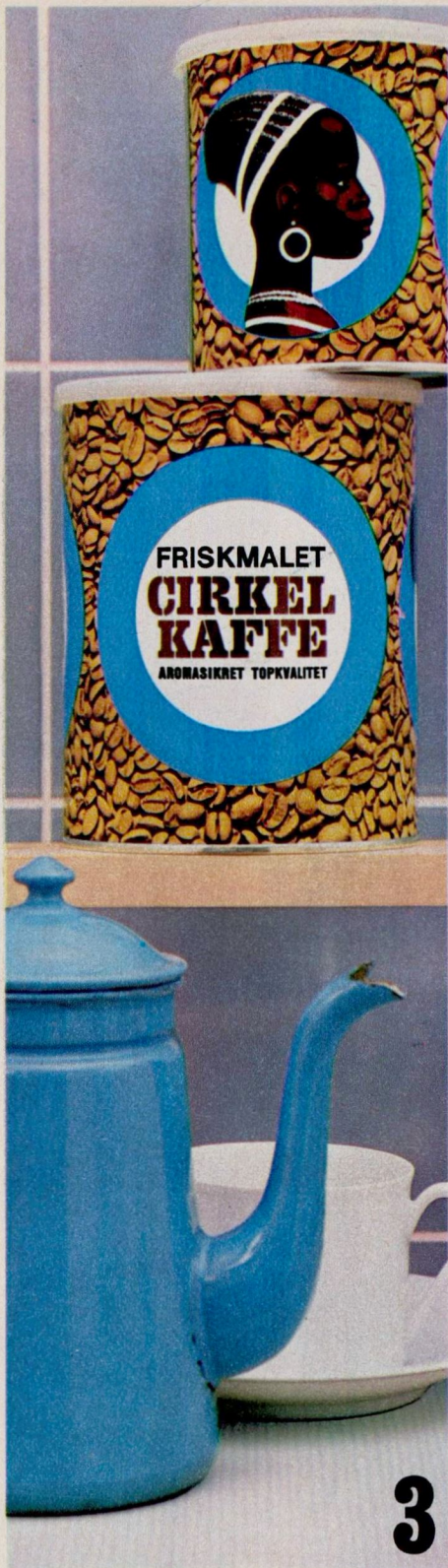
1 Husk Brugsens dejlige aromatiske The nr. 66 i smuk dekoreret dåse à 250 g ..... kr. 7,95

2 Kattetunger i fineste lyse fløde- eller let bitter chokolade. Gaveæske à 125 g ..... kr. 4,25

Sweet and Lovely – flødechokoladepastiller af fineste kvalitet. Smuk gaveæske à 250 g .. kr. 7,95

Kompliment – fine, fyldte konfektstykker, bl. a. blød og hård nougat, marcipan med rom samt rene chokolader. Konfektpose med julemotiv à 182 g .. kr. 4,95

JULE KAFFE ER CIRKEL KAFFE

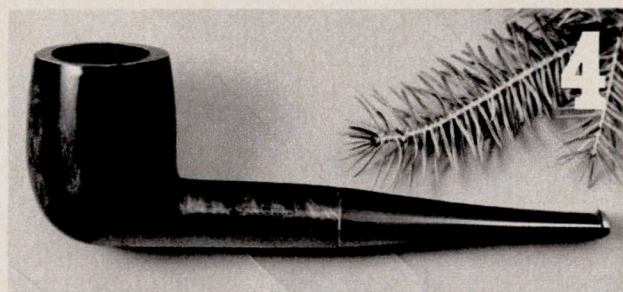
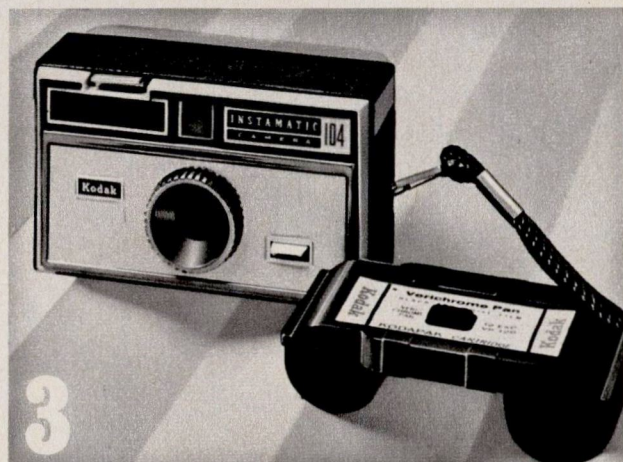
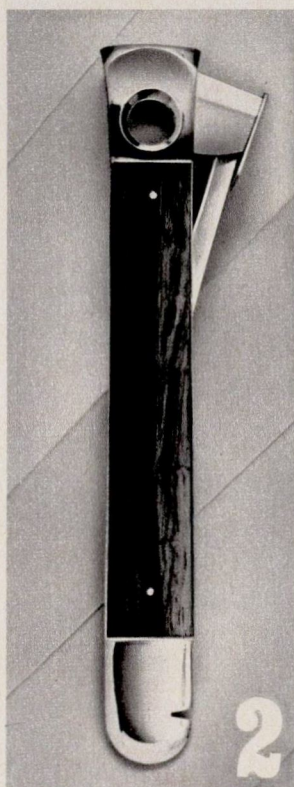
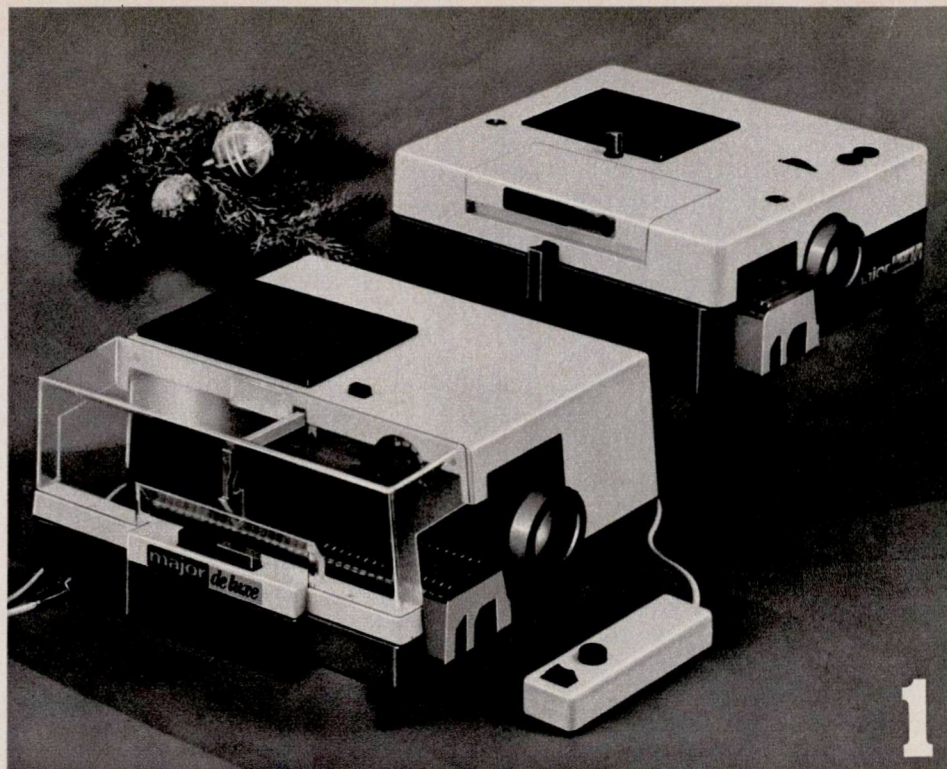
3

3 Friskmalet kaffe hver gang ... Cirkel kaffe er datomærket top-kvalitet

Ingen jul uden Cirkel kaffe – og De kan roligt købe rigeligt, for nu kan De også få Blå Cirkel i aromatæt dåse – eller De kan male selv! Brugsen har en kaffe for enhver smag – friskmalet, datomærket og prisrigtig:

Blå Cirkel kaffe i aromatæt dåse
250 g ..... kr. 5,65
500 g ..... kr. 10,95

fotovenner og rygere

1 Deres dias bliver endnu smukkere, når De har en MAJOR PROJEKTOR med fantastisk lysstærk Jod-Halogen lampe. 2 kvalitetsmodeller:

MAJOR HANDY, halvautomatisk, driftssikker, let betjening, skarptegnende objektiv, KUN kr. 298,00

MAJOR DE LUXE, fuldautomatisk, fjernstyring af billedskarphed og -skift, 2 lysstyrker m. m. kr. 698,00

2 449955 S, elegant, forniklet cigarklipper med smukt palisander-skæft. Hul til skarpt glat- eller kærvsnit, kasseåbner. Fuld længde 15 cm ..... kr. 19,85

3 Vil De ha' gode fotos uden problemer? Instamatic er svaret! Sort/hvid- eller farve-filmkassetterne sættes lynhurtigt i - og De er klar!

45 2222 S, Instamatic 25, let at betjene, tilslutning for blitz kr. 46,50
Bæretaske hertil ..... kr. 14,50

45 42 44 S, Instamatic 104 har coated objektiv. Til blitztern. kr. 85,00
Bæretaske hertil ..... kr. 14,50

45 22 47 S, Instamatic 224, 3-linset, farvekorrigeret objektiv, automatisk lukkerindstilling ved blitzoptagelser ..... kr. 145,00
Bæretasken koster .... kr. 31,50

4 45 04 13 S, „Prince Royal“ er maskuline piber i virkelig topkvalitet. FDB har forhandlingen fra en af Englands gamle, berømte pibefabriker. Fås også i andre modeller. BEMÆRK PRISSEN: KUN ..... kr. 26,00

Comtesse sortiment – er et udvalg af den populære Comtesse-serie, bestående af 10 cigarer, 10 cerutter og 20 cigarillos. Fremstillet af udvalgte Sumatra-Java og Brasil-tobakker. Luksuskasse à 40 stk. .... **kr. 29,60**

Monogram cigarillos – er en slank elegant cerut, tilpas mild og med en herlig aroma. Luksuskasse à 50 stk. .... **kr. 25,00**

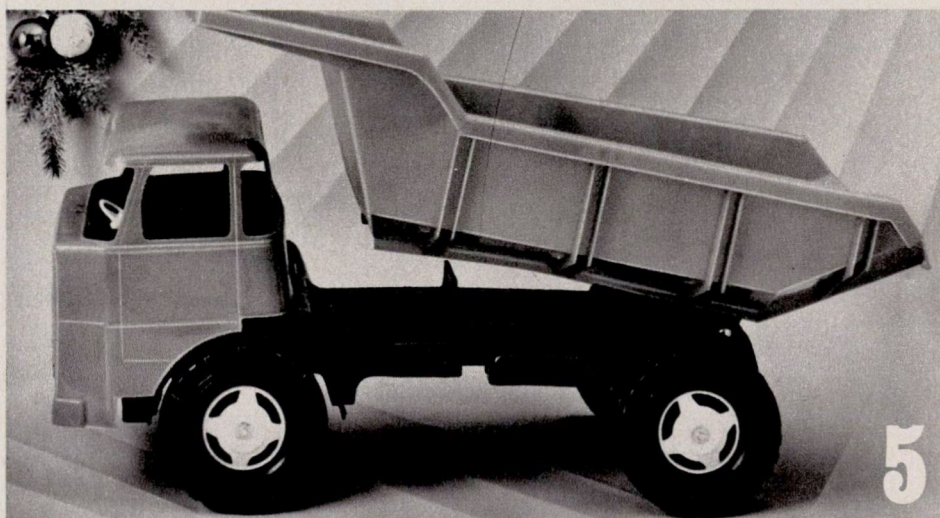
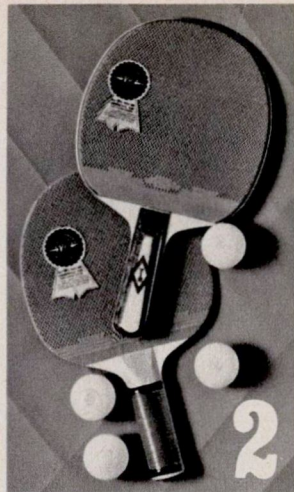
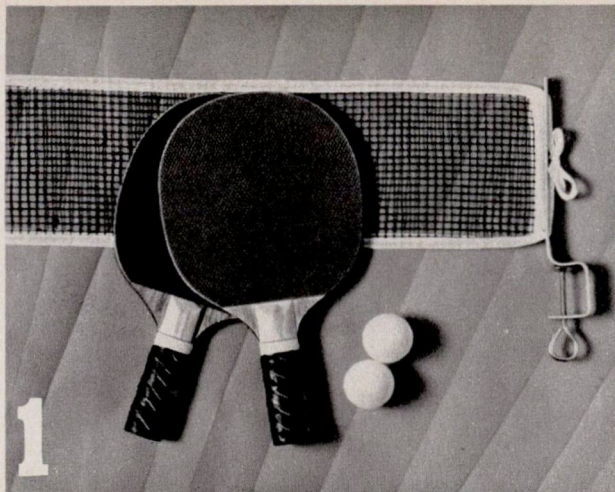
Belinda cigar – er en fin kvalitets-cigar i en populær facon, fremstillet af særlig udvalgte tobakker. Luksuskasse à 25 stk. .. **kr. 32,50**

Fragancia cerut – er en cerut i cigarstørrelse og med cigarens bedste egenskaber. Herlig krydret smag, lang rygetid og fint træk. Trækasse à 50 stk. .... **kr. 40,50**

Sortimentkasse – er alle tiders julegaveidé, bestående af 12 specialcerutter i blyantfacon, 20 cerutter nr. 30 og 35 cerutter nr. 28. Lette og afrundede i smagen. Luksuskasse à 67 stk. .. **kr. 36,60**

Cremavana cigar – er en stor håndrullet middagscigar i aluminiumshylster med cedertræsindlæg. 5 stk. .... **kr. 15,00**

kan De la' vær' at lege med?

1 4570 62 S, bordtennis er en sjov sport. Et sæt i god kvalitet med 2 bats, 2 bolde, net og netholderne koster kun .... **kr. 12,85**

2 4571 00 S, tre-stjernede bordtennisbolde til turneringsbrug. Æske med 3 stk. .... **kr. 4,35**

4571 05 S, bordtennisbolde, fin kvalitet til træningsbrug. Æske med 6 stk. .... **kr. 2,35**

4570 74 S, bordtennis-træningsbat m. gummibelægn., pr. stk. **kr. 3,80**
4570 75 S, turnerings-bat med polyetherunderlag (fjedrende) og gummibelægning ..... **kr. 8,65**

3 4947 25 S, den fine dukke hedder „ANNARITA“ og fås kun i BRUGSEN. Hun er i vinyl, har vaskbart hår og er elegant påklædt – også med sko! Højde 29 cm. Prisen er kun ..... **kr. 17,85**

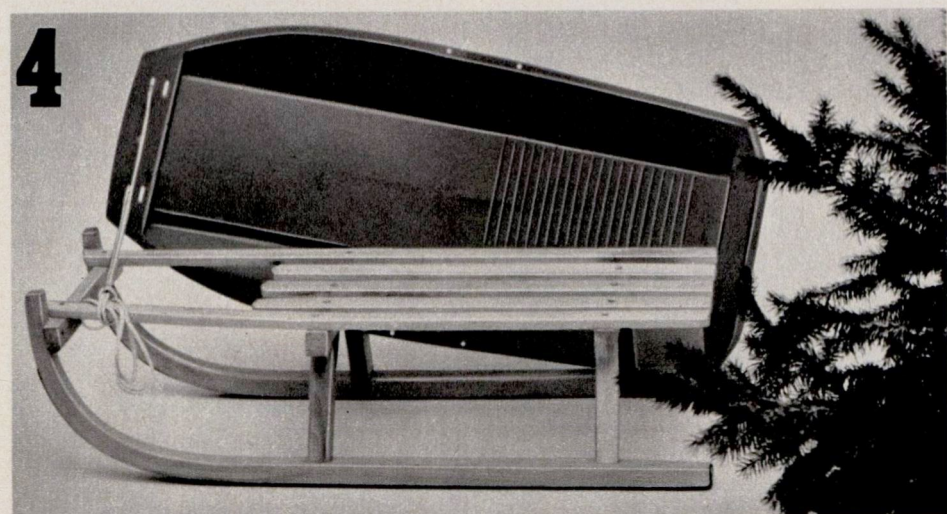
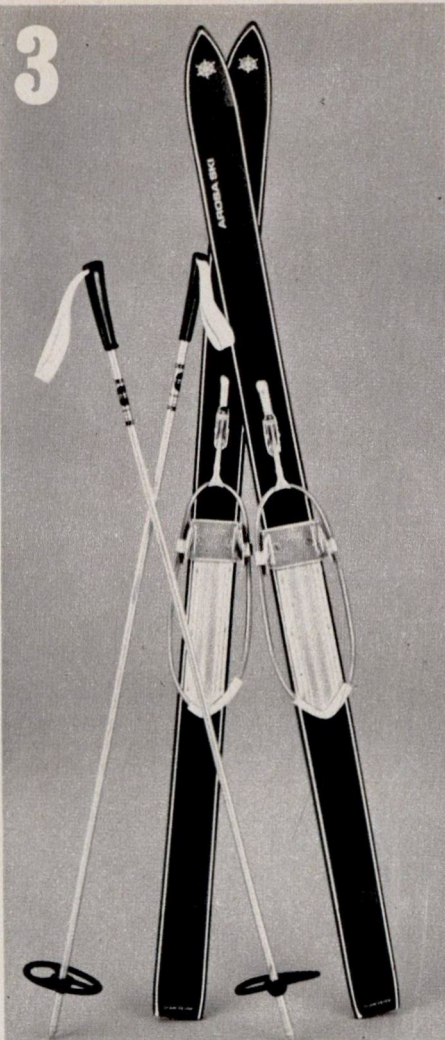
4 Fodbold – en oplagt drenge-gave! BRUGSEN har mange modeller, f. eks.: 4772 12 S, „Boy“ fodbold/håndbold, str. 3. Læder m. patentblære. 18 felter **kr. 25,50**

4572 06 S, „TV“ har hele 32 felter i sort og hvidt læder. Patentblære, str. 5 ..... **kr. 41,50**

4572 04 S, „Forward“, str. 5. Snøreløs læderbold med 18 felter og patentblære ..... **kr. 31,00**
4572 02 S, „Champion“, str. 5. Snøreløs, ægte læderbold med patentblære. 12 felter .. **kr. 21,00**
4572 50 S, stor fodboldpumpe med kort nippel. Robust kvalitet, forniklet ..... **kr. 7,50**

5 4944 04, en pragtfuld stor og solid lastbil, hele 66 cm lang; med blå førerhus, rødt vippelad og 13 cm hjul ..... **kr. 29,85**

1 Dolke og skedeknive til spejdersport og campingliv.

49 58 01 S, junior-kniv med imit. hjortetakskæft ..... kr. 8,50

49 58 04 S, smart skedekniv, sort skæfte med metalringe kr. 14,85

49 58 06 S, rigtig spejderdolk med ægte hjortetak ..... kr. 18,50

49 58 08 S, universal-sportskniv m. 9 forskellige slags værktøj til camping m. m. .... kr. 14,50

2 70 16 00 S, „LUMINO“ dynamo-lygtesæt i elegant, forkromet udførelse. Med alle dele – også lovpligtigt baglygte med indbygget katteøj, kun ..... kr. 21,25

3 Ski til børnene – udsøgt japansk „Itaya“-træ, (stærkt og smidigt som asketræ). Elegant og holdbar lakering. Bindinger med stilbar strammer – til gummi- og læderstøvler. Stavene er af rustbeskyttet, kromatiseret stål.

34 14 50 S, længde 105 cm, røde eller blå ..... kr. 49,85

34 14 52 S, længde 120 cm, røde eller blå ..... kr. 59,50

34 14 54 S, længde 150 cm, røde eller blå ..... kr. 79,50

4 34 14 42. Den klassiske træ-kælk er robust og solid. Knagene stærkt bøgetræ med jernafstiv-

ninger og jernbeslåede meder. Længde 90 cm ..... kr. 24,85

34 14 43, 2-3 personers kælk i samme kvalitet. Længde 120 cm. Pris ..... kr. 33,85

34 14 45, rød; 34 14 46, blå. Moderne, rummelig kælk i smidig, vejrbestandig plastic. Let at bære – hurtigt at køre! Længde 91 cm. Pris ..... kr. 21,85

(NB.: Plastic-kælke bør kun „færdes“ på sne, da grus, sten, asfalt etc. slider mederne!)

Bløde pakker der vækker jubel...

1 En behagelig herrepjamas i percales, elegant stribet i blått eller bordeaux ..... **kr. 22,75**

str.	blåstribet	bordeauxstribet
48	72 84 02 S	72 84 07 S
50	72 84 03 S	72 84 08 S
52	72 84 04 S	72 84 09 S
54	72 84 05 S	72 84 10 S
56	72 84 06 S	72 84 11 S

2 Kraftig, kipret flonel er stoffet i den lune pyjamas, der fås blå- eller grønstribet ..... **kr. 31,50**

str.	blåstribet	grønstribet
48	72 81 10 S	72 81 15 S
50	72 81 11 S	72 81 16 S
52	72 81 12 S	72 81 17 S
54	72 81 13 S	72 81 18 S
56	72 81 14 S	72 81 19 S

3 Damegarniture skal hedde NORITA - så er De sikker på høj kvalitet og fin pasform. Her er et sæt i 100 % bomuld, mønsterstrikket. Trøje med elastik i busten+trusser, hele sættet KUN ..... **kr. 12,50**

str. 40: 73 47 90 S str. 42: 73 47 92 S
str. 44: 73 47 94 S str. 46: 73 47 96 S

4 De ensfarvede damehalstørklæder er helt i uld, og De kan vælge mellem fire farver: 76 09 10 S: chokolade, 76 09 11 S: marine, 76 09 12 S: lindegren og 76 09 13 S: højred. Str. 25x125 cm. Pris ..... **kr. 12,85**

76 10 10 S, disse lækre, heluldne damehalstørklæder er højaktuelle, sribede i nye, smarte farvekombinationer. 24x125 cm, med frynser ..... **kr. 14,50**

til piger i alle aldre....

1 Strømpebenklæder i vinterens ny modifarve: ROMA. Det er crepe med maskestop i tå og sål-forstærkning - 1×20/1×40 denier. 75 97 52 S: str. 9-9½, 75 97 53 S: str. 9½-10 ..... kr. 6,85 Meget elastiske strømpebenklæder i den smukke ROMA-farve. 1×20/2×20 denier crepe med sål-

forstærkning og maskestop i tå. 75 97 24 S: str. 8½-9, 75 97 25 S: str. 9½-10, 75 97 26 S: str. 10½-11. Pris ..... kr. 9,85

2 Strømpebenklæder til børn og unge - mønsterstrikkede i lækker kvalitet. Crepe, spinlon/nylon 3×100 denier.

str.	brun	grøn	kr.
4-6 år	75 99 24 S	75 99 34 S	13,35
6-8 år	75 99 26 S	75 99 36 S	14,65
8-10 år	75 99 28 S	75 99 38 S	15,85
11-13 år	75 99 30 S	75 99 40 S	16,85
teen-age	75 99 32 S	75 99 42 S	17,85
str.	marine	ecru	kr.
4-6 år	75 99 44 S	75 99 54 S	13,35
6-8 år	75 99 46 S	75 99 56 S	14,65

8-10 år 75 99 48 S 75 99 58 S 15,85
11-13 år 75 99 50 S 75 99 60 S 16,85
teen-age 75 99 52 S 75 99 62 S 17,85

3 Smarte og feminine overtræksbenklæder med margueritemønster og bløndeelastik. Dobbelstræk-crepenylon, 70 denier - lune og stærke.

str. rød/sort blå/sort hvid/sort
38/40 73 39 37 S 73 39 40 S 73 39 43 S
42/44 73 39 38 S 73 39 41 S 73 39 44 S
46/48 73 39 39 S 73 39 42 S 73 39 45 S
Pris pr. par ..... kr. 10,35

1 65 24 41, lækkert jacquardvævet frottéhåndklæde, 100 % bomuld, blå, gul eller rosa. Sol-, lys- og vaskeægte farver. Str. 50×100 cm. .... kr. 9,25

65 24 44. Dette frottéhåndklæde har påtrykt blomstermønster og fås i samme farver som 65 24 41. Str. 50×100 cm ..... kr. 7,15

2 Sengesæt i 100 % bomuld, bestående af: dynebetræk 140×200 cm, lagen 140×250 cm og pudebetræk 60×63 cm. Ensfarvet med feston. Sol-, lys- og vaskeægte farver. 76 96 04 S, lyseblå eller

76 96 06 S, champagne. Hele sættet ..... kr. 49,50

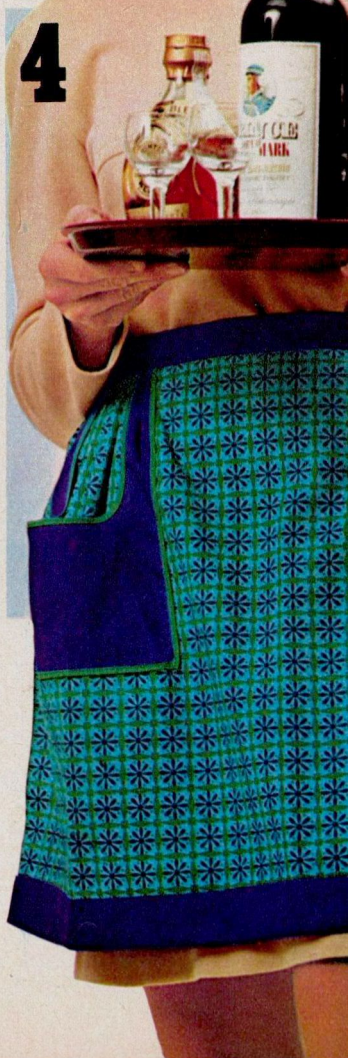
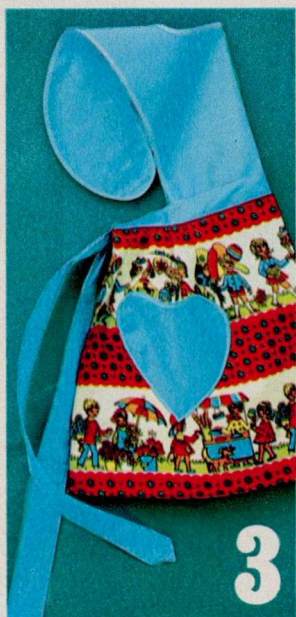
3 67 07 82, stor plaid, 150×200 cm, med elegant mønster i smukt afstemte farver ..... kr. 52,75

67 07 90, en meget lækker og blød plaid i varme farver. 100 % acryl i str. 130×170 cm ..... kr. 68,75

4 65 24 40. Frottésæt bestående af: håndklæde 50×100 cm, gæstehåndklæde 30×50 cm og vaskeklud 30×30 cm. Smukt blomstermønster. 100 % bomuld i blå, gul og rosa. Hele sættet ... kr. 14,50

1

Moder er i køkkenet...

1 74 18 58/94 S. Nylonkittel med korte ærmer, nem at vaske – nem at smutte i! Den har lynlås i ryggen og fås i lyslilla, mandarin, lysblå og turkis i str. 38–44.
Pris ..... kr. 43,85

74 19 20/38 S. Småmønstret nylonkittel med reverskrave. Den er gennemknappet foran og har 2 lommer + bindebælte. Vælg mel-

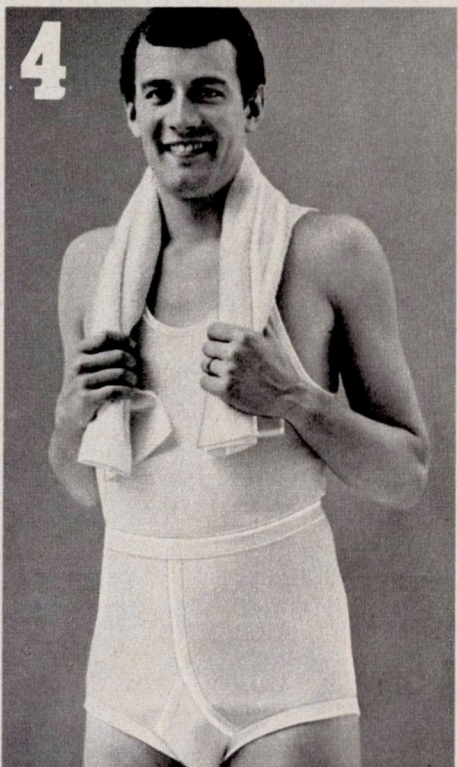
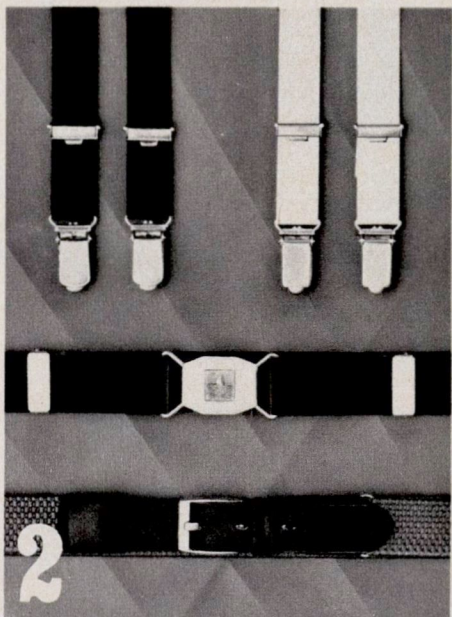
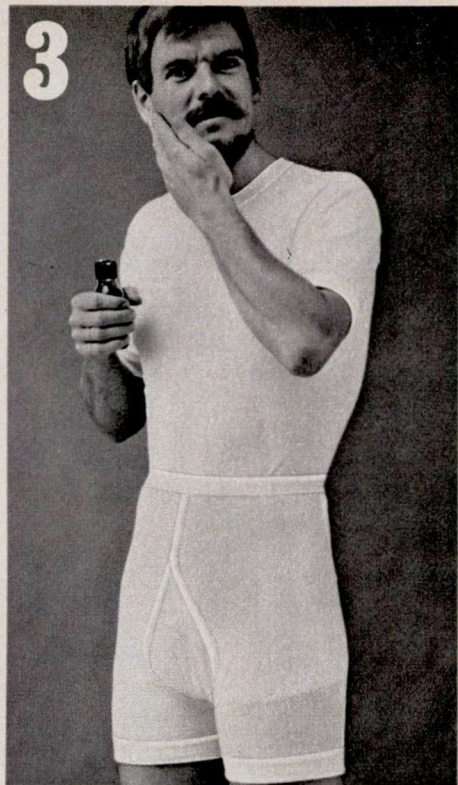
lem blå eller grøn i str. 40–48.
Pris ..... kr. 29,85

2 74 06 89 S. Det blomstrede værtindeforklæde med den ensfarvede lomme fås i mange friske farver for kun ..... kr. 13,25

3 74 06 87 S. Muntret børneforklæde med flotte motiver – vældig praktisk til de små „køkkenskrivere“ ..... kr. 11,30

4 74 06 90 S. Orange, grøn eller turkis er farverne, De kan vælge i dette værtindeforklæde, der kun kræver let eller ingen strygning.
Pris ..... kr. 15,25

til husets mandfolk....

1 Varm herrevest til vinterens udearbejde. Sort, imit. nappa med imit. lammefoer i str. 48-56.

Pris ..... kr. 59,75
str. 48 50 52
nr. 70 74 80 S 70 74 82 S 70 74 84 S
str. 54 56
nr. 70 74 86 S 70 74 88 S

2 De elegante, ensfarvede herreseler har formessingede klemmespænder og fås i: 72 95 87 S, sort,

72 95 88 S, hvid, 72 95 90 S, marine og 72 95 91 S, lysegrå .. kr. 12,30

Drengeselerne er, ligesom fars, ensfarvede. I: 72 96 62 S, marine, 72 96 63 S, høj rød og 72 96 64 S, koks ..... kr. 8,00

72 55 05 S. Drengébælter har BRUGSEN i mange forskellige farver og bredder (lad ham selv vælge det flotteste) til kun kr. 6,50

Moderne herrelivremme - 25 mm - elastik i mange raffinerede farver. Med læderspids og messingspænde, dess 72 53 56 S kr. 16,00

BRUGSENs kvalitetsundertøj til herrer og drenge hedder „STA-

FET". 4-F mærket, ren bomuld i moderne, bekvemme faconer - der holder!

3 Herretrøje, rund hals og 1/4-ærme, alle str. .... kr. 11,80
str. 38 57 08 38 S str. 40 57 08 40 S
str. 42 57 08 42 S str. 44 57 08 44 S
Herrebenklæder, korte ben, alle størrelser ..... kr. 11,80
str. 38 57 09 38 S str. 40 57 09 40 S
str. 42 57 09 42 S str. 44 57 09 44 S

4 Herresportstrøje, alle str. 9,20
str. 38 57 06 38 S str. 40 57 06 40 S
str. 42 57 06 42 S str. 44 57 06 44 S
Herretrusser, alle str. .. kr. 9,20
str. 38 57 07 38 S str. 40 57 07 40 S
str. 42 57 07 42 S str. 44 57 07 44 S

1 73 19 17-25 S. Manchetskorte i hvid poplin. Permanent press. Behagelig at gå med – nem at vaske. Str. 37-45 ..... **kr. 23,85**

73 13 67-75 S, den kridhvide nylon-skjorte er højeste kvalitet med elegant snit og fremragende pasform. Str. 37-45 ..... **kr. 27,90**

73 03 04-16 S, hvide drengeskjorter i tetoron/bomuld – en kombination, der gør vasken let og slidstyrken stor! Str. 4-16 år, f. eks. str. 6 år ..... **kr. 17,85**

2 „STAFET“ herresokletter er topkvalitet. Elegante farver og

mønstre – fineste pasform – eminent slidstyrke.
55 54 10 S. Spinlon crepe **kr. 7,00**

Uld/nylon 55 64 10 S, str. 10 1/2 . 55 64 11 S, str. 11 . 55 64 12 S, str. 11 1/2 . 55 64 13 S, str. 12 **kr. 10,95**

3 Et elegant Trevira-slips med tilsvarende lommestørklæde fuldender påklædningen. Vælg mellem 73 05 50 S og 60 S: ensfarvede med prikker, 73 05 52 S: jacquardmønstrede, 73 05 54 S og 56 S: franskmønstrede eller 73 05 58 S: småmønstrede, lysegrå. Pr. sæt i gaveæske ..... **kr. 19,85**

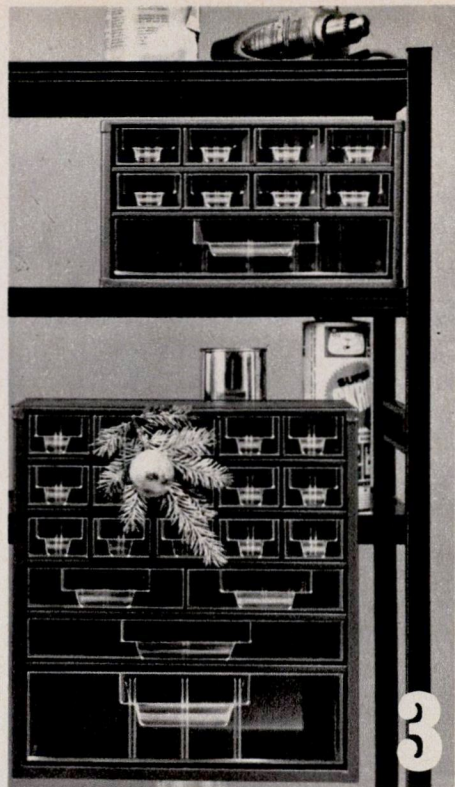
4 Patentstrikket herrehalstørklæde i moderne farver. Det er så langt, at det kan svinges flere gange rundt om halsen (19x180 cm). 75 78 40 S: gul, 75 78 41 S: grøn, 75 78 42 S: lyseblå, 75 78 43 S: grå, 75 78 44 S: brun, 75 78 45 S: marine ..... **kr. 17,85**

BRUGSEN har et godt udvalg i lækre, lune halstørklæder – ensfarvede, stribede, ternede – i elegante farver, i uld eller shetlandsuld. Til børn fra .... **kr. 4,10**
Juniore, fra ..... **kr. 6,20**
Herrer, fra ..... **kr. 9,20**

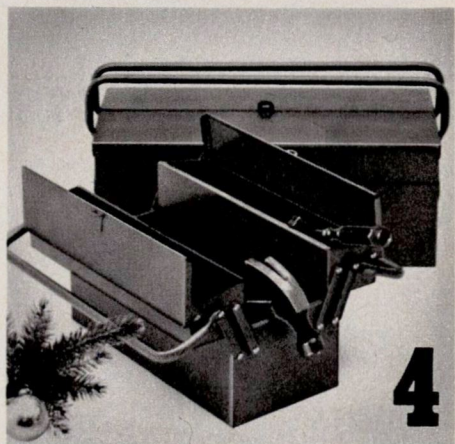
1

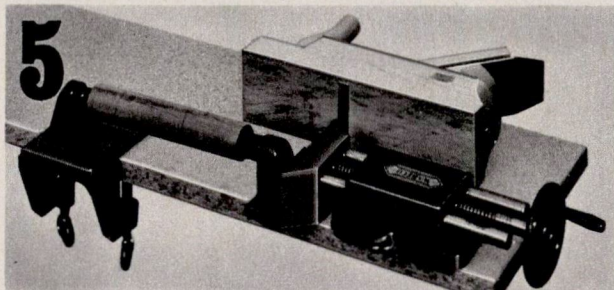
3

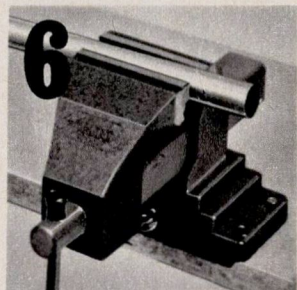
2

4

5

6

1 22 16 45 S, komplet gas-hobby-sæt med 235 g flaske, lynkobling, loddebrænder, loddetin, rensenåle og nøgle. I karten med udførlig brugsanvisning ..... **kr. 29,50**

2 Masser af ekstra-udstyr:

22 16 46 S: Lak- og farveafbrænder ..... **kr. 8,20**

22 16 47 S: Blæselampe-brænder. Pris ..... **kr. 7,00**

22 16 48 S: Støtteben .... **kr. 3,50**

22 16 49 S: Loddebolte ... **kr. 7,00**

22 16 50 S: Ekstra gasflaske **kr. 6,10**

3 Stålrøler i fornem kvalitet – så elegante, at de kan bruges overalt! Solid grå emaljelakering,

skjulte samlingsbeslag, bæreevne over 100 kg pr. hyld, hyldindstilling pr. 4 cm. Leveres i karten med monteringsanvisning.

22 40 05, m. 4 hylder, højde 122, br. 61, dybde 25,5 cm .. **kr. 71,00**

22 40 09, ekstra hyld .. **Kr. 17,15**

22 40 06, m. 5 hylder, højde 152,5, br. 76, dybde 30,5 cm .. **kr. 97,00**

22 40 10, ekstra hyld .. **kr. 20,50**

22 37 76, praktisk skuffereol, kan stables eller hænges på væggen. Hammerlakeret stålkasse med 9 skuffer og flytbare skillevægge. Pris ..... **kr. 18,50**

22 37 77, som 22 37 76, men med hele 18 skuffer ..... **kr. 34,50**

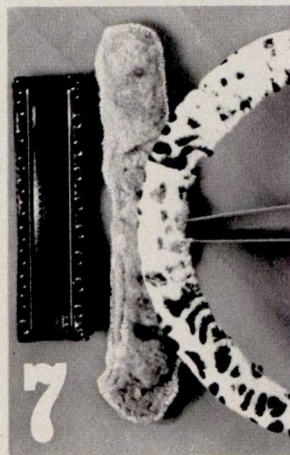
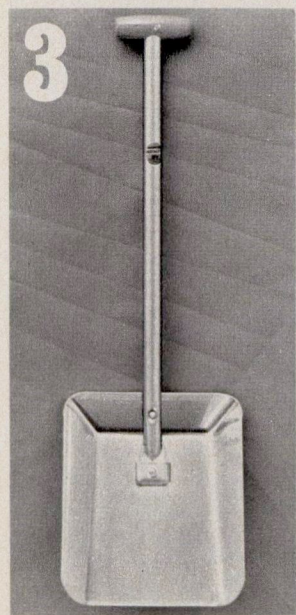
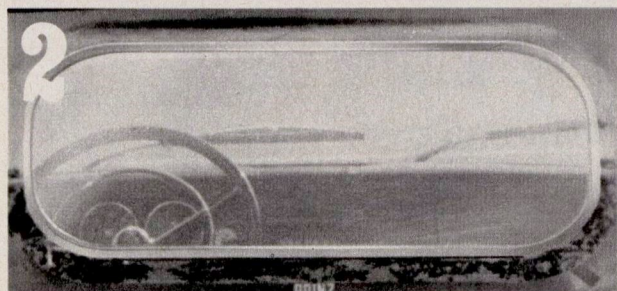
4 Rummelige og solide værktøjskasser i hammerlakeret stål. 2 modeller, begge med 3 rum.

22 44 14, str. 35×19×16 cm. Uden værktøj ..... **kr. 21,50**

22 44 17, str. 47×19×21 cm. Uden værktøj ..... **kr. 35,85**

5 og 6 22 36 12 S, komb. skruestik og hovlebæksæt i virkelig top-kvalitet, stål og aluminium. Kan fastboltes – eller – spændes (2 skruevinger medfølger) Uundværlig i hobbyrummet **kr. 118,00**

til bilmænd og -damer!

1 70 54 05 S, stor tagbagagebærer i universalmodel. Galvaniserede, plastovertrukne rør kr. 58,65
70 54 10 S, den solide presenning hertil har 8 snørehuller og nylon-snøre. Str. 200×150 cm kr. 29,50
70 54 15 S, vandtæt bagagepose i svær plastfolie. Trykknapper. Str. 85×90×30 cm kr. 42,85
70 54 25 S, 8-armet elastisk bagagestrop kr. 10,35

2 Antidug-ruder giver livsvigtigt udsyn gennem bagruden om vinteren

70 33 75 S, 65,5×30,5 cm kr. 9,25
70 33 85 S, 77,5×38,5 cm kr. 11,75

3 70 51 80 S, let bil-sneskovl m. aluminiumsblad. Svensk kvalitet. Ligger let i bagagerummet – total-længde 75 cm kr. 12,50

4 70 56 24 S, kraftig svensk auto-isskraber. Gummiskraber og vendbar klinge kr. 2,85

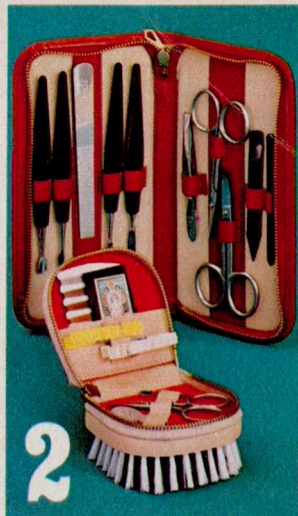
5 70 56 22 S, svær gummi-dug-skraber og svamp, monteret på plasticskaft kr. 3,00

6 70 55 53 S, bil-vaskeborste m/„indbygget“ vand. Med tilbehør: ekstra strålespids og sæbeapatron. Pris kr. 16,75
70 55 65 S, dejligt stort vaskeskind, ca. 55×55 cm kr. 27,00

7 Et godt ratovertræk luner om vinteren – og pynter i bilen. Imit. nappa, 70 49 10 S, sort. 70 49 15 S, rødt kr. 6,95

Bæverlam, 70 49 05 S, grå.
70 49 07 S, ozelotfarvet .. kr. 11,65

1 44 96 19 S, toilettaske i hvid silkeplastic m. blå rosenbuketter, lyseblåt foer. 29×17 cm kr. 9,00
44 96 15 S: blå, 44 96 16 S: rød, nylon toilettaske med blomstermotiv. Foret. 28×17 cm .... kr. 15,75
2 45 15 03 S, neglegarniture, 10 dele, i sort læderetui med lynlås. 8,5×17 cm ..... kr. 11,50
45 20 06 S, klædebørste med sygarniture i lynlåsetui: saks, nåle, tråd m.m. 7×7 cm .... kr. 11,85
3 Damehandske i brun, imit. ruskind med lunt flonels-foer. 76 33 27 S: str. 7, 76 33 28 S: str. 8. Pris ..... kr. 8,85

4 Herrehandske i sort imit. gedekind, foret med lammeuld. 76 13 30 S: str. 10, 76 13 31 S: str. 11, 76 13 32 S: str. 12 ... kr. 12,50
Herrehandske i imit. brunt ruskind med lammefoer. 76 20 80 S: str. 10, 76 20 81 S: str. 11, 76 20 82 S: str. 12 ..... kr. 11,85
Herrehandske med strikket overhånd og mørkebrun, imit. skind-„håndflade“. 76 20 10 S: str. 10, 76 20 11 S: str. 11, 76 20 12 S: str. 12 ..... kr. 18,50
Herrehandske i brun vinyl med strik mellem fingrene og strikmanchetter. 76 20 50 S: str. 10, 76 20 51 S: str. 11, 76 20 52 S: str.

12 ..... kr. 8,25
5 45 18 74 S: seddeltaske, svineskind, med 4 rum og kørekort-lomme. 9,5×14 cm .... kr. 13,40
45 18 52 S: Seddeltaske, 10×17 cm, i sort svineskind. 5 rum+mønt-rum med lynlås ..... kr. 18,75
45 17 12 S, rummelig herrepung i sort svineskind. 11×8 cm. Gen-nemforet ..... kr. 17,85
6 45 16 61 S: antikbrun, 45 16 62 S: rød damepung i ægte nappa. 2-delt møntrum. 9×15 cm kr. 12,65
45 16 73 S, lækker damepung i antikbrun box. 2 møntrum og 2 sed-delrum. 8,5×12 cm .... kr. 25,50

Orden i breve, regnskaber og dokumenter

1 80 30 00, MAJOR PRIVAT – let og handy kvalitetsmaskine i robust letmetalkabinet. Klar „Elite“-

skrift. Inclusive kuffert og tilbehør KUN ..... kr. 310,00
80 30 10, MAJOR 100 luxus-rejse-skrivemaskinen med tabulator, sort/rødt farvebånd og stencillindstilling. Incl. kuffert og tilbehør. Pris ..... kr. 398,00

2 40 06 50 S. Hjemmearkiv til de private papirer. Med 12 lommer. Størrelse 21×29,7 cm .. kr. 22,85

40 06 55 S. Samme udførelse, men i størrelsen 14,8×21 cm kr. 15,85

45 09 62 S, dokumentmappe i fornem kvalitet sort svineskind. Indv. skillerum, bøjle og indstillelig lås. 45×32 cm ..... kr. 84,00

1 220280, MAJOR hobbymaskine sæt – alle tiders tilbud! Den berømte MAJOR el-hobbymaskine med masser af kvalitets-tilbehør til boring, savning, slibning og

polering: Stiksav, 125 mm gummi-bagskive, 10 sorterede slibeskeiver, lammeuld-pudseskive, 3 stk. high-speed metalbor, 3 stk. savblade (træ, metal, plastic). Det

hele samlet i smart opbevaringsboks for kun ..... kr. 199,50 220230. Den kraftige dobbelt isolerede MAJOR hobbymaskine alene koster kun ..... kr. 178,00

Giv juleforberedelserne en god start – begynd i BRUGSEN! Her er god, gammeldags julestemning, og her finder De det hele samlet: Julekort og julepynt, juleduge, -lys og -servietter, nisse-dragter, mad – og gaver (til små og store, hårde og bløde pakker). Og naturligvis festligt jule-papir til at pakke det hele ind i!

BRUGSEN

Forbehold mod prisændringer.

Svend og Jeremy ved fodboldtræningen. En klokke i bolden ringer, men ellers foregår spillet normalt.

RUSTER SIG til en verden de ikke kan SE

Refsnæsskolen på vej til at blive et nordisk center for fremstilling af undervisningsmateriel til blinde.

Refsnæsskolen nær Kalundborg – eller som den også hedder: Statens Institut for Blinde og Svagtsynede – er godt i gang med at vinde internationalt ry i kraft af en bemærkelsesværdig nyskabelse: et materialelaboratorium, som vil få stigende betydning i undervisningen af blinde børn.

Alt det, normalt seende børn omgående registrerer som synsindtryk, må det syns-handicappede barn føle sig frem til. Og det er i de fleste tilfælde langt lettere sagt end gjort. Derfor har Refsnæsskolen i løbet af det sidste par år opar-

Til venstre: Henrik og Jørgen med hammer og knibtang. Derunder laves der et skib i linoleumssnit, og ved siden af er Anne-Marie i færd med et fysikforsøg.

„Ser“ med fingerspidserne

– Materialelaboratoriet arbejder således, at pædagogernes forslag går videre til „teknikerne“, som så går i gang med den egentlige forarbejdning, fortæller forstanderen. Fælles for alt det, der laves, er, at børnene skal kunne have det i hænderne, og at det i formen helst skal ligge virkeligheden så nær som muligt med mange detaljer.

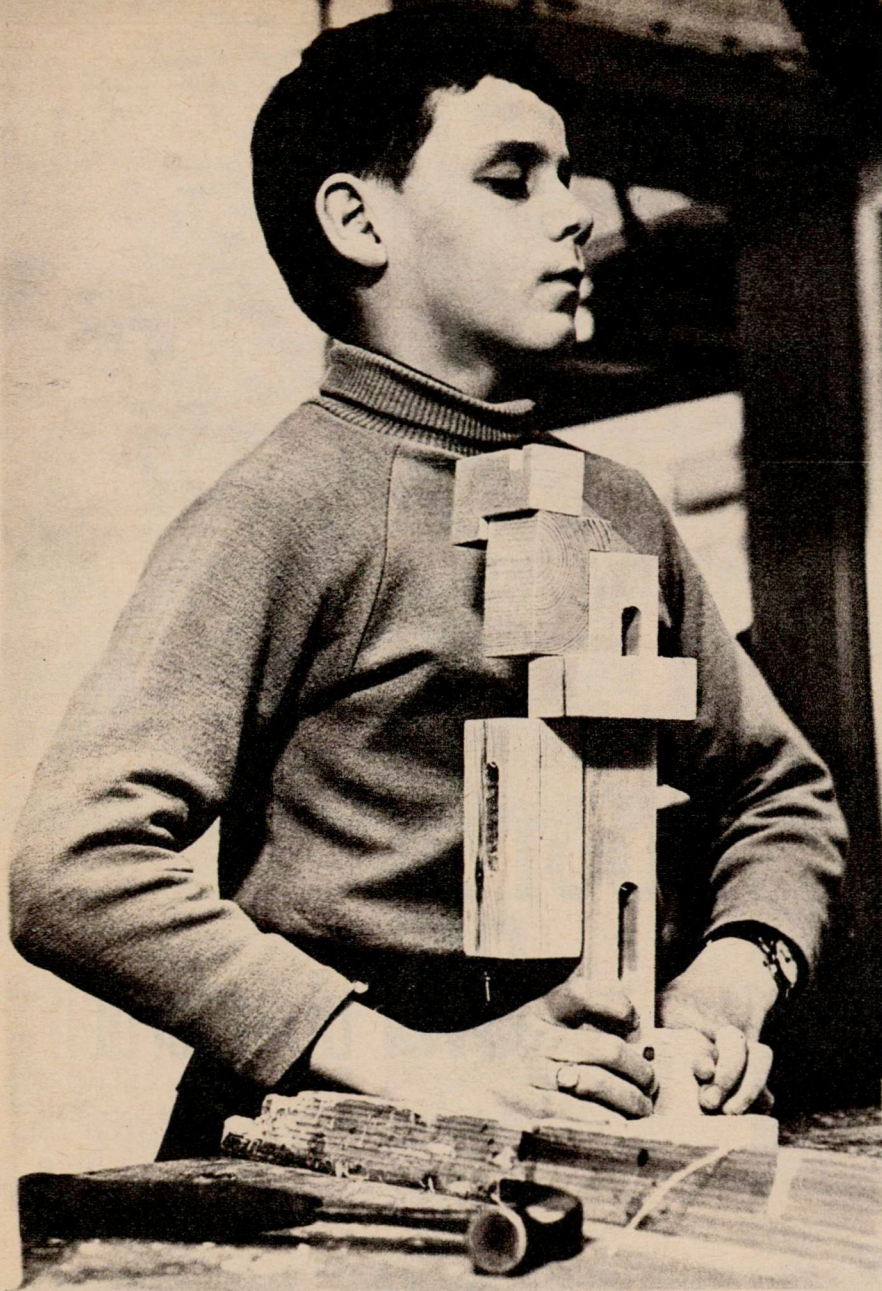
Materialelaboratoriet fremstiller eksempelvis skolens specielt indrettede fysikapparatur. Børnene vænnes til at „se med fingerspidserne“, som man siger på skolen. Når et menneskehjertes udviklede funktion ikke kan illustreres med et billede, kan den anskueliggøres i form af en grafisk matrice i svært pap – meget lig dem, som bruges ved avisfremstilling.

Disse matricer er guld værd for børnene. Ganske vist kan ord beskrive meget, så det nemt kan huskes. Men hvordan fortæller man et videbegærligt, blindt barn, som dårligt kender forskel på op og ned, sort og hvidt, stort og småt, hvorledes verden består af lande, have, byer og så videre, og at hele herligheden omslutes af sære, abstrakte længde- og breddegrader? Man presser børnene en landkortmatrice, så de ved „selvsyn“ kan kontrollere, at geografien holder stik.

Forældre og lærere over hele landet benytter sig af materialelaboratoriet på Refsnæs, som desuden allerede er ved at blive en slags nordisk center for fremstilling af materiale til blindeundervisning. Det beskæftiger nu 18, hvoraf en del er militærnægtere, der – som noget nyt – aftjener deres værnepligt på denne utraditionelle måde.

Tonefaldets betydning

Det er ikke så svært at forstå, hvorfor trætte folk ofte røber sig ved at gnide øjnene. 83 procent af menneskenes sansindtryk er nemlig af visuel karakter, mener videnskaben. Det vil sige, at vi kan takke øjnene for langt største delen af den viden, vi har om verden omkring os, og at vore muligheder for at klare tilværelsens daglige problemer mere end vi normalt tænker over det er betinget af synsevnen. Hvorledes man er nået til netop de 83 procent er

Ting, der kan bygges sammen og hamres i er sjove. Drengen, der hedder Svend, er ophavsmand til denne skulptur.

Den direkte berøring af tingene er vigtig. Her undersøger Anne-Marie en spætte.

bejdet materialelaboratoriet, Nordens eneste i sin art, så det i dag praktisk taget fremstiller alt det specielle undervisningsmateriale, skolen bruger.

– De foreløbige erfaringer med materialelaboratoriet er så opmuntrende, at denne afdeling med tiden helt naturligt vil blive udbygget, siger skolens forstander, Kurt Kristensen. Hundrevis af hjælpemidler til undervisningsbrug står til rådighed for seende børn; men det er straks vanskeligere, når det drejer sig om en forholdsvis lille gruppe blinde.

”**Friskmalet kaffe**
hver gang...

CIRKEL KAFFE

**er datomærket
top-kvalitet”**

*De får friskmalet kaffe hver gang -
både når De maler selv og når De vælger
færdigmalet kaffe i aromatæt pakning.
Cirkel kaffe - altid samme konstante
topkvalitet og fine smag!*

NYHED

Nu kan De
også få
BLÅ
Cirkel kaffe
færdigmalet i
aromatæt
dåse

10⁹⁵

½ kg netto

BLÅ
¼ kg netto

5⁴⁵

½ kg netto
kr. 10.70

HVID
¼ kg netto

4⁸⁰

½ kg netto
kr. 9.40

Nettovægt betyder kaffe for alle pengene
— for emballagen er ikke vejet med.

-og så får De endda dividende

BRUGSEN

ikke godt at vide, men tallet virker troværdigt for dem, der på nært hold kender til de blindes problemer.

Et eksempel på en situation, der overraskende for mange seende understreger synets betydning: Hvis man irettesætter et blindt barn med en brysk bemærkning, men med et lunt glimt i øjet („Hov hov, du!“), vil barnet normalt opfatte ordene mere truende, end de er ment. Tonefaldets rolle kan derfor ikke overvurderes, når man har at gøre med blinde.

En seende kan forsøge at sætte sig ind i den blindes situation ved at famle sig frem med lukkede øjne eller i et mørkt rum i nogle minutter. Men dels ved den seende jo i forvejen, hvad det er, han rører, dels er han i besiddelse af den tryghed, det giver, at man bare kan åbne øjnene, hvis man kommer i tvivl.

Savnet af denne tryghed gør den blinde vagtsom og anspændt. På Refsnæsskolen er fysisk træning derfor et vigtig

tigt led i undervisningen, og der nås ofte helt forbløffende resultater. Med voksende sikkerhed og interesse deltager børnene i gymnastik, atletik og fodbold – ja, endog dans, svømning og ridning kan de være med til.

Læsningen foregår efter det såkaldte Brailles-system, opkaldt efter blindskriftens opfinder, franskmænd *Louis Brailles*. De fleste børn, som behersker blindskriften, er i stand til at opnå næsten normal læsehastighed.

Den direkte kontakt

Adskillige blinde og svagsynede børn er i stand til at deltage i undervisningen i folkeskolen eller på et af de såkaldte specialundervisningscentre. Disse børn følges af Refsnæsskolens konsulenter, lige som de blinde børn i folkeskolen (og deres lærere) har mulighed for periodevis at opholde sig på Refsnæsskolen. Skolen har også en

småbørnsafdeling, og når børnene nærmer sig den skolemodne alder, tages der i samråd med forældrene stilling til, hvilken form for skolegang, der er den bedste i hvert tilfælde.

Refsnæsskolen er en kostskole, som udover en skolemodenhedsklasse og en beskæftigelsesklasse har otte klassetrin samt særlige specialklasser for børn med indlæringsvanskeligheder. Undervisningsplanen er tilrettelagt efter normalskolens principper, omend timestfordelingen naturligvis må indrettes efter synshandicappet.

– Vi tager meget tit ud og „ser“ på naturen. Ved at være i direkte kontakt med tingene, får børnene hurtigst og bedst skaffet sig dækning for de ord, de hører andre bruge og selv bruger, siger forstander Kurt Kristensen. Ligesådan har alle de musiske fag – formning, dramatik, dans, rytmik, musik – en fremskudt plads i undervisningen, hvis formål sådan set er dobbelt. Børnene skal nemlig bibringes gode skole-

En dejligt skør familie

nye børnebøger fra Det danske Forlag

Sikke en familie, man lærer at kende i *Inger Brattstrøms* tre børnebøger, der nylig er udkommet på Det danske Forlag. Far i familien Strøm er major, men i sin fritid ligner han en vildmand, som er iført islandsk sweater, gummistøvler og ridebukser. Mor er forfatterinde, mere hjemme ved skrivemaskinen end ved nogen af de huslige sysler. Så er der seks børn fra den etårige *Lille-Bebi* til den 17-årige *Thomasine*, den eneste rolige i hele virvaret. Dertil følger sig forskellige dyr og venner, hvor i blandt *Lennart* har førstepladsen, fordi han er mester i stangspring og *Thomasines* fortrolige.

Thomasine og smuglerne beretter om familiens oplevelser under en ferietur i skærgården. Båden er købt af far og vækker almindelig op-

mærksomhed på grund af sit særpræg. Dog er tre mand i en anden båd lidt for påtrængende, og da fader Strøm er lige ved at blive mistænkt for smugleri, må *Thomasine*, støttet af *Lennart*, redde situationen.

Thomasine på fjeldet fortæller om familiens ferie i en hytte på højfjeldet. Man går forkert i snetykningen, overnatter i en forkert hytte. Imens har der været fremmede i familiens egen hytte, her i mellem er en bankrøver, og der bliver brug for alle gode kræfter, især *Thomasines*.

Svar til søster x er en bog om de seks børns ferie alene. Mor skal nemlig have ro for at skrive en bog færdig, far skal på soldatermanøvre, og derfor ansættes en ung pige til at føre hus. Men pludselig forsvinder hun. Hvordan gå-

den løses, er bogens emne. Familien Strøm er morsom at læse om. Men man takker for, at den ikke er ens naboer.

To andre af Det danske Forlags børnebøger har historiske emner. *Hans Baumanns Gudernes bro* er bygget over virkelige begivenheder, som de udspillede sig i 1805, da kaptajnerne Lewis og Clarke drog ud for at udforske det amerikanske kontinent fra Atlanterhavet til Stillehavskysten. Med en syttenårig indianerpige som hovedperson i handlingen fortælles om de store vanskeligheder for ekspeditionen, og om det indianske folk, som et par generationer senere var fordrevet fra stepper og skove.

Den anden bog med historisk emne fortæller om ridder-tid og middelalder. Kaj Söderhjelm's *Den sorte ridder*

handler om vogterdrengen Amund, som ved Kattegatskysten vogter får og svin. Han drømmer om at blive ridder og får sit ønske opfyldt efter mange oplevelser, da dronning Blanche tager ham i sin tjeneste.

I *Siv Widerbergs Jeg* er vi midt i nutiden med dens roløse ungdoms oprør. Bogen fremtræder som den 14-årige Ullas beretning om sit miljø og sine forældre, som hun en majdag forlader. Hun flakker rundt i Sydsverige og når efter to måneder til Malmö. Under flugten har hun mødt jævnaldrende, som forstår hende, såvel som ældre mennesker, som hun væmmes ved. Hun har ransaget sig selv en lille smule og vender tilbage til hjemmet, en del klogere på mennesker og lidt mere erfaren.

kundskaber og muligheder for at færdes mellem den seende del af befolkningen samtidig med, at undervisningen må tage sigte på, at blinde har et særligt fritidsproblem. Vi skal derfor være med til at give dem så mange spændende fritidsinteresser, vi kan.

Fantasi og virkelyst

Mange udenforstående stejler ofte en lille smule, når de ser Refsnæsskolens blinde børn håndtere hammer og sav med største vellyst. Men det er givet, at der netop på dette felt findes hidtil upåagtede udfoldelsesmuligheder.

Også med hensyn til brugen af det legetøj, som med en forslidt vending kaldes „pædagogisk rigtigt“, er Refsnæsskolen delagtig. Legetøjssamlingen, der forestås af talepædagog fru Kirsten Kristensen, forstanderens hustru, bærer præg af konsekvent afstandtagen fra de smarte „børnevenlige“ salgsprodukter, som – under det falskklingende navn legetøj – intet overlader til fantasien. Legetøjet skal helst bestå af noget, der kan bygges sammen, sættes ind i hinanden og så videre.

Det rigtige øjeblik

– For os alle gælder det, at vi har en optimal indlæringsperiode, en tid, da vi er mest modtagelige for nye indtryk, siger Refsnæsskolens forstander. Særlig væsentligt er det naturligvis, at blinde børn lærer bestemte ting, når tiden er inde. Hvis vi løser denne opgave rigtigt, kan det få stor betydning for dem senere i livet. Den syns-handicappedes erhvervsvalg er ikke så begrænset mere som for bare få år siden. Mange bliver for eksempel telefonpas-sere og mørkekammerassistenter. Andre har taget en læreruddannelse, og enkelte har oven i købet kunnet afslutte en universitetsuddannelse.

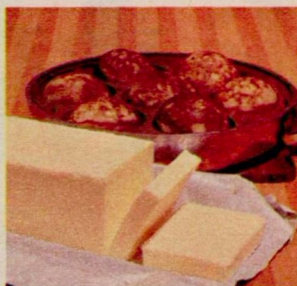
Bag alle disse præstationer ligger udover de blindes egen imponerende arbejdsindsats et masseopbud af erfaringer og en pædagogisk aktivitet langt ud over det almindelige. De indhøstede resultater af denne aktivitet har gjort Refsnæsskolens medarbejdere ivrige efter at sætte ekstra skub i tingene. Det vil der blive lejlighed til, efterhånden som et igangværende udvidelsesprojekt fuldføres.

Ole Meisner ●

Der står Tre Kroner margarine bag al god mad-

Tre Kroner margarine er som skabt til stegning og bagning - resultatet er på forhånd sikret: lækkert, gyldent og velsmagende hver gang!

Tre Kroner margarine er fin og ensartet i kvaliteten, tilpas i konsistensen, velsmagende og stegesikker (prøv selv!).

Tre Kroner margarine fra FDB, Viby - en af forbrugernes egne fabrikker!

BRUGSEN

Den fattige nørløbspige som blev

Det danske filmpublikum vil i vinter få lejlighed til at møde alle tiders største danske filmnavn, Asta Nielsen, i en ny film, tilrettelagt og optaget af hende selv – og om hende selv.

Asta Nielsen viste sig for første gang på det hvide lærred i 1910, og for de fleste nutidige biografsgængere er hun utvivlsomt ukendt eller en vag filmhistorisk skikkelse. Men for et halvt århundrede siden var die Asta's navn og kunst kendt af alverden.

I anledning af den nye film skriver en af hendes venner, forfatteren Poul Knudsen, her om den enestående løbebane i filmens og teatrets verden, Asta Nielsen nu afrunder i en alder af 87 år.

Danmarks Største Skuespillerinde

Tre billeder fra den berømte dansescene i Asta Nielsens første film, Afgrunden. Hendes medspiller er Poul Reumert. Ud fra billederne har man i dag lidt svært ved at forstå, at denne scene, da den blev optaget i 1910, betragtedes som chokerende „stærk“, men den slap som det fortælles i artiklen, kun gennem censuren, fordi censor faldt i søvn.

Hvis ikke det københavnske politis filmcensor var faldet i søvn, da han en dag i 1910 overværede forevisningen af filmen *Afgrunden*, er det højst sandsynligt, at Asta Nielsen aldrig var blevet en international filmstjerne og alle tiders største, danske navn inden for filmkunsten.

Det, han sov fra og derfor ikke fik klippet væk, var nemlig blandt andet en dansescene, som vakte større forargelse end nogen anden dans i filmens historie – og trak flere tilskuere.

Censor – en betjent fra sædeligheds-politiet – var så omsorgsfuld, at han i senere film for eksempel krævede bortklipping af scener, hvor Asta græd. Motiveringen var den, at hendes tårer (som altid var ægte) kunne gøre for stærkt indtryk på nervøse mennesker. Skilsmisser, uægte børn (senere et yndlingsmotiv i dansk film), dybe kys og andre udskejelser var naturligvis strengt forbudt.

Havde politimanden været vågen, var dansen afgjort blevet strøget. I så fald var Asta Nielsen sandsynligvis forblevet i Danmark og endt som skuespillerinde på Det kgl. teater. Kendere ville naturligvis have haft forståelsen af, at hun i denne film ved sit mimiske spil præsterede noget helt usædvanligt. Men det ville datidens biografdirektører og publikum næppe og uden den senere så berømte dans var *Afgrunden* sikkert hurtigt gået i glemme.

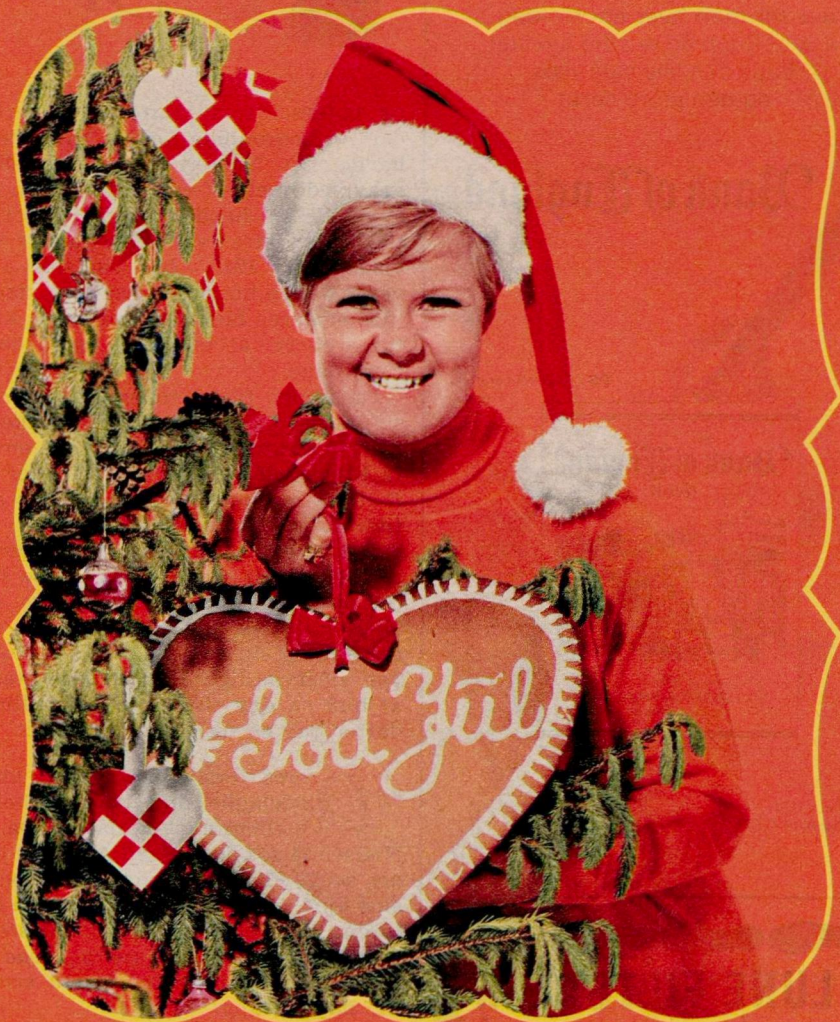
Nu derimod strømmede publikum til og stykket blev en af tidens største kassesuccesser. Filmen havde kostet 8000 kr. at fremstille, og den indbragte ca. 700.000 kr. (hvilket svarede til, hvad den danske stat dengang fik ind i cigaretafgift på et helt år).

Dansen var indstuderet af en balletinstruktør fra cirkus, der havde et udpræget kendskab til alt, hvad der kunne lokke husarerne ind. Efter manuskriptet skulle Asta Nielsen have danset sammen med filmens mandlige hovedperson, den unge Poul Reumert. Han kunne imidlertid kun danse *vals*, og det var ikke helt det, instruktøren ville have frem. Reumert blev derfor fastbundet til en pæl og henvist til at brænde af attrå – hvad han gjorde udmærket – imens Asta Nielsen dansede solo.

Hun instrueredes til en så sexet mavedans, at professionelle, arabiske danserinder i sammenligning ville have set ud, som om de opførte en menuet. Der var ikke noget spejl i atelier'et, men de tilstedeværende mandfolks udtryk var tilstrækkeligt for Asta. Da optagelsen sluttede, bad hun financieren – han var enerådende – om at se billederne. Til sin lettelse fik hun kort efter at vide, at der ikke var noget på filmen. Den var totalt underbelyst, sagde man.

Det var sin moder, Asta var bange for. Denne storartede dame stillede lige så høje krav til sine døtres moral, dyd

FORTSÆTTES ►

Daimi ved hvad hun gør- når hun bager med

— og De kan sagtens »bage« hende kunsten efter! ... Opskriften er ganske enkel: Safir mel — for Safir mel gør det lettere at bage bedre!

Safir mel - det fine, lette protein-rige bagemel, hæver så det er en fornøjelse - og gir et velbagt resultat hver gang!

Safir mel fra Vejle Dampmølle... en af forbrugernes egne fabrikker!

BRUGSEN

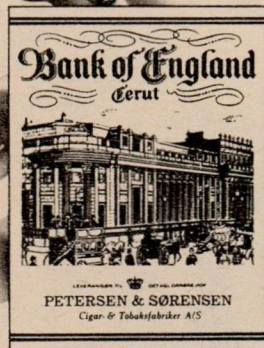
Kvalitet er altid aktuelt

det ser man hver eneste dag.
Bank of England er altid kvalitet -
både den lille cigarillos
og den store cerut

Bank of England

PS: Køb 10 cerutter
i dag!

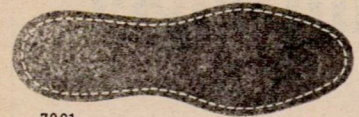
Cerut 0,81
Cigarillos 0,58 1/2

LUNE FILTSÅLER med permanent pasform!

7960

Vintersål str. 22-47, kr. 1,05 - 1,95

7961

Tæffelsål str. 22-46, kr. 2,85 - 4,50

7965

Helårs-sål str. 30-46, kr. 1,70 - 2,20

Kvalitets- filtsåler fra

Eventyret om Asta...

FORTSAT

og opførsel som „Europas svigermor“, enkedronning Louise. I mange år havde fru Nielsen håndhævet disse krav ved hjælp af en ridepisk, som var et minde om hendes mands korporals-tid. Denne straf var Asta ganske vist vokset fra i 1910 - hun var sidst i ty-verne - men hun risikerede dog stadig, hvis moderen blev forarget, en så kraf-tig øretæve, at hun ville være døv i flere dage.

Da filmen fik premiere, og det viste sig, at der var mere end tilstrækkeligt på filmstrimlen, bønfuldt Asta om at få klippet de mest sexede billeder ud. Ikke en millimeter, så længe jeg ejer filmen, lød financierens svar.

Den nybagte filmstjerne gik rundt i rædsel for, at moderen skulle se hen-des optræden, men det skete ikke. Fru Nielsen syntes, at alt hvad hendes dat-ter foretog sig med sin såkaldte kunst, var viderværdigt. Hun håbede stadig, at hun en dag skulle se sin yndlings-datter bag en disk i en flot butik.

Deres forskellige syn på kunst ødelagde dog ikke forholdet mellem mor og datter. Da fru Nielsen lå for døden, sad Asta ved hen-des seng. Pludselig åbnede den døende sine øjne og stirrede forskræmt på dat-teren: *Når jeg nu om kort tid stedes for Vorherre og bliver spurgt, hvad jeg har udrettet, hvad skal jeg så svare? Sig mig det dog!*

- Mor skal blot vise sine hænder, svarede Asta hurtigt.

- Er det nok, tror du?

- Mere end nok.

Moderen sukkede befriet og lukkede igen sine øjne. Kort efter var hun død.

Det var Asta Nielsens ældre søster Johanne, der fortalte mig om denne afsked med moderen, der er så typisk for Asta. Med sit særlige visuelle ta-lent har hun set sin gamle, udslidte mor stå for den gud, moderen så fast troede på. Det var utænkeligt, at hun skulle få mod til at fortælle om, hvad hun havde udrettet. Men hænderne ville tale for sig selv om hendes ind-sats! I en snes år havde moderen været ene om - ved utroligt slid - at oprethol-de hjemmet og forsørge to døtre og sin mand. Han var invalid efter modigt at have reddet en ung lærings liv på en byggeplads. Invaliderende havde han naturligvis ikke fået. Det fik man ikke dengang.

I dette hjem havde Asta som otte-årig sit første møde med den dramati-ske kunst. I en kasse med gammelt ragelse fandt hun en bog med titlen *Brand*. Hendes skuffelse var stor, da den viste sig slet ikke at handle om ildebrand. Men hun læste videre allige-vel. Og nu mærker hun her i Ibsens

Asta Nielsen i fire roller, der gav hende lej-lighed til at vise helt forskellige sider af sit talent. Billederne er hentet fra: *Den farlige alder*, *Hamlet*, *Ungdom og dårskab* og *Kameladamen*. Hendes fortolkning af *Hamlet*-rollen gav anledning til sprænglærde af-handlinger, som søgte at bevise, at prins Hamlet af Danmark i virkeligheden havde været en forklædt kvinde.

versdrama *Agnes* udtrykke noget af det, hun selv har følt. Hun læser igen og igen. Hun prøver at forvandle sig til Agnes. Hun er Agnes. Det er det, de fleste kalder skuespilkunst. Men det særlige ved Astas spil er, at vel kan hun replikkerne udenad, men hun si-ger dem ikke. Hun forsøger derimod ved mimik at give udtryk for de følel-ser, replikkerne rummer.

Kort efter kommer Asta (der altid var duks i sin klasse) til at gå i *Hu-sumgades fri skole* i København. Til-fældigt bliver hun engageret til *Det kgl. teater!* Syngemesteren har brug for nogle børn til et englekor i en ope-ra og Astas sanglærer anbefaler hende.

Det kgl. er paradiset. Og hun får endda to kroner pr. aften. Det er en ren velsignelse at aflevere hele beløbet derhjemme.

Tokronerne har moderen ikke noget imod. Men teatret. Hun kender ganske vist ikke det kgl., men i Jyl-land, hvor hun kom fra, hed det: *Tag vasketøjet ind, for nu kommer skue-spillerne*. Hun var netop så lykkelig over, at Johanne, den ældste datter havde fået arbejde på et lager til 4 kr. om ugen. Møde kl. 6 morgen og blive til 6 aften. Det var der en solid frem-tid i.

Men den yngste datters teaterinter-esse lod sig ikke bremse. En aften sad Asta i Dagmar-teatret, hvor hendes søster utroligt nok havde fået råd til at have et abonnement. Man opførte Ibsens *Fru Inger til Østraat*. Og da

fru Inger kastede sig ned over sin dø-
de søns bære, blev Asta klar over, at
der for hende ikke gaves noget valg:
Hun ville være skuespillerinde.

Peter Jerndorf, skuespiller ved
det kgl., var dengang ubestridt
det danske rigssprogs vejer og

måler. Asta som havde tilbragt nogle
af sine barneår i Malmø, talte en grue-
lig blanding af „skavnska“ og nørre-
brosk. Alligevel anede han straks ta-
lentet, da han blev opsøgt af dette
magre, ranglede pigebarn med de ube-
gribelige øjne. Da hun havde aflagt et
par prøver for ham, var han overbevist

om, at her var den store, den sjældne
skuespillerbegavelse.

Jerndorf tilbød at læse gratis med
hende, og da han efter et årstid ind-
stillede sin elev til det kgl.'s elevskole,
var han så overmodig, at han forsik-
rede, at teatret nu ville få en ny *Duse*.
Det svarer nogenlunde til, om en fysik-

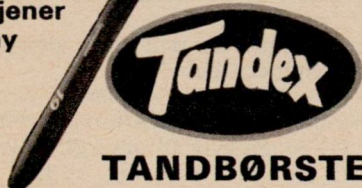

everton - det er den vi kan li'
mild og god i piben dagen lang..!

-disse tænder og alle tænder
fortjener
en ny

Tandex væbnet til tænderne...

Bay & Vissing A/S

**Ja tak
den ka' jeg li'**

10 STK 4.60

En mand er en mand

men manden i Andelsbanken
er Deres mand

han er her udelukkende for at betjene Dem

Gå ind og hils på ham en dag. De vil synes om ham
og om atmosfæren i hans bank. Han er 200 procent
Deres mand. Altid parat til at råde, hjælpe og vejlede.

Sådan bør det være
i en moderne storbank. Sådan er det i Andelsbanken!

*Eventyret om
Asta...*

FORTSAT

lærer ville påstå, at han blandt sine elever havde en ny *Einstein*.

Både i elevtiden og i de første år der-
efter formede tilværelsen sig dog tem-
melig besværligt for den nye Duse.
Hun kom til Dagmar-teatret, men fik
en lang tid ubetydelige roller.

Ligesom en anden af teatrets „bag-
tæppegubber“, *Olaf Fønns*, brugte
hun fritiden til at indstudere klassiske
roller. En dag viste hun ham den be-
rømte søvngænger-scene fra Shake-
speares tragedie *Macbeth*.

Da hun var færdig, brugte Fønns
hele sit forråd af begejstrede vendin-
ger, indtil han blev afbrudt af en spød
klynken fra værelset ved siden af. Asta
skyndte sig derind, og til hans over-
raskelse tog hun et lille barn op af
en vugge og spurgte ham med et hen-
rykt smil: *Er hun ikke vidunderlig sød?*

Hvilken forvandling, skriver Fønns
om denne episode. *Her stod hun før
som den blodbestænkede lady Macbeth.*
Og nu! Som madonna med barnet.

For Asta blev det et kunstnerisk ven-
depunkt, da hun sammen med andre
skuespillere fra Dagmar-teatret tog på
tourne i Skandinavien. I Norge blev
Thomas P. Krag (dengang udnævnt til
Norges største digter) så begejstret
– og forelsket – at han gik rundt og
forkyndte, at enhver burde gå til det
danske gæstespil, for her ville de se det,
de aldrig før havde set et genialt men-
neske: Asta Nielsen.

Pludselig fik hun engagementstilbud
fra flere teatre. Hun valgte det nyop-
byggede *Nye Teater* i København –
blandt andet fordi dets direktør havde
bebudet at ville holde et udpræget lit-
terært repertoire.

Et teknisk uheld var en stærkt
medvirkende årsag til, at Asta
Nielsens karriere ikke fik det
ventede forløb i de følgende år. Det
Nye Teater var forsynet med et tiptop
moderne overrislingsanlæg. Det skulle
naturligvis kun fungere i tilfælde af
brand, men midt under selve åbnings-
forestillingen trådte det i funktion. Og
det viste sig umuligt at stoppe regnen,
før eksperter kom til. Der forelå utvivl-
somt sabotage.

For at bøde på denne fiasko fandt
direktøren det nødvendigt skyndsomt
at gå i gang med et rigtigt „kassesty-
ke“. I stedet for et skuespil, hvor Asta
Nielsen skulle have haft hovedrollen,
opførtes nu operetten *Dollarprinses-
sen* med *Poul Reumert* og *Else Frølich*
og teatret fyldtes i månedsvis.

Asta var ikke med og græmmede
sig. Blandt dem, der forstod hendes
ærgrelse, var en ung mand, *Peter Ur-
ban Gad*. Hans mor, *Emma Gad* – en
af hovedstadens mest kendte damer –

Die Asta i tre forskellige roller: tre helt forskellige kvinder blot i kraft af udtrykket.

havde formået Det Nye Teaters direktør til at oprette en aldrig før set stilling som *sceneinspicient* til sønnen. Men så længe Dollarprinsessen gik, var der intet at inspicere.

Mens den unge Gad og Asta en dag sad og klagede i fællesskab over den forbandede, evigtvarende succes, følte hun sig pludselig kaldet til at sige, at

hun bittent fortrød, hun afslog Thomas P. Krag's tilbud om hovedrollen i et af hans filmmanuskripter.

Når Asta er en berømt i filmens historie, skyldes det højst sandsynligt disse ord. Peter Urban blev straks fyr og flamme. – *Hvis jeg nu kommer med et godt filmmanuskript, frøken Nielsen, vil De så spille den kvindelige hovedrolle?*

– Ja, hvis jeg da synes om manu-

skriptet, svarede Asta, overbevist om, at hun ikke ville synes om det.

Filmens Napoleon, som direktøren for Nordisk Film, Ole Olsen, kaldtes, var så godt som enerådig inden for dansk film. I mine film skal handlingen udspilles i de højere og højeste kredse, dekreterede han.

Asta havde lige den modsatte me-

Der går kølig røg af en god brand

313°C

10°C

En mild cerut som Silvana laves ikke af god tobak alene; der kræves også tobaksforstand og faglig kunnen.

Indlægstobakkerne skal være så små og regelmæssige, at trækket bliver let - cerutten skal udfyldes så jævnt, at branden bliver rolig og ensartet.

Så får rygningen et harmonisk forløb - med en kølig røg, der gør hvert eneste drag til en mild og behagelig nydelse med herlig smag af udsøgt Havana.

Sammenlign blot den nye Silvana med den cerut, De plejer at ryge. Det vil få Dem til at foretrække den nye Silvana i fremtiden.

NYHED

53½

ØRE

SILVANA NR.3

Mac Baren

- mix
international
drinks
with
KIJAF

- ren
eller i
long
drinks
- altid
iskold.

Pris pr. 1/1 fl. kr. 14.25

J.

Eventyret om Asta...

FORTSAT

ning. Hun havde set så megen fattigdom, at hun følte sig kaldet til at vise, hvor dødsens uretfærdigt samfundet var indrettet.

Peter Urban Gad, der selv var fra „de højere kredse“, forstod Astas indstilling, og det manuskript, han kom med – *Afgrunden* – var skrevet derefter. Alene derved blev filmen noget nyt. Og i kraft af dansen blev filmen tilmed en økonomisk succes.

Ole Olsen var dybt forarget. Ved *De hvad, frøken Nielsen*, sagde han. Jeg „sønnes“, *De skulle tage til London og begynde – privat.*

Hverken fra ham eller andre danske filmproducenter fik Asta Nielsen tilbud om nye roller. Til gengæld strømmede de ind fra Berlin og Paris. Hun valgte den tyske hovedstad for at være nærmere ved sin familie. At hun ikke foretrak Paris, er et af de få valg, hun har fortrudt.

Nogle måneder efter ankomsten til Berlin blev Asta fru Peter Urban Gad. Og blev således eneste svigerdatter i admiralhjemmet. Her kom kongen, medlemmer af det kongelige hus, høje embedsmænd og samtidig kunstnere. skuespillere, pressefolk, forfattere.

Emma Gad holdt – vist nok som den sidste i vort land – litterær salon. Der herskede i hjemmet en selskabelighed, så kokkepigen kunne notere, at der aldrig havde været en dag i sæsonen, hvor der ikke var gæster enten til lunch eller middag eller begge måltider.

Asta og svigermoderen blev perlevenner. Hun beundrede Asta, og det var gensidigt. Asta var også fuldstændig enig med Emma Gad i de fire absolutter, der indledte hendes bog *Takt og Tone*: Vær ikke snobbet. Vær ikke vigtig. Vær ikke underdanig. Vær ikke fordringsfuld mod andre end dig selv. Når Asta senere på sin berømmelses tinde altid af sine medspillende blev hyldet for sin legendariske beskedenhed, hjælpsomhed og venlighed, er det ikke udelukket, at svigermor har sin andel heri.

Alle kender Astas skønhed. Hun er en fuld-blodsrose, en mosrose. Alle kender hendes udtryksfulde øjne, hendes spændstighed, det verdensry, hun nyder. Tog jeg morgenrødens vinger på og drog til det yderste hav, også der ville

Asta Nielsen (med hatten) i *Den lille engel*. En scene som denne betragtedes af mange som uanstændighedens toppunkt – i 1912.

jeg møde hendes navn. Sådan skriver selveste Georg Brandes i et forord til en bog om Asta. Mange andre af filmkunstens og skuespilkunstens største kendere udtrykte sig lige så begejstret.

– Hvordan var det at blive berømt? spurgte jeg en gang Asta.

– Et lille helvede, siger jeg dig. Succes er dejligt. For det er dejligt at få sit arbejde anerkendt. Men berømmelse! Hvad er det, andet end at man bliver dyrket af en mængde mennesker, som man jo slet ikke kender. I mit tilfælde førte det med sig, at jeg ikke kunne gå på gaden, i butikker, teatre, biografer, alle de steder, jeg elskede at komme, uden at folk strømmede til. Det er ikke overdrevent, at jeg havde en følelse som et jaget dyr, der bliver drevet frem for jægerens gevær. Jeg er overbevist om, at jeg i flere tilfælde var blevet trampet ned eller havde fået klæderne flået af, om ikke politiet var kommet til...

– Det var forsidestof, da en spanier tømte sin revolver mod filmslørredet, da du var midt i en kærlighedsscene.

– Ja, og det var jo en historie, man kunne få noget ud af. Den arme spanier tålte ikke at se mig i en andens arme. Jeg har nu en mistanke om, at det var biografejereren, der havde arrangeret den fikse reklame. Det hed sig også, at spanieren havde begået selvmord. Sådan en film måtte man da ind og se.

Nye Snevit-brugere kan begynde her

(i det små
-og uden lotteri)

lille pakke

kæmpepose

Nogle har brug for meget - andre kun for lidt. Derfor fås
Snevit med enzymer nu også i pakker!

Buko-bid ved juletid

— ja, det er BUKO, enten det så er med rejer, hummer, champignons, skinke eller den pikante BUKO GRØN ALPE. (Prøv den på pumpernickel, — ah!) Ved et festbord gør det altid lykke at lade den farveglade æske med 12 lækre, blandede BUKO-BIDDER gå rundt. BUKO fås også i de økonomiske plastbægre — praktiske i køkkenet og præsentable på dagligbordet.

**Ta' BUKO
til bords...**

*Eventyret om
Asta...*

FORTSAT

— Hvordan var det for en fattig pige at blive millionøse?

— Jeg kan forsikre dig, at det at have penge venner man sig utroligt hurtigt til. Når Chaplin som mange-millionær bukker sig ned og samler et „skod“ op, kan det kun skyldes, at han er blevet rig fra den ene dag til den anden. Hos mig gik det da lidt langsommere. Om det skyldes fornuft eller min tidligere fattigdom, ved jeg ikke, men jeg har aldrig brudt mig om at have biler, pelse, juveler — alt det, man nu med et pudsigt ord kalder statussymboler. Det var vel mere rigtigt at kalde forkærlighed for den slags et udslag af forfængelighed.

— Og hvordan var det så at blive af med hele den opsparede kapital ved inflationen efter den første verdenskrig?

— Det gjorde ikke videre indtryk. Jeg havde følelsen af, at jeg nok skulle kunne forsørge mig ved mit arbejde. Men det var jo forfærdeligt for pensionister og lignende, da man pludselig skulle bruge tusinde millioner for at kunne skaffe sig en eneste af de nye rentemark. Derimod var det storartet for industrien, sagde man, og for de store godsejere og junkere. De kunne betale gælden i slottene og gårdene med en snes æg eller så.

Trods svindel, børssjoberi og armød uden lige var Berlin i disse år alligevel Europas førende kunstby. — Det var fuldkommen utroligt, siger Asta, et mirakel. Folk savnede det nødvendige i de første år efter den første verdenskrig. Klæder, mad, brændsel. Det er beskrevet så ofte, at ingen gider høre på det længere, ligesom man heller ikke gider høre om den sidste krig, bombeangrebene og kz-lejrenes rædsler. Men ét syntes berlinerne nødvendigt. De måtte opleve kunst...

I denne periode filmede Asta Nielsen bl. a. Dostojevskis roman *Idioten*. Hendes arbejde bragte hende i forbindelse med en række af Ruslands førende kunstnere, *Sjaljapin*, *Pavlova*, *Karsavina* og den berømte filminstruktør *Eisenstein*.

— Undertiden synes jeg, at Eisenstein og hans kollega *Pudovkin* gjorde saksen og klipningen til det allervigtigste ved film. Saksen har bestemt stor betydning. Men i det, jeg kalder skuespilfilm — hvor det drejer sig om skuespilkunst — der kan sådanne klip i filmen være fuldkommen ødelæggende. Sandt at sige er det nu heller ikke alt for mange filmfolk, der bryder sig om virkelig skuespilkunst. De er langt mere interesseret i mekanik, effekter og abekattestreger.

Asta Nielsen blev selv filmproducent i årene efter 1. verdenskrig. Men midt i tyverne kom en tid, hvor den almægtige dollar dominerede den tyske filmproduktion og de tyske biografer. Markedet blev oversvømmet med amerikanske film, ikke fremragende, men billige. Og samtidig købte amerikanerne aktier op, bl. a. i *Ufa*, den store tyske filmkoncern, som var startet af Ole Olsen.

Asta Nielsens produktionsselskab var pengemændene en torn i øjet. Bl. a. fordi hendes film blev brugt som et sammenligningsgrundlag af kritikere – med det resultat, at de andre selskabers produktion ofte blev kritiseret, fordi de ikke holdt samme kunstneriske standard som hendes. Det var højst irriterende for de andre, og så kommanderede pengemændene biografierne til at boycotte Asta Nielsens film, hvis hun ikke lavede dem, som de ønskede. Penge taler jo deres eget sprog, som selv den „sture Dänin“ måtte kunne forstå, mente de. Asta svarede med at lukke sin produktion og holde op med at filme. Det havde ingen ventet.

Men jeg var sjæleglad, siger hun selv. For nu kunne jeg vende tilbage til det, der var min virkelige trang: at spille på et teater. Jeg havde heldigvis så mange penge, at jeg ikke behøvede at spekulere over det problem.

Reinhardt – af sine beundrere kaldt den største teatermand i Europa og USA – havde forlængst tilbudt mig et gæstespil på Deutsches Teater. Jeg afslog. For var der noget, jeg havde lært af Jerndorf, så var det respekt for sproget. Og jeg syntes ikke, mit tyske var godt nok. Jeg foretrak at glide fra stumfilm over til pantomime. Herfra gjorde jeg springet til skuespil – og fik samme succes som på film og i pantomime. For jeg skal sige dig, at har lykkestjernen først tændt sit lys over en, har man held med alt.

– Ja, når man har slidt i det som du...

– Det er ikke et slid at arbejde med det, man elsker. – Jo, det kunne være slid med film, for der er jo det djævelske med de mange afbrydelser i skuespillerens følelsesstrøm. Man giver sig hen i spillet, og så – så må det tages om. Rent forbandet er det også, at film indspilles efter dekorationerne. Det hænder endda, man tager sidste scene før nogen anden. Og det er sågu svært, når man derefter skal tage f. eks. den første eller overhovedet nogen anden scene.

På teatret spiller man scene efter scene i den rigtige, logiske orden. Følelsesstrømmen bliver ikke afbrudt, for man føler også i kulissen, selv om man ikke optræder. Og så er der jo publikum. Mon publikum rigtig ved, hvad de giver skuespillerne? Der går en

usynlig udstråling fra skuespillerens person til publikum og fra dem tilbage. Det er, for at sige det med dyre ord, som om man tilsammen skaber en ny sjæl og ophæver den ensomhedsfølelse, vi vel alle af og til lider under, og som er menneskets smertelige lod...

Politik begyndte Asta først at interessere sig for, da nazisterne kom til magten – og mest på grund af sine jødiske venner.

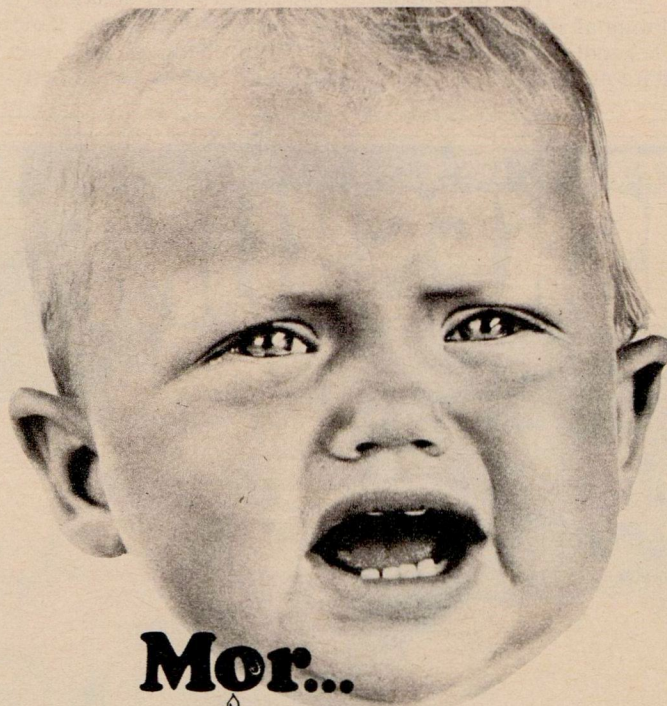
En dag fik hun brev fra Goebbels – den nazistiske propagandaminister, under hvem også film sorterede. Han tilbød „verdens største filmskuespiller-

inde“ egen produktion, ubegrænset kapital og frie hænder.

Hun afslog. Så blev hun indbudt til Rigs-kancelliet – til Hitler selv. Det kunne hun ikke stå for. Skuespilleren må studere mennesker for at bruge dem i sin kunst, og hvad man end sagde om denne tapetserer, så skulle han i sine taler udstråle en ubegribelig magt.

Asta Nielsen fik Hitler til bords, og han talte uafbrudt som til en forsamling. Så standsede han og så hende dybt i øjnene. Med det blik, som man sagde, at generaler skælvede for, og som man påstod, at kvinder ikke kunne stå for. Så sagde han – og det skulle tydeligt

5

**Mor...
mor...
Natusan... nu!**

– en tør ble og børnepudder er ikke nok! Selv nødvendige, hyppige bleskift og vask slider på den tynde hud. Fugt i hudfolderne og den våde ble kan virke ætsende. Derfor er det ikke nok at bruge en tilfældig creme, salve eller talcum: De skal vælge specielle barnepræparater, og De kan ikke sørge bedre for Deres barns hud-, hår- og halepleje end ved at bruge NATUSAN: den sikreste beskyttelse af barnets hud (og Deres nattesøvn...!) – barneserien fra medicinfabrikken A/S Alfred Benzon – kendt for kvalitetsprodukter gennem 125 år.

NATUSAN salve i 2 krukkestørrelser samt i tube. NATUSAN hånd- og hud lotion. NATUSAN barnesæbe. NATUSAN børnepudder. NYHED: NATUSAN shampoo fri for skadelig sulfo svier ikke i øjnene! NATUSAN barneserie fremstilles af medicinfabrikken A/S Alfred Benzon – kendt for kvalitetsprodukter gennem 125 år.

Eventyret om Asta...

FORTSAT

nok være en stor kompliment: *Ved De, gnädige frau. Jeg kan tale tusinder af ord, uden at nogen forstår mig. Men en eneste gestus eller bevægelse af Dem bliver forstået af alverden.*

Asta smilede, da hun hørte Hitlers kompliment. Hun tænkte på de frie hænder, man havde tilbudt hende. Og slog op med hånden, let karrikerende den hellige nazihilsen. *Mener De ikke denne gestus?*

Føreren blev forstemt. Endnu mere, da hans gæst derefter talte om jødernes indsats for tysk kultur, videnskab, kunst, teater og film. Hun manglede ikke navne. Mange af dem var hendes venner eller bekendte. Derefter mælede føreren ikke et ord.

Da Asta Nielsen forlod Rigskanselliet, var hun glad for at have truffet Hitler. For nu vidste hun bestemt, hun ville bosætte sig i Danmark, en tanke hun længe havde beskæftiget sig med. Hitler havde indgydt hende rædsel.

Det blev en dyr hjemrejse. Hun måtte efterlade tre fjerdedele af sin formue.

Den røde løber var ikke rullet ud, da hun ankom til København. Det var hun glad for, og helt lykkelig var hun for nu at kunne færdes så godt som ukendt. Det var jo adskillige år siden, man havde set hendes film, og hun havde aldrig spillet på danske teatre. På døren til sin lejlighed satte hun skiltet *A. Nielsen*. Selv husbeboerne anede ikke, at det var *Die Asta*, der var flyttet ind.

Derimod var der adskillige flygtninge fra Nazi-Tyskland som kendte hende. Asta hjalp dem, så godt hun kunne – adskillige ved at sende dem til Paris.

Blandt de forbindelser dernede, hun kunne henvise dem til, var de to mænd, hun havde været gift med efter at være skilt fra Urban Gad. Den ene var svensk marineløjtnant, da han traf Asta og i hans bejlend indgik en veritabel bortførelse af hende på hans rige faders lystyacht. Den anden var en emigreret russisk skuespiller, *Grigori*, som Asta mødte og arbejdede sammen med i årene efter den første verdenskrig.

Han sang og spillede så besnærende, at Asta påstod, han slap ud af Rusland ved at spille, så grænsevagterne nydelsesfuldt lukkede øjnene.

Men her har man et eksempel på, hvordan et ægteskab kan forgiftes ved gentagelsens forbandelse. Som årene gik – det var i øvrigt ikke alt for mange – kunne jeg efterhånden ikke udholde at høre Grigori synge og spille. Alligevel var vi måske aldrig blevet skilt, hvis han ikke havde lidt af en fuldkommen patologisk skinsyge. Men

VEGETABILSK

PISKESKUM -lækkert tema med mange variationer

Is-drink

Ferskner

Citronfromage

Æblekage

Lagkage

VEGETABILSK

1. altid parat

Piskeskum tilberedes hurtigt og nemt. Bland med mælk eller skummet mælk, pisk nogle minutter og det er færdigt...

2. bli'r aldrig surt

Er der færdigblandet Piskeskum tilovers, skal det bare stilles køligt – så holder det sig herligt og stift-pisket i flere dage.

3. er kaloriefattigt

Piskeskum er lækkert, fyldigt, velsmagende og kaloriefattigt. Kan derfor nydes med god samvittighed af alle kalorietællere.

4. er prisbilligt

Det er altid overkommeligt at ha' Piskeskum i huset. Den fornuftige pris tillader brug lige så tit, man har lyst.

ENGELSK
TØR
ERMOL

Hvad en travl husmoder har brug for i den søde juletid

Praktisk to-i-én svamp som gør den daglige opvask og rengøring hurtigere og nemmere

Den grønne side med masser af indbygget renskraft. Får lynhurtig bugt med besværligt og »fastgroet« snavs.

Blød gul svamp med stor sugsevne til opvask og eftertørring.

Kan bruges våd eller tør. Med vand, sæbe eller sulfo. Nem at skylle ren igen.

Renser effektivt og hurtigt, og rustner naturligvis ikke.

Tilpas i størrelsen. Behagelig at holde på. Nem at bruge.

Utrolig stærk laminat-limning giver lang levetid.

hurtig rens

(hvor bagsiden er en ekstra fordel)

Julekager - leverpostej - flæskesteg og andesteg. Ja, ovnen er rigtig i brug, når julen skal fejres. Men hvis ikke alt skal smage af hinanden, må ovnen gøres ren ind imellem. Og det gøres både hurtigst og bedst med HURTIG RENS. Brug den grønne side med masser af indbygget renskraft til alt det, som er dryppet ned og brændt fast. Så er det væk på rekordtid - uden man skal bruge knofedt. Tør efter med den gule svampe-side.

Gryder, pander, bageplader og grillriste bruges i denne tid mere end nogensinde. Også her er HURTIG RENS en stor hjælp. Brug den bløde, gule svamp til alm. opvask - vend svampen om og brug den grønne side til det, som er brændt fast. Den gule svamp er også god til eftertørring, fordi den har så stor sugsevne. Og så drypper den ikke, mens man arbejder. Det er da snildt - ikke sandt. Og De kan tro HURTIG RENS er effektiv.

da han engang på et hotel, hvor vi boede i hver sit værelse og min dør var låset, ganske simpelt med sine kæmpekrafter rev muren ned mellem os – så syntes jeg, samlivet blev lidt besværligt. Der blev jo stor skandale, og jeg har vist arvet det efter min mor, at jeg afskyr skandale.

Det var Asta Nielsen en skuffelse, at hun efter hjemkomsten til Danmark, ikke fik den biografbevilling, hun søgte. Ellers nød hun tilværelsen sammen med sin elskede datter, svigersønnen og nogle gode venner. Men den evigt arbejdende va-

skekones datter kunne ikke undvære arbejde. Hun modellerede, malede og lavede kludeklip. Ikke kunst, men kunsthåndværk, kaldte hun det. Da *Johs. V. Jensen* opfordrede hende til at skrive sine memoirer, gik hun i gang med det, og selv om hun stadig forsikrede, at hun ikke kunne skrive, er disse memoirer blevet kaldt lige så værdifulde som *Johanne Louise Heibergs*.

En tale af den førende tyske teaterkritiker *Julius Bab* i 1950 bragte påny Astas navn frem. Hun var den største skuespillerbegavelse, han nogen sinde havde set på scenen. Det er ubegribeligt, man aldrig ser hende mere.

Foredraget bevirkede en strøm af tilbud fra impressarier og teaterdirektører. Man appellerede også til hendes kunstnersind. Teatrets unge burde have lejlighed til at lære af hende.

– *Nå, ja, gamle cirkusheste kan jo altid løfte benene*, mente Asta og bestemte sig for et gæstespil, hvor hun ville spille min tragikomedie om *Katarina den store*. Alt var i orden. En månedstid i forvejen kom hun ned til *Seefeld* i Østrig, hvor jeg da boede. En aften, hvor vi havde været sammen i en biograf i *Innsbruck* entrede hun en sporvogns forperron, uden at vide, det var forbudt. Konduktøren skubbede brutalt til hende, så hun styrtede baglæns ned og blev alvorligt kvæstet. Alle kontrakter måtte annulleres.

Hun bar pinslerne med den tålmod, hun havde set sin far bære sine. Men så hændte der hende en så stor sorg, at den slog hende helt ud. Hendes svigersøn døde og kort efter datteren.

En lille verden er for mig styrtet sammen og blevet til en håndfuld aske. Jeg fatter aldrig, jeg skulle miste Jesta. Hver dag føles af mig som en forbandelse. Når jeg tager ud og er sammen med mennesker – for det skal jo hjælpe på ens sorg – sidder jeg helt uforstående, når nogen ler, og må hele tiden kæmpe mod gråden, skriver hun.

Det var blandt andet for ved arbejde at komme væk fra sin sorg, at Asta Nielsen tog mod et tilbud om, at der blev indspillet en slags „portrætfilm“ af hende. Men det bliver ikke den, det danske publikum får at se.

– Den var desværre sådan, at jeg benyttede mig af min ret til at forhindre udsendelsen, forklarer Asta Nielsen. Man siger, papiret er tålmodigt. Det er filmstrimlen også. Men er man en smule kunstner, må man jo vide at skelne mellem væsentligt og uvæsentligt.

Malere, billedhuggere, komponister og digtere kan skeje ud, så galt de vil. Og jeg har slet ikke noget mod alle de sjove ting, som moderne kunstnere finder på. Men skuespilleren kan blot ikke følge med. Vi skuespillere er – eller bør være – uafhængige af mode-retninger. Det gælder for os at forvandle os til levende mennesker. De er naturligvis højst forskellige, men stadig mennesker. Alle lider vi af brændende nysgerrighed for at vide, hvordan mennesker er.

– Hvad ville du selv svare, hvis Vorherre spurgte, hvad du har udrettet?

– Jeg ville skam ikke svare noget. Jeg ville spørge! Hvorfor har du skabt en så vidunderlig verden med blomster, dyr og børn? Og hvorfor skal den være så umenneskelig? Tænker du aldrig på børnene. Skal også disse nye kuld have det så skrækeligt med dik-tatorer, mordere og krige, som vi har haft, kære lille Vorherre?

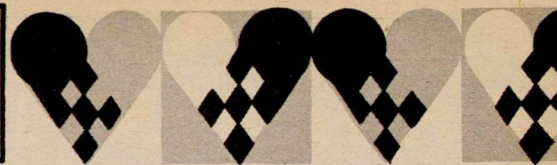
POUL KNUDSEN ●

glæd Dem med en snaps i weekend'en

En snaps hører med til et veldækket frokostbord!
Der er snaps for enhver smag - f. eks.:
den gyldne Export...
den berømte "rød Aalborg"...
den milde Jubilæums-Akvavit - eller
den festlige Aalborg Porse Snaps...

Hvad ønsker du dig?

Året rundt ved man det, men når jul eller fødselsdag nærmer sig, er ønskerne borte med blæsten. Man ender med – oh så pædagogisk og så trist – at svare: *Noget, du selv har lavet...*

Tag nu en tur i brugsen eller i brugsens magasiner med jul i tankerne. Her er masser af ønsker og gaveideer at hente og give videre til store og små, og til de penge, der kan ofres på gaverne.

Rare, billige ting

Det allerbilligste, jeg fandt på min brugstur, var en pakke tændstikker med cirkelkaffepige-motivet. Ti æsker for 96 øre. Der kan laves meget sjov med dem. De kan klistres sammen to eller fire med en brevsplitt i hver „skuffe“, så den kan trækkes ud. De kan også dekoreres med sjove papirklip.

Næstbilligst var en ny Mette-måleske. Den hedder „4-i-én-måleske“ og koster 1,85. To trekantede mål sidder for hver ende af en lang stang. Det største afmåler en spiseske og en teske. Det mindste 1/2 teske og 1/4 teske. Målene er baseret på husholdningsrådets måleenheder. En måleske er uundværlig i køkkenet, fordi mange opskrifter benytter mål i stedet for vægt.

En anden uundværlig ting i køkkenet er en ganske almindelig saks til alle de poser og kartoner, der skal klippes op. Køb også en lang, tynd metalkæde (fås ikke i brugsen), så saksen kan lækkes ude i køkkenet. Brugsen har blandt andet to Solingen sakse, en 15 cm lang til 6,40 (44 87 01 S) og en saks til mere alsidigt brug til 14,85. Den kan klippe emballage op, men kan også bruges til fisk og fjerkræ (43 32 52 S).

Nøddeknækkere er der altid mangel på og derfor en gave, der modtages med glæde. En forkromet nøddeknækker med palisandertræsgreb koster 5,50, og en mere almindelig 3,65. Man kan gøre lidt mere ud af en sådan gave ved at lægge en eller flere poser med brugsens gode nødder i pakken. Der er paranødder til 2,28 for 200 gram, hasselnødder til 2,95 for 200 gram, valnødder til 3,69 for 200 gram. Nødderne er pakket i klare polyposer, som helt klart afslører den fine kvalitet.

Hold øje med temperaturen

Her er alt for varmt; eller: Sikken kulde, I holder jer! Slige påstande kan bekræftes eller afkræftes af det nydeligt forarbejdede teaktræs-termometer til 5,15. Prisen er lav, men temperaturen vises med en nøjagtighed af plus-minus en halv grad.

Det er også rart at vide, hvor koldt eller varmt, det er udenfor, og hvad døgnets laveste temperatur var. Det klarer minimums-termometret, som anbringes uden for vinduet.

Vi rejser meget

Stikordet rejse udløser masser af gaveideer fra kufferter til skohorn. Det sidste bringer den praktiske Dinarmappe i erindring. Den rummer fire børster og to tuber skocrem med plads til mere endnu. Mappen kan hænges opslået på væggen og slås sammen, når den skal med på rejse. God gaveidé til ti kroner (08 10 57).

Toilettasker kan ingen undvære på rejse. Mænd vil have dem med lynlås, og brugsen har en rummelig, diskret ternet toilettaske (27×17 cm) til 8,80. Kvinder kan heldigvis lide at boltre sig i farver og mønstre, og Forbruger Nyt fandt toilettasker med metalbøjle og af stof med et broget, småblomstret mønster på knaldsort bund, foret med kraprød plast. Den store taske (25×18 cm) koster 12 kr., den lille (16×10 cm) 6,95.

Og hvad med en indkøbsvogn, når vi skal „rejse ud på indkøbstur“ og selv slæbe hjem, hvad før blev sendt? Brugsen har en til 42,50 med forkromet rørstel, store gummi hjul og rummelig taske.

Til turen ned i det hjemlige badekar er „sæbe i tov“ en sød og praktisk idé. Bahns sæbeklods hænger i et tykt, hvidsnoet bomuldstov, vejer 250 g og dufter godt af rose, citron eller nellike, prisen er 5,95.

Hvad ønsker du dig?

Alle ryger pibe

Pibe er mode blandt unge, voksne og ældre af begge køn. Det er en god mode, for det er den billigste form for rygning og i følge de sagkyndige også den sundeste. Brugsen har et stort udvalg i piber, både billige og dyrere. Der er masser af pibesnobberi til. De kendte mærker er meget dyre, men det er mere det specielt udsøgte træ og dets særlige behandling, der gør dem dyre, end selve konstruktionen. God tobak smager lige så godt i mindre dyre piber som i de kostbare. Men de meget billige piber holder sjældent ret længe. Det gør derimod piben til en fornuftig pris på omkring 25-30 kroner. Brugsen har *engelske* piber til 26 kr. i tre modeller. De er af *bruyererod*, som er det foretrukne materiale til piber. Bruyere er roden af en lyngart, som blandt andet vokser i middelhavsegnene. Når roden er tilstrækkelig gammel, er den stor og hård nok til at kunne anvendes til pibehoveder.

Tobak til piben har brugsen masser af. *Royal Brigade* i den festlige pakning er en mild mixture iblandet cavendish, som er en specielt behandlet virginia. Det er en fortræffelig tobak, som ikke mindst de unge sætter stor pris på. *Lancaster* er en Tennessee burley blanding med virginia fra Old Belt og South Carolina distrikterne. Det er en drøj og mættende tobak og med en velafrundet aroma.

Til hjemmet

er der også meget at hente i brugsen. Forbruger-Nyt så nogle nye *rustfrie soveskåle*, som udmærker sig ved deres gode form og anvendelighed. Til smørsovs fås en lille bådformet kokotte i rustfrit stål med palisanderskaft. Kokottens kant er afrundet udefter, så den ikke drypper. Underskål er ikke nødvendig. (44 68 06).

Til andre sover glæder man sig over en ny model i en dejlig, gedigen kvalitet. Her er kanten indadbuget, så sovsen ikke skulper over, og dryp fra sovseskeen hindres. Dens enkle form er helt tidløs, og den er nem at gøre ren. Skålen rummer 0,3 liter, koster 14 kr. (44 71 80 S).

Ejer hjemmet en *personvægt*? Hvis nej, så er det da en fin gave. Kig i brugsen på *Gunda-vægtene*. De findes i to udgaver. Den ene er meget elegant med blød måtte og fin forkromning og koster 49,85 (29 20 65). Den anden er mere skrabet og koster 27,85 (29 20 80/81). Mekanikken i vægtene er den samme, deres nøjagtighed er lige god, men forarbejdningen er mere lækker i luksusudgaven. Begge *Gunda-vægte* er forsynet med svensk varedeklarationsnævns *Varefakta*. Her har vi et eksempel på, hvilken stor hjælp det er for såvel køber som sælger, at varen har deklarerede oplysninger. Af disse ses, hvad der betinger prisdifferensen, og på det grundlag er det nemt at afgøre, om man ønsker den dyre eller billige. I øvrigt er begge vægte meget billige i forhold til udstyr og kvalitet, takket være de nordiske brugsforeningers store fællesindkøb.

Vor dyreste idé

er ikke så dyr endda, for den ligger mellem 115 og 135 kr., og det er en ting, *hele* familien har stor glæde af, nemlig en *Prismekikkert*. Den kan bruges ved dag og nat, på vand og i land, i hus og i have, på jagt og på mere fredelige udflugter.

Brugsen har blandt andet en fortrinlig prismekikkert til 123 kr. Den forstørrer syv gange, hvilket anses for det bedste til normalt brug. Kikkerten ligger i et solidt læderetui, remme til etui og kikkert, pudseklude og linsebeskyttere følger med.

Har man have eller altan, kan fuglelivet og fuglene studeres ganske anderledes differentieret, hvis man har en kikkert. Det er morsomt at iagttage deres forskelligartethed. Kikkerten bringer tingene på nært hold, og ikke mindst for den, der ikke kan storme rundt efter naturoplevelser, er en god kikkert en herlig adspredelse.

Tal i parentes f. eks. (29 20 65) er varens nummer i FDB's varefortegnelse. Hvis brugsen ikke har varen, hjælper det uddeleren, hvis De ved bestillingen også angiver det ordrenummer, der her er nævnt for varen.

En gave, der varmer!

UNDERBERG

- den gør så godt...

Ved De hvad en luksuskasse er?

Det er en kasse Manne!

Cigarkenderens yndlingscerut. Skal det være
særlig flot, kan det også være en kasse Manne Corona,
eller en kasse lille Lille Aroma,
eller OK til dem
der foretrækker en mindre cerut,
eller ryger cigarillos.

Manne (98 mm lang) 50 stk. kr. 40,50 - 25 stk. kr. 20,25

Manne Corona (127 mm lang) 50 stk. kr. 75,00 - 25 stk. kr. 37,50 - 10 stk. kr. 15,00

Lille Aroma (88 mm lang) 50 stk. kr. 29,25 - 25 stk. kr. 14,63

OK (77 mm lang) 50 stk. kr. 23,00 - 25 stk. kr. 11,50

ANNO 1778

Forloren skildpadde • Høns i
asparges og champignons •
Chokolademousse

Sept. 14 1881

obs!

5 65

for 10 stk.!

4 50

for 10 stk.!

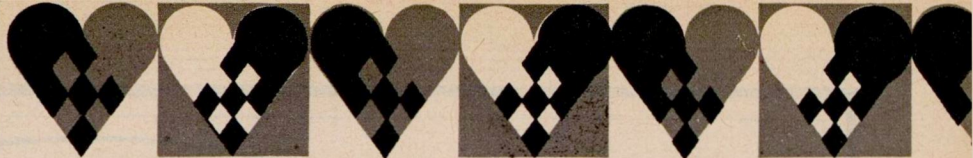

Ja, så billigt kan det gøres — selv i dag! Kæmpesalg og moderne fremstillingsteknik hjælper os til at holde prisen under det »normale« for to så gode cerutter. Smag dem!

TRUMF — lang, elegant og mild,
5 stk. kr. 2,85, 10 stk. kr. 5,65 og
50 stk. kr. 28,25.

PARTNER — buttet, mild cerut,
10 stk. kr. 4,50 og 50 stk. kr. 22,50

Gammeldags mad

Opskrifter på *forloren skildpadde* jager yngre husmødre langt væk. Alene ordet kalvehoved er nok, og de mange slags fars, der skal røres. Men fat mod og forsøg alligevel, for også den gode, gamle skildpadde er moderniseret, og kalvehovedet er veget for kalveskank, som de fleste synes meget bedre om, og farsbollerne ligger færdige i dåser eller Danefrost. Kun frikadellefarsen bliver bedst, når den røres derhjemme. Skildpadde er ligesom *høns i asparges og champignon* en dejlig ret netop til jul og nytår, når familie og venner samles. Begge retter kan delvis forberedes, og sidste hånd lægges på dem lige før værtinden klæder sig om. Husk en flaske sherry eller madeira på bordet til den forlorte skildpadde til dem, der godt kan lide meget vin i retten.

Chocolademousse er en meget nem og en meget fin dessert, som bedst serveres i portionsglas, kopper eller små skåle. Her er den i kopper fra Den kgl. Porcelainsfabrik, sandsynligvis fra tiden omkring 1820-30.

Forloren skildpadde (Ca. 8 personer)

1 kalveskank. 1 kalvetunge. Vand. Salt. 2 gulerødder. $\frac{1}{2}$ selleri. 1 porre. 1 løg. 25 g margarine. $\frac{1}{2}$ kg ds. fiskeboller. $\frac{1}{2}$ kg ds. kødboller. Små frikadeller af $\frac{1}{4}$ kg kødfars. Sauce af: 75 g margarine. 100 g hvedemel. $\frac{1}{2}$ liter siet suppe. Kulør. $\frac{3}{4}$ tsk. paprika. Ca. 1 spsk. salt. Peber. Karry. Ca. 1 dl. sherry.

Kalveskank og tunge koges møre i vandet, afkøles og skæres i terninger. De rengjorte urter skæres i terninger, brunes i margarinen, koger ca. $\frac{1}{2}$ time i kalvesuppen. Sauce tilberedes som brun afgang, smages til med krydderierne. Kød, tunge, frikadeller og boller varmes forsigtigt heri. Retten smages til med sherry. Pyntes ved anretningen med kvarte „smilende“ æg og serveres med butterdejssnitter bagt af Danefrost butterdej.

Høns i asparges og champignons (Ca. 8 personer)

2 Danefrost poularder eller høns. Vand. Salt. $\frac{1}{2}$ kg champignoner. 100 g margarine. $\frac{1}{2}$ ds. fine Svendborg asparges. $\frac{1}{4}$ liter suppe. 100 g hvedemel. 4 æggeblommer. 2 dl. fløde. Evt. lidt citronsaft og hvidt, stødt peber.

Poularder koges møre på en time, høns på $\frac{1}{2}$ -2 timer. Champignoner renses, skæres i skiver, dampes få minutter i margarinen. Aspargesvand og suppe tilsættes. Jævnes med en meljævning. Koger cirka fem minutter. Æggeblommer piskes med fløden og tilsættes stuvningen under piskning. Opvarmes til lige under kogepunktet, stadig under piskning. Må ikke koge (denne metode kaldes legering). Smages til. Poulard eller høne parteres i portionsstykker. Varmes med asparges forsigtigt i stuvningen. Må ikke koge. Anrettes med butterdejssnitter (Danefrostdej) eller lunede flutes. Retten kan holdes varm i varmeskab eller i ovn ved 80-90 grader.

Chokolademousse (6-8 personer)

125 gram Koldinghus chokolade. 2-3 spsk. vand. 1 spsk. cognac eller rom. 4 æg. 1 dl piskefløde.

Chokoladen smeltes ved svag varme med vandet under omrøring, indtil det er en jævn masse. Gryden fjernes fra varmen, æggeblommerne røres i én ad gangen. De stiftpiskede hvider og flødeskummet vendes i. Desserten hældes i små dessertkopper, portionsglas eller i en skål, stilles koldt et par timer. Pyntes eventuelt med mandelflager.

Franske småkager (Ca. 60 stk.)

1 portion Danefrost mordej. Fyld af: 150 gram FDB konfektmarcipanmasse. 1 æggehvide. Ca. 50 gram sukker.

Mordejen optøes ca. 20 minutter og skæres i tynde skiver. Fyldet røres sammen. En klat fyld lægges midt på hver kage. Kagerne foldes sammen til en halvmåne, hvor den øverste halvdel knapt dækker den nederste. Bagetid ca. seks minutter ved god varme, 200 grader. Da kagerne sprødhed ikke kan bevares på grund af det fugtige fyld, må de helst bages samme dag, de skal spises.

SvAR

Slidmand børnesokletter

♥ Tak for de dejlige Slidmandsokletter. De er lige hvad vi travle landhusmødre mangler. Den fine pasform og utrolige slidstyrke sparer mange arbejdstimer. Men kan vi ikke også få dem til børn. En Slidmand soklet i børnestørrelse ville være ideel som overtræksstrømpe, da den ikke fylder så meget. Hvis de kan laves i lidt mere festlige farver, ville de også være gode til småpiger. Og så skal brugsmedlemmerne gøres opmærksom på Slidmand soklet. Jeg har anbefalet dem til mange, som ikke anede, at de eksisterede. – E. Middelheide. Vinkel pr. Viborg.

♥ FDBs beklædningsfabrikker oplyser, at de maskiner, Slidmandsoklet strikkes på, desværre ikke kan klare børnestørrelsen. Men ideen findes så god, at den ikke glemmes, og man håber på mulighed for at realisere den.

Slidmand arbejdsokker og Slidmandsokletter averteres med visse mellemrum, men det har altså ikke været nok til at alle, der har brug for stærke, *ulde* sokker og sokletter, er opmærksomme på dem.

Ikke det eneste

♥ Heinz babymad, som Brugsen forhandler, er det eneste på det danske marked, der ikke er datomærket. En datomærkning må siges at være af særlig betydning på en konserveres babymad, da c-vitaminet som bekendt nedbrydes med tiden. – Hans Vestager Hansen. Skandrups allé 4, Hareskov.

♥ Forbruger-Nyt er principielt enig med Dem. Babymad i glas eller dåse bør datomærkes. Men *ingen* af de tre førende firmaer herhjemme (Heinz, Plumrose og Nestlé) i babymad datomærker produkterne, når de forhandles i firmaets egen emballage.

Nogle kædeforretninger forhandler babymad under *eget* mærke, forsynet med holdbarhedsdato, men de fremstiller ikke selv varen. Selv om lang opbevaringstid erfaringsmæssigt kan have betydning for smag og konsistens, er det især af hensyn til c-vitaminet, at en

datomærkning af babymad er ønskelig. Når den ikke er der, må det skyldes, at moderne produktionsmetoder hindrer nedbrydning af c-vitamin, og anses derfor ikke nødvendigt.

Forbruger-Nyt kan oplyse at på to glas med spinatmos og solbærmos, som begge er meget c-vitaminrige produkter, angives at varen er fremstillet i 1967 og *holdbar til 2. januar 1970* såfremt den opbevares køligt, tørt og uåbnet.

Selv om man kan gå ud fra, at de handlende sørger for at styre omsætningen af babymad, så den ikke når at blive så gammel, at holdbarhedsdatoen nærmer sig sin afslutning, finder vi det alligevel – ikke mindst af hensyn til forhandleren – meget ønskeligt, om babymad forsynes med tydelig produktions- og holdbarhedsdato.

Skæl forsvandt

♥ Vi har i lange tider lidt af skæl i vores familie og uden held forsøgt alle mulige midler. Men en gang brugte vi Babys *Babino! shampoo* (det var fordi vi ikke havde andet i huset), og opdagede, at det hjalp på skæl-lene. Efter nogle ganges hårvask med Babinol Shampoo var de helt forsvundet. Andre af vore bekendte er også hjulpet af Babinol Shampoo. – Maren Torp, Ilbjerg, Roslev.

♥ Babinol Shampoo er produceret ud fra en speciel amerikansk råvare, som på grund af høj pris ikke findes i de almindeligst solgte shampooer. Den er skånsom over for huden og irriterer ikke øjnene, hvis man er uheldig at få skum i dem. Der er også taget særlige hensyn ved udvælgelsen af parfumeringen. De nævnte egenskaber gør den velegnet til småbørn, men naturligvis er den lige så brugbar for andre aldersklasser.

At den også kan være en god skælshampoo takker vi Maren Torp for at have fået at vide. Sandsynligvis skyldes det ovennævnte egenskaber, men vi må dog understrege, at der er så mange ting (sygdom, kost, overfølsomhed, psykiske tilstande o.l.), som menes at have indflydelse på skældannelse, at vi ikke kan garantere, at den hjælper i alle tilfælde. Det er et forsøg værd, og skade kan det bestemt ikke.

✳ Alle tre indsendere får hver 50 kroner tilsendt.

osse her

**der er mer'
i en viking.**

**altid frisk og
rigtig rullet**
(Viking bli'r pakket
mens tobakken er frisk)

**man får mer'
for sine penge**
1 1/2 cm mere for
samme pris)

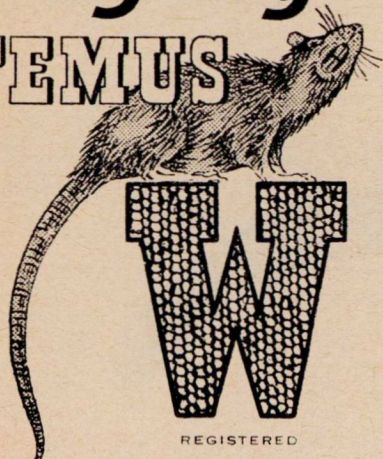

Det er simpelthen det bedste cigaret-tilbud De nogensinde har set!

brug dog

TEMUS

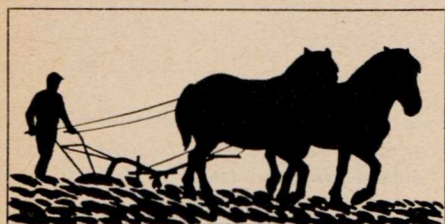
Der har De jo garantien for,
at alle rotterne forsvinder

TEMUS W ROTTEGIFT

Godkendt af Indenrigsministeriet som
rotteudryddelsesmiddel.

TEMUS W MUSEGIFT

er af Statens Skadedyrslaboratorium
anerkendt til bekæmpelse af mus.

ANDERS NIELSENS LOMMEBOG FOR LANDMÆND 1969

Skrevet af fagfolk for fagfolk. Bogen er i
den rigtige størrelse, der passer til lommen
og har praktisk plasticbind, der skyr snavs.
Se den hos Deres boghandler eller i brug-
sen. Udgivet af Andelsudvalget ... kr. 9,75

DET DANSKE FORLAG

moderne forsikring til de rigtige priser

- en fordel for Dem

1-årige forsikringer

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKESFORSIKRING G/S - V. FARIMAGSGADE 19 - 1641 KBH. V - TLF. (01) 15 03 50

Hold smukke hænder smukke med Marigold handsken

... så behøver De ikke være håndskjuler. Marigold er blød indvendig
(velour-foret) og ru udvendig, så De har et fast greb om tingene.
Lange, forstærkede manchetter, der ikke glider ned. Marigold-hand-
sken er stærk og smidig, derfor holder den længere - og giver bedre
fingerfølelse. Let at tage af og på - altid frisk og behagelig.
Marigold Chic føres i brugsforeningerne under navnet FDB - gummi-
handsker.

NB: Køb Marigold 1/2 nr. større end Deres alm. handsker.
Generalagent: Inter Nord, Fyrrehøj 12A, 2900 Hellerup - Tlf. HE (0143) 4229

VANDTÆT 81 KR.

Dette elegante TIMEX ur er *garanteret* vandtæt. De kan bade med det, vaske storvask med det, dyrke frømandssport med det på! Der er vandtætte Timex-modeller i både dame-, herre- og børneure. Alle med skriftlig garanti og Timex service-ordning. Timex skal aldrig til urmageren.
Fås i almindelige detailbutikker.

TIMEX
verdens mest solgte ur
(18 millioner ure om året!)

Barneur
chromstål
kr. 58.-

Dameur
gulddouble
kr. 100.-

Dameur
gulddouble
kr. 88.-

Herreur
gulddouble
kr. 115.-

Herreur
chromstål
kr. 83.-

Et TIMEX ur er altid antimagnetisk - stødsikkert - støvtæt - overtrækssikret - temperaturjusteret - med brudsikker fjeder og balanceaksel samt splintfrit glas. Vandtætte modeller er garanteret vandtætte. Med ethvert ur følger skriftlig garanti og Timex service-sikring.
NB: Timex fås overalt i ALMINDELIGE detailforretninger.

På vej mod undergangen?

NYE
bøger

Brændende svensk indlæg mod PLYNDRING, SULT og FORGIFTNING

SELV pingvinerne og sælerne i Antarktis har nu giftstoffet DDT i kroppen, skønt der naturligvis ikke er nogen, som spreder insektgifte ud over Sydpolarlandets sne- og ismasser. Det DDT, man finder i dyrene dernede, er udstøret helt andre steder i verden, skyllet ud i havet og fulgt med havstrømmene.

Man står her over for et meget talende eksempel på, at skadevirkningerne på helt ukontrolleret måde kan spredes til de fjerneste egne af verden, når menneskene begynder at gribe ind i naturens orden uden at tænke tilstrækkelig dybt over konsekvenserne.

Da DDT blev opfundet for få årtier siden, så det ud, som om insektbekæmperne havde fundet de vises sten. Her var et billigt og let anvendeligt middel, som tilsyneladende gjorde kål på alt, hvad der hed insekter, og som samtidig var harmløst for andre væsener. Det blev omgående en verdenssucces og anvendes i uanede mængder af alle jordens folkeslag.

Men DDT har et par egenskaber, som videnskabsmændene og sælgerne ikke fremhævede så stærkt. Den ene er, at DDT næsten ikke kan nedbrydes i naturen – og heller ikke i en levende organisme. Følgen er blandt andet, at der for hvert led i en fødekæde – for eksempel mikrober, orme, fugle, rovfugle – sker en stærkere og stærkere giftkoncentration, indtil den måske hos rovfuglen kan blive så stor, at nervesystem og formeringsevne ødelægges: fuglen går til grunde eller den bliver steril.

Den samme kædevirkning finder man i fiskevandene. Af den DDT, som spredes over afgrøderne, bliver sjældent mere end en femtedel på markerne. Resten ender i floder, søer eller havet. Med det resultat, at en ferskvandsfisk kan indeholde helt op til 0,5 gram DDT pr. kilo fedtstof.

Menneskeslægten går heller ikke ram forbi. Der findes i vore dage ikke et menneske på jorden, som ikke har DDT i sig – og desuden beslægtede giftstoffer som DDE og DDD. Eskimoer fra områder, der aldrig har været udsat for DDT, går nu rundt med gennemsnitlig 3 mg pr. kilo kropsfedt. Men i de fleste egne af verden er den optagne mængde langt større:

En gennemsnits-svensker har 7 mg DDT i sig for hvert kilo kropsfedt, en amerikaner 11 mg,

en indbygger i Israel 19 mg og inderne mellem 13 og 31 mg. Hvilken indvirkning, dette i længden har på menneskene, ved ingen.

Det andet store minus ved DDT er, at utallige insektarter er blevet modstandsdygtige over for stoffet. Efter ti års intensiv myggebekæmpelse ligger der nu 30-35 kg DDT pr. hektar på bunden af Long Island-sundet ved New York – men myggene er der stadig. I Afrika breder den frygtede sovesyge sig igen, båret frem af fluer, som er modstandsdygtige over for DDT.

Det er svenskeren Hans Palmstierna, som kommer med disse oplysninger i den nylig udsendte bog *Plyndring, Sult og Forgiftning* (Det danske Forlag). DDT-eksemplet er imidlertid kun en detalje i bogen. Den er et forsøg på at give et overblik over den tåbelighed, med hvilken vi bortødsler jordklodens ressourcer og er ved at kvæle både os selv og naturen i giftstoffer, skrald og værdiløst spild, skønt overbefolkning og underernæring kræver den nøjeste påpasselighed, hvis vi skal undgå en verdenskatastrofe i løbet af en overskuelig fremtid. Bogen er sendt til alle medlemmer af det danske folketings, og forhåbentlig vil både de og mange andre fordybe sig i denne engagerede fremstilling.

Palmstierna er docent i kemi og leder af den svenske sundhedsstyrelses laboratorier. Han ved altså, hvad han taler om. Og han er vred. *Det ukultiverede og ødsle sløseri, som Europa og USA bedriver, vil føre til vor undergang*, bebuder han. *I vor kultur har vi fortsat den rovdrist, som engang førte til den græske kulturs og den romerske magts undergang. Hvis vor vesterlandske måde at omgås jordens reserver på bliver almindelig over hele jorden, ja, så er der næppe noget større håb om, at menneskeheden kan overleve.*

Sløseriet består først og fremmest i, at man smider de brugte varer og stoffer væk uden at de går tilbage i produktionen. En af de væsentligste årsager til, at den kinesiske kultur har overlevet så længe, er efter Palmstierens mening netop, at man i Kina fra tidernes morgen har været indstillet på ikke at smide reserverne væk eller glemme dem, når de er brugt. Således har kineserne fra de ældste tider vogtet på alle de gødningsstoffer, bysaffundene kan producere.

I vor verden pumper vi dem jo i stedet ud i have, søer og floder – med det resultat, at vi ikke blot mister gødningsstofferne, men at de samtidig – i fællesskab med vaskemidler og fabrikkspildevand – dræber det normale liv

og skaber en stinkende kloak. Vi kender dette svineri alt for godt her i Danmark. Ødelæggelsen af Uterslev mose er blot et enkelt eksempel. Palmstierna kan oplyse, at selv i det vandrige Sverige er der kun en enkelt elv tilbage, som ikke er ramt, og f. eks. den store sø Vättern er på vej mod den uigenkaldelige ødelæggelse. Det var fra den, der bare for et par år siden var tale om at hente ferskvand til København!

Dette svineri kunne undgås, så vel som de andre plager, denne bog handler om. Vi har både de tekniske og økonomiske muligheder herfor, påviser Palmstierna. Det er altså den politiske side af sagen, som frembyder de store vanskeligheder. Og her er man ved den svage ende både af denne bog og de fleste andre værker om disse emner. Det, der kan redde os, er efter Palmstierens mening en egentlig internationalisme med en streng planøkonomi for jordens reserver. Det lyder troligt nok, men er jo uægtelig en anvisning, som rejser en del ubesvarede spørgsmål.

kc.

Et kroenket pakoesel

Det normale tilfælde i vore dage er ikke en tom sjæl, men en stærkt krænket sjæl – et væsen, som hoster mere skuffelse end nogen anden følelse ved at opleve en stor lykke af goder...

Fremskridt er nu ensbetydende med bedre maskiner, men ikke mere med bevægelser i menneskeheden...

Det er slet ikke fabrikken, men det store forsendelseslager, der er blevet symbolet på vort samfund...

Det er ikke datidens fabriks-slave, men mennesket som forbrugets pakoesel, der virkelig vil være den moderne idé, næppe mindre grusom end ideen om hoveriarbejderne fra en svunden tid...

Således lyder nogle af de konklusioner, postulat, provokationer eller hvad man vil kalde det, som den tyske forfatter Eber-

hard Schultz opererer med i sin bog *Den store rokade*, der netop er udsendt af Det danske Forlag.

I sin helhed er bogen en spekulativ analyse af den verdenssituation, vi lever i – sat i relief ved anvendelse af paralleller til

f. eks. det gamle Rom og Grækenland. Resultatet er et både originalt og tankevækkende bidrag til diskussionen om, hvad det egentlig er, den vestlige verden får ud af sine vældige muligheder.

Atommaskinen og superhjerne

ATOMFORSKNINGENS store popularisator, Robert Jungk, har ydet et nyt bidrag til det brede publikums forståelse af arbejdet indenfor denne vigtige videnskabsgren. Den nye bog hedder *Atommaskinen* (Det danske Forlag) og handler om det store, intereuropæiske kerneforskningsanlæg CERN, som ligger på begge sider af den fransk-svejtiske grænse.

Centret har 700 europæiske atomfysikere fra 50 universiteter som medarbejdere, og Jungk har virkelig været i stand til at be-

skrive livet i denne store, internationale „familie“, så man i det mindste synes, at man forstår, hvad det er, der sysles med og hvorfor. Man får både de store linier og de mange små træk, som gør de sprænglærde forskere – ja, næsten også deres maskiner – til helt menneskelige væsener. En af de anvendte elektronhjerne udviklede f. eks. den særhed at give helt afsindige svar om lordagen, men ellers ikke. Så måske lægger også elektronhjerne op til at kræve fem dages uge.

HVAD TALER DE OM

Snarup-dragt, Fyn

— at BIO-TEX har løst et gammelt vaskeproblem for den moderne husmoder...!

Blot ved iblødsætning eller forvask med BIO-TEX forsvinder al snavs og de vanskelige pletter af

æggehvide, blod, mælk, fedt, chokolade, urin, transpiration o. l. — fuldstændig sporløst.

BIO-TEX er også uden konkurrence til klatvask og finvask. — BIO-TEX er økonomisk i brug, kun een strøget spiseskefuld til 2 l vand.

FORBRUGER-TIPS:

Fru E. K. i Gårdkrog skriver: „Jeg er meget glad for BIO-TEX. Det er kort sagt fantastisk godt til meget snavset maskinarbejdertøj. Jeg bruger BIO-TEX til alt, og giver det min bedste anbefaling.“

BLUMØLLER

BIO-TEX gør vask næsten overflødig

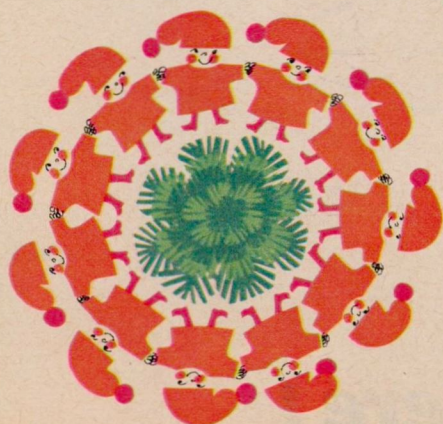

Foto : © 1968 Time Inc.

**Hold nu op,
jeg kan ikke ta' mere !**

Til tørstige julenisser

(og dem er der mange af!)

— er der ikke noget bedre end Brugsens sodavand — ja, de er simpelthen så gode, at de sælges i kassevis (dejlig nemt for Dem, forresten . . .!): Citron Brugs, Grape Tonic, Brugsens æblemost og Appelsin Brugs (med og uden sukker). Ta' bare en kasse af hver til juledagene — de forsvinder som dug for solen (man kommer næsten til at tro på — nisser!).

De handy plastkasser
a 24 stk.
holder dejlig orden
på flaskerne.

BRUGSEN

